

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A  
PEDAGOGICKÁ**

**Katedra:** filosofie

**Studijní program:** Učitelství pro 2. stupeň základní školy

**Studijní obor** český jazyk – občanská výchova  
**(kombinace)**

**STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ. NÁVRH  
PRACOVNÍCH A METODICKÝCH  
MATERIÁLŮ PRO VÝUKU VÝCHOVY  
K OBČANSTVÍ.**

**ECONOMY EDUCATION. CONCEPT OF  
METHODICAL MATERIALS AND HANDOUTS  
FOR CIVIC EDUCATION.**

**Diplomová práce:** 2009–FP–KFL– 180

**Autor:**

Zuzana Povrová

**Podpis:**

---

**Adresa:**

Studeneč 194

512 33

**Vedoucí práce:** PhDr. Luďka Hrabáková, Ph.D.

**Konzultant:**

**Počet**

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
155	14	5	-	45	-

V Liberci dne: 21. 5. 2009

# TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6  
485 352 332

Tel.: 485 352 515

Fax:

**Katedra: filosofie**

## ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

**pro (diplomant)** Zuzana Povrová

**adresa:** Studenec 194 , 512 33

**obor (kombinace):** český jazyk – občanská výchova

**Název DP:** Stát a hospodářství. Návrh pracovních a metodických materiálů pro výuku Výchovy k občanství.

**Název DP v angličtině:** Economy Education. Concept of methodical materials and handouts for Civic Education.

**Vedoucí práce:** PhDr. Luďka Hrabáková, Ph.D.

**Konzultant:**

**Termín odevzdání:** 30. dubna 2009

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné.resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

**V Liberci dne** 9. dubna 2008

.....  
**děkan**

.....  
**vedoucí katedry**

**Převzal (diplomant):**

**Název DP:** Stát a hospodářství. Návrh pracovních a metodických materiálů pro výuku Výchovy k občanství.

**Cíl:**

Cílem diplomové práce je vytvoření souboru pracovních a metodických materiálů využitelných ve výuce vzdělávacího oboru Výchova k občanství podle nových kurikulárních dokumentů (RVP). Materiály budou přednostně zaměřeny na vzdělávací obsah Stát a hospodářství a budou strukturovány podle očekávaných výstupů této části zmíněného vzdělávacího oboru. V navrhovaných materiálech a pracovních listech bude prioritou aktivní zapojení žáků do procesu výuky, interaktivní vyučování a aplikace moderních didaktických metod.

**Požadavky:**

Studentka prostuduje dostupné teoretické zdroje a dosavadní učebnice, které se problematikou zabývají. Při koncepci svých výukových materiálů bude vycházet z obecně platných didaktických zásad a navrhované materiály cíleně přizpůsobí potřebám a záměrům v současnosti probíhající reformy školství a vzdělávacího procesu.

**Literatura:**

Maňák, J.; Švec, V. Výukové metody. Brno : Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5. Občanská výchova. Řada učebnic nakladatelství Fraus, Plzeň.

Paterson, K. Připavit, pozor, učíme se!: jak vzbudit zájem žáků o učení. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7178-102-9.

Sýkora, M. Učebnice. Její úloha v práci učitele a ve studijní činnosti žáků a studentů. Praha: EM-Effect, 1996. ISBN 80-900566-1-X.

Rámcový vzdělávací program pro ZV: [www.rvp.cz/sekce/58](http://www.rvp.cz/sekce/58)

Webový portál pro interaktivní výuku [www.veskole.cz](http://www.veskole.cz)

## **Prohlášení**

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum

Podpis

## **Poděkování**

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce PhDr. Ludce Hrabákové, Ph.D., bez jejíž pomoci, rad a odborných připomínek by tato práce nemohla vzniknout.

Můj vděk patří také všem, kteří mě při práci podporovali.

## **Resumé**

Diplomová práce se zabývá osnovou výuky pro základní školy podle rámcově vzdělávacího programu. Tématem návrhu pracovních a metodických materiálů pro výuku Výchovy k občanství je Stát a hospodářství. Praktická část se zabývá nárysy vyučovacích hodin občanské výchovy na základních školách, seznamuje žáky s hospodářským životem.

## **Klíčová slova:**

- stát a hospodářství
- materiál pracovní a metodický
- výuka Výchovy k občanství
- život hospodářský
- rámcově vzdělávací program

## **Summary**

Resume The Diploma Thesis deals with the curriculum for primary schools in accordance with the General educational plan. The theme, covering the suggestion for working and methodical materials for teaching the Education to the citizenship, is the State and economy. The practical part concerns with outlines to lessons of civics at primary schools and familiarizes pupils with the economy life.

## **Key words:**

- State and economy
- Working and methodical material
- Teaching the Education to the citizenship
- Economy life
- The General educational plan

## **Zusammenfassung**

Meine Diplomarbeit beschäftigt sich mit der Unterrichtsplanung für die Grundschule nach dem Rahmenunterrichtsprogramm. Das Hauptthema des Vorschlags für Arbeitsmaterialien und methodische Unterlagen für die Staatsbürgerschaftsgefühlziehung ist „Staat und Wirtschaft“. Der praktische Teil beschäftigt sich mit den Unterrichtsstundenplänen für die Bürgerkunde an den Grundschulen und macht die Schüler mit dem Wirtschaftsleben bekannt.

## **Schlüsselwörter:**

- Staat und Wirtschaft
- methodische Unterlagen und Arbeitsmaterialien
- Staatsbürgerschaftserziehung
- Wirtschaftsleben
- Rahmenunterrichtsprogramm

## Obsah

1 Úvod.....	10
2 Vzdělávací program.....	12
3 Příprava vyučovacích hodin.....	13
3.1 Výukové cíle .....	13
3.2 Stanovení výukových cílů.....	15
3.3 Rozvržení vyučovací hodiny .....	16
3.4 Sledování a hodnocení aktivity žáka .....	18
4 Očekávané výstupy učiva Stát a hospodářství.....	21
4.1 STÁT A STÁTNÍ SYMBOLY .....	24
4.2 ÚSTAVA A DĚLBA STÁTNÍ MOCI .....	41
4.3 MAJETEK .....	56
4.4 VLASTNICTVÍ A JEHO FORMY .....	62
4.5 PENÍZE – FUNKCE A FORMY PLACENÍ.....	66
4.6 HOSPODAŘENÍ S PENĚZI A MAJETKEM.....	82
4.7 ROZPOČET RODINY A STÁTU .....	94
4.8 ZBOŽÍ – STATKY A SLUŽBY .....	104
4.9 TRH .....	112
4.10 FORMY PODNIKÁNÍ.....	123
5 Dotazník pro žáky a učitele .....	126



5.1 Dotazník pro žáky .....	126
5.2 Dotazník pro učitele.....	134
6 Závěr .....	139
7 Slovníček ekonomických pojmů.....	141
8 Seznam použité literatury .....	153

## 1 Úvod

Pro svou práci jsem si vybrala vzdělávací obsah Stát a hospodářství. Přesněji řečeno předkládám návrh pracovních a metodických materiálů pro výuku Výchovy k občanství. Moje práce by měla sloužit jednak učitelům jako pomocná škála materiálů, tak ale i žákům, aby byli motivováni. Tato práce zahrnuje širokou škálu didaktických metod, které by mohly nezáživnou látku oživit a zaktivizovat žáky. Je také zároveň průvodcem žáka na cestě do občanské dospělosti. Na základě svých vědomostí pak člověk může i jednat. Je tedy potřeba, aby člověk, který má o sobě, popřípadě v budoucnu o jiných rozhodovat, měl plno věcí vědět, znát a umět. Na druhé straně je ale nutné umět s danými vědomostmi zacházet a používat je v dané chvíli či situaci. Nestací tedy jen znát fakta, a to nejen v obsahu Stát a hospodářství, tím se dotýkám i dalších obsahů vzdělávání. Žáci by se měli naučit kriticky přijímat a třídit informace z vnějšku. Měli by zvážit různé situace, které mohou nastat v tom vyloženě dospělém světě, kde si například budou muset půjčovat peníze. Měli by zvážit, jestli je vhodné se zadlužit, jak dlouho budou splácet, aby se to nedotýkalo jejich životní úrovně apod.

*Dospělý člověk se musí nějak žít, a když si založí rodinu, bude žít i své děti. Potřebuje rozumět tomu, jak se kupuje a prodává, jak fungují peníze a co znamená inflace, jak s penězi dobře zacházet. Měl by vědět, jak funguje pojištění a jak mu může stát pomoci, kdyby se dostal do úzkých a mnoho dalších.<sup>1</sup>*

Asi každý z učitelů zná rčení „Cvičení dělá mistra“. My si ho nyní vypůjčíme, ale pozměníme k obrazu svému. Pokud by žák do sebe jenom vstřebával informace, které by si nemohl ověřit a také procvičit, tak by se mu „pod kůži jen tak nezaryly“. Je tedy nutností získané poznatky ve výuce nějak zakotvovat? Většina učitelů je pro praktické příklady. Už i J. Locke pronesl „Nic není v rozumu, co nebylo dříve ve smyslech“.

---

<sup>1</sup> Sokol, J. a kol. Občanské minimum. Praha: Tauris, 2002. Str. 3.

V mojí práci jsou vyvozené závěry k této problematice Výchovy k občanství. Sleduje, jak se učitelé staví právě k tomuto vzdělávacímu obsahu Stát a hospodářství ve vztahu k ostatním obsahům ve Výchově k občanství. Také tu jsou zahrnuty požadavky žáků, jak sami žáci se staví k tomuto obsahu ve výuce, co je pro ně vhodně vědět a co na druhou stranu učitel nemusí ve výuce dopodrobna sdělovat. Ve vyučovacím procesu vstupují do vzájemných vztahů nejen učitel a žáci, ale i obsah učiva. Sám učitel výuku vede, jeho cílem je předat žákům, takové informace, které jim umožní se orientovat a přežít ve společnosti. V této publikaci jsou klíčové kompetence vztaženy pouze na vzdělávací obsah Stát a hospodářství a žáci by se měli v této problematice orientovat a umět prakticky jednat. V neposlední řadě se zabývám tím, jaká je podle mého názoru věnována pozornost části Stát a hospodářství v odborných publikacích.

## 2 Vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program je zformulovaný v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílé knize) a zakotvený v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Do vzdělávací soustavy byl tak zaveden nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků. *Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. (citace RVP)*

Kurikulární dokument na státní úrovni představuje **Národní program vzdělávání a Rámcový vzdělávací program**.<sup>2</sup> Naproti tomu školní úroveň kurikulárního dokumentu představuje **Školní vzdělávací program**, který je pro každou školu individuální. Všechny tyto 3 dokumenty jsou dokumenty veřejnými, tudíž jsou přístupné pro pedagogické a nepedagogické činitele.

Vzdělávací program usiluje o to, aby žáci v průběhu povinné školní docházky, tj. 9 let pobytu na základní škole, dokázali uplatnit získané vědomosti a dovednosti v praktickém životě. Žák si po dobu devítileté školní docházky osvojí podstatné poznatky s dovednostmi, které bude schopen aplikovat při řešení daných úkolů, a to jak v učebních, tak i v běžných životních situacích. Klíčové kompetence, které vycházejí ze strategie vzdělávacích programů, představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, možností, postojů, hodnot, ale i norem důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

---

<sup>2</sup> Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání.

### 3 Příprava vyučovacích hodin

Cílem těchto učebních textů je činnost žáků při výuce, aby co nejefektivněji získali dovednosti a poznatky.

#### Prvky plánování vyučovací hodiny

Plánování a příprava vyučovací hodiny obsahují tyto čtyři hlavní prvky:

1. Výběr výukových cílů, které představují, jakým směrem se bude vyučovací hodina ubírat (jasný cíl a účel hodiny).
2. Výběr činností a rozvržení hodiny, tzn. jaké budou použity výukové metody a jak bude hodiny probíhat po časové stránce (jakýsi časový plán hodiny), dále výběr pomůcek na hodinu.
3. Příprava pomůcek, které učitel má v plánu použít, tzn. různé materiály, různá zařízení vyzvednutá z kabinetu, organizace uspořádání učebny.
4. Sledování a hodnocení žáků, jak byli ve výuce aktivní, jak pracovali a jak se hodina vyvedla, co se povedlo a co ne (jakási reflexe).

#### 3.1 Výukové cíle

Výběr výukových cílů by měl být jasný a konkrétní. Cíle určují celý průběh vyučovací hodiny. Výukové cíle by se měly stanovit podle typu schopností žáků, jejich předchozích znalostí a zkušeností a požadavků, které na ně budou kladeny ve vyučovacím procesu.

*Různé vzdělávací projekty uvádějí ve svých prospektech mnoho vzdělávacích cílů. Například cíle národního kurikula pro Anglii a Wales, jak jsou uvedeny v zákoně o reformě školství z roku 1988, stanovují důležitý rámeček. Uvádí se zde, že vzdělávací projekt školy by měl:*

- *podporovat duchovní, morální, kulturní, duševní a tělesný rozvoj žáků ve škole a ve společnosti,*

• *připravit žáky na využívání příležitostí, pocit zodpovědnosti a uplatňování zkušeností, spojených s reálným životem.*<sup>3</sup> Dnešní program rámcový vzdělávací program (dále RVP) v sobě tyto dva body zahrnuje, ne sice doslova, ale je patrné, že představy před RVP byly podobně, ne-li dokonce i stejné. A jak v Anglii a Walesu, tak i u nás v České republice je cílem školy, respektive cílem učitele občanské výchovy, vychovat člověka pro běžný život člověka ve společnosti. Celostátní osnovy RVP mohou poskytnout jen širší rámec pro přípravu jednotlivých hodin. Jasný a konkrétní cíl si už určuje, přesněji řečeno dává vyučující na určitou vyučovací hodinu. Každá hodina je jiná, tudíž cíle nemohou být stejné.

Při volbě výukových cílů je potřeba, aby učitel jasně specifikoval očekávané výsledky učení. Kdyby si je neurčil, hodina by mohla probíhat formou improvizace a nedosáhlo by se žádného cíle, hodina by neměla směr určitý rámec. Výukové cíle pomáhají jak žáků, tak učitelům. Učitel se díky cílům v hodině dostává na „vyučovací cestu“, ze které by neměl sejít. Žáci by ho měli následovat a měli by jít společně kupředu k cíli. Start začíná v momentě začátku vyučovací hodiny. Očekávané výsledky se mohou u jednotlivých žáků ve třídě značně lišit. V hodinách dochází k souhře intelektuálního rozvoje a sociálního rozvoje. Intelektuálním rozvojem se rozumí vědomosti, dovednosti a porozumění. Sociální rozvoj je dán především růstem sebeúcty žáka a rostoucí kladný postoj vůči předmětu. Učitel ve vyučovací hodině může mít jako hlavní cíl vyučovací nebo výchovný, popřípadě oba cíle dohromady, a to jak vzdělávací, tak i výchovný. Jak se píše v knize Klíčové dovednosti učitele: *Učitel tedy může mít jako hlavní cíl pro konkrétní vyučovací hodinu rozvoj porozumění určitému pojmu v dané oblasti. Současně s ním se však mohou prolínat další cíle, například záměr poskytnout určitému schopnému žákovi příležitost zabývat se nějakou další prací v této oblasti, úmysl pomoci žákovi, který v poslední době nejevil mnoho zájmu, a povzbudit ho.* Zde se ukazuje, že cíle mohou být i individuální, pokud se týkají

---

<sup>3</sup> Kyriacou, Ch. Klíčové dovednosti učitele. Cesty k lepšímu vyučování. Praha: Portál, 1996. Str. 32.

žáků. Každý žák je jiný, každý žák jinak pracuje a má i jiné schopnosti a dovednosti.

### **Příprava vyučovací hodiny**

Při přípravě vyučovací hodiny spolu souvisí hlavní prvky:

- ▶ stanovení výukových cílů,
- ▶ rozvržení vyučovací hodiny do tematických celků,
- ▶ příprava pomůcek, které budou v dané vyučovací hodině použity,
- ▶ způsob sledování aktivity žáků ve vyučovací hodině.

Nyní se zaměříme na tyto čtyři hlavní prvky.

## **3.2 Stanovení výukových cílů**

Výukový cíl stanovuje, co by měl žák umět nebo dokázat na konci vyučovací hodiny. Nejčastější chybou učitele při vymezování výukových cílů je ztotožnění se s tématem vyučovací hodiny nebo příliš obecné vymezení výukových cílů. Jako příklad si ukažme na vzdělávacím obsahu Stát a hospodářství učiva Majetek, kde tématem je majetek, ale výukový cíl by se neměl ztotožňovat s tématem. Tudiž výukový cíl bychom si mohli stanovit tak, že žáci budou znát učivo o majetku, blíže specifikováno, že rozlišují různé formy vlastnictví, kde dokážou uvést i jejich příklady. Přílišné obecné vymezení se vyjadřuje tím, že bychom jenom uvedli, že žáci budou znát učivo o majetku. Ale už nevíme, co budou znát.

Stanovení výukových cílů ve vzdělávacím tématu Stát a hospodářství učiva Majetek, vlastnictví, peníze, výroba, obchod, služby a principy tržního hospodářství je obsaženo v RVP ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost Výchova k občanství. Výukové cíle tu jsou stanoveny tak, že žák:

- rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, uvede jejich příklady,
- objasní potřebu dodržování zásad ochrany duševního vlastnictví a jejich znalost uplatňuje ve svém jednání,
- dodržuje zásady hospodárnosti, popíše a objasní vlastní způsoby zacházení s penězi a se svým i svěřeným majetkem, vyhýbá se rizikům v hospodaření s penězi,

- vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby občanům nabízejí,
- rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků, které ze státního rozpočtu získávají občané,
- rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti,
- na příkladu chování kupujícího a prodávajícího vyloží podstatu fungování trhu.

Jak uvádí Chris Kyriacou ve své knize Klíčové dovednosti, na výukovém cíli je nejdůležitější, že popisuje cílový stav procesu žákova učení.

Vedle cílů vzdělávacích se ve vyučovací hodině může stanovit i cíl výchovný. Někteří učitelé preferují jenom cíl vzdělávací. Na základních školách mají žáci kromě základních vědomostí získat i dovednosti, postoje a hodnoty. Za učivo je tedy v nejširším slova smyslu považováno vše, co si žák ve vyučovacím procesu osvojí, a to jak vědomosti, tak i zkušenosti, dovednosti, postoje a hodnoty.

*Rozvoj schopností spolupracovat s ostatními žáky, pozorné naslouchání výroků jiných žáků během diskuse a získání větší důvěry ve vlastní schopnosti v daném předmětu jsou příklady výukových cílů pro vyučovací hodinu zaměřenou na podporu sociálního rozvoje žáků.<sup>4</sup>*

Učitel často věnuje pozornost jenom prvnímu cíli z Bloomovy taxonomie, kde je kladen důraz na pouhé znalosti. Ale v RVP je kladen důraz na vyšší úrovně cílů a cílem učitele je, aby i on kladl důraz na tyto vyšší cíle.

### 3.3 Rozvržení vyučovací hodiny

Na základě tématu vyučovací hodiny a na základě stanovení výukových cílů si učitel rozvrhne průběh vyučovací hodiny. Učitel je sice řízen oficiálním vzdělávacím projektem, naproti tomu ale má velké pole působnosti ve výuce na určité téma, jak ho žákům předá a jak bude vyučovací hodina probíhat. Důležitou

---

<sup>4</sup> Kyriacou, Ch. Klíčové dovednosti učitele. Cesty k lepšímu vyučování. Praha: Portál, 1996. Str. 36.



dovedností učitele je to, jak dokáže rozdělit téma do několika aspektů a jaký zvolí postup probírání a opakování daného tématu. Pokud dané téma navazuje na předchozí vyučovací hodinu, je dobré a efektivní zjistit, zdali žáci dokážou navazující učivo navázat na již už známé, proto by si učitel měl položit otázku, zda žáci mají poznatky, které by měli mít. Aby učitel dokázal dobře rozvrhnout téma ve vyučovací hodině, měl by dobře znát svůj předmět, měl by vědět, jak rozdělit nebo naopak spojit různé prvky tématu a také by měl znát potřeby žáků.

Učitelům nestačí jenom učebnice na daný předmět a kroky podle nich. Sám učitel by měl ve výuce motivovat žáky a tím, že pojede krok po kroku podle jedné učebnice, tím žáky asi motivovat nebude a jeho předmět se stane nudným. Ve výuce pak také může dojít k nekázni žáků.

Učitel má značný prostor pro výběr činností, které budou během hodiny použity. Učitel by měl volit takové činnosti, které vedou k efektivnosti ve vyučování. I činnost použitá v hodině může být motivačním prvkem.

Plánování činností ve výuce může být také ovlivněno dostupností pomůcek. Může se stát, že ty samé pomůcky, které budeme chtít použít my v konkrétní výuce, v tu samou vyučovací hodinu bude chtít použít jeden z kolegů v jiné třídě.

Při plánování učebních činností by učitel měl volit takové činnosti, při kterých žákům poskytnou souhrn zkušeností a něčemu je naučí. Aby k tomuto procesu mohlo dojít, musí být žákům umožněno, aby se do činností snadno zapojili a aktivně se na nich dokázali podílet. *Činnosti tedy musejí podnítit a udržovat pozornost, zájem a motivaci žáků.*<sup>5</sup> Motivaci je tedy vhodné volit na začátek hodiny, kde by žáky měla povzbudit a otevřít jejich zájem naslouchat nové látce, novému tématu. Učitel by měl volit takovou motivaci, při které se zapojí všichni žáci. Motivací může být alternativní cvičení, na které žáci nejsou zvyklí. Pro některé žáky může být motivační i zhodnocená aktivita v podobě známky. Jsou ale žáci, na které právě naopak aktivita hodnocená známkou bude

---

<sup>5</sup> Kyriacou, Ch. Klíčové dovednosti učitele. Cesty k lepšímu vyučování. Praha: Portál, 1996. Str. 38.

mít demotivační účinek. Tím, jakou budeme volit motivaci, dáváme najevo žákům, jak nás samotné téma baví. Pokud i žák uvidí, že danou látku vysvětlujeme a vyučujeme se zájmem, i pro něj to může být určitý druh motivace. V závěru hodiny je vhodné provést souhrn probrané látky, tím žáci zjistí, co jim daná hodina dala.

### **3.4 Sledování a hodnocení aktivity žáka**

Cílem hodnocení je poskytnout žákovi zpětnou vazbu, tj. informaci o stupni zvládnutí dané problematiky a také návod jak postupovat, aby odstranil případné nedostatky. Hodnocení by nemělo obsahovat srovnání žáka se spolužáky. Je třeba se zaměřit na oslabování vnější motivace žáků (tj. prostřednictvím známek), a naproti tomu posilovat motivaci vnitřní (především žákovým vlastním sebehodnocením).

Zpětná vazba by měla být co nejhojnější - kromě učitele by se do procesu hodnocení měli zapojit i samotní žáci (kooperativní vyučování). I sám žák by se měl umět zhodnotit, jak si podle svého úsudku vedl, v čem si myslí, že udělal chybu a jak by tu chybu i napravil, jaká je správná odpověď. Pokud si žák chybu neuvědomí, pak přichází krok hodnocení spolužáků, kde je upozorněn na chybu jimi. Pokud ani spolužáci nedokážou chybu opravit, tak na řadu přichází učitel, který hodnocení ukončí. Proč v takovémto sledu? Pokud sám žák přijde na chybu a opraví si ji sám, tak si správné znění lépe zapamatuje. Ne nadarmo se říká, že chybami se člověk učí. Oprava od spolužáka je údajně šetrnější a žák si z ní vezme víc, než kdyby ho opravil učitel.

#### **Zásady hodnocení prospěchu žáka**

- Uplatňování přiměřené náročnosti a pedagogického taktu vůči žákům
- Potřeba přihlížet k věkovým zvláštnostem
- Připustit určitou indispozici
- Nutnost opírat se o dominantní kladné vlastnosti
- Pochvala a pozitivní hodnocení je nejen odměnou, ale i stimulem k většímu úsilí
- Hodnotí se celkové výkony s ohledem na požadavky osnov

### **Zásady sebehodnocení prospěchu žáka**

- Přiměřená náročnost
- Schopnost posoudit se objektivně
- Možnost indispozice
- Uplatňování sebekritiky, pozitivní sebekritika
- Ocenění sama sebe
- Schopnost přiznat chybu

### **Kritéria pro hodnocení**

- zvládnutí výstupů jednotlivých vyučovacích předmětů v rámci individuálních možností dítěte
- schopnost řešit problémové situace
- úroveň komunikačních dovedností
- schopnost vykonávat činnosti smysluplně a řešit předpokládané problémy tvůrčím způsobem
- změny v chování, postojích a dovednostech
- míra zodpovědnosti a tolerance, kterou žák pocítuje

### **Formy ověřování vědomostí a dovedností žáků**

- písemné práce, slohové práce, cvičení ...
- ústní zkoušení a mluvený projev
- zpracování referátů a prací k danému tématu
- úprava sešitů, samostatné aktivity a domácí úkoly
- modelové a problémové úkoly, kvízy, křížovky, rébusy ...
- výroba pomůcek, modelů, ...
- projektové a skupinové práce
- projektové dny celoškolské a projektové dny ročníkové, zařazované na konci školního roku
- soustavné diagnostické pozorování žáka

### **Základní pravidla hodnocení prospěchu klasifikací**

- Prospěch žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech je klasifikován stupni: 1 – výborný, 2 – chvalitebný, 3 – dobrý, 4 – dostatečný, 5 - nedostatečný
- Znamka z hodnocení vědomostí nezahrnuje hodnocení chování žáka.

- Do klasifikace se promítá hodnocení úrovně dosažených vědomostí, dovedností, postup a práce s informacemi, úroveň komunikace a tvořivost žáka.
- Hodnocení musí probíhat průběžně v celém časovém období a výsledná známka je stanovena na základě dostatečného množství různých podkladů.
- V případě zhoršení prospěchu je vhodné písemně informovat rodiče a konzultovat s nimi daný problém.
- Klasifikuje se vždy jen dostatečně probrané a procvičené učivo.
- Žák by měl mít právo si své případné neúspěšné hodnocení plně opravit (po dohodě s vyučujícím).

## **4 Očekávané výstupy učiva Stát a hospodářství**

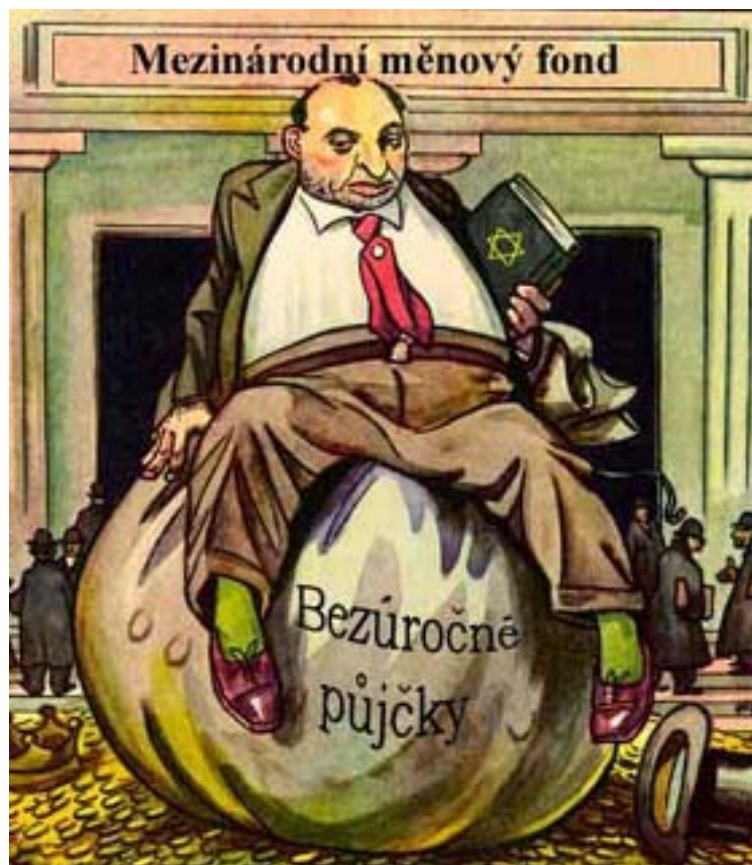
Očekávané výstupy jsou popisem toho, co by měl žák umět dělat nebo čemu má rozumět po skončení vyučovací hodiny. Každá činnost může mít přiřazeno více očekávaných výstupů a každý z nich může být známkován.

Očekávané výstupy, které mají pomoci dosáhnout úrovně znalostí ve vzdělávacím obsahu Stát a hospodářství, jsou rozděleny do 4 hlavních bodů a jednoho všeobecného bodu, který se týká státu.

Očekávané výstupy této vzdělávací oblasti se týkají žáků na druhém stupni základních škol a jsou naplňovány ve výuce Výchovy o občanství. Výuka podle těchto návrhů pracovních a metodických materiálů je realizována převážně aplikací pestré škály didaktických metod, kde žáci mají prostor být aktivní a zapojit se do vyučovací hodiny. Některá témata jsou vhodná k realizaci formou projektů nebo exkurzí.

V předmětu Výchovy k občanství je skoro nutností realizovat průřezová témata.

Tyto pracovní listy jsou zaměřeny na vzdělávací obsah Stát a hospodářství podle očekávaných výstupů RVP. Důraz je kladen na aktivní zapojení žáků do výuky, interaktivní proces vyučování. Nabízejí široké spektrum didaktických metod v podobě her, křížovek, rébusů, diskuzí, videoukázek a dalších aktivit. Těmito aktivitami jsou žáci motivováni a pobízeni k aktivitě a zájmu o daná témata.



[http://kralsumavy.files.wordpress.com/2009/02/burza\\_maly4.jpg](http://kralsumavy.files.wordpress.com/2009/02/burza_maly4.jpg)

Symbole, se kterými se můžete v těchto pracovních listech setkat, by vám měly umožnit orientaci a přehled daných úkolů v učivu. Jednotlivé symboly značí určitou činnost, úkol nebo charakter zadání.

*Symbole a jejich vysvětlení<sup>6</sup>*



**práce na počítači, s internetem**



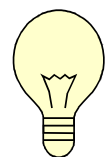
**skupinová práce**



**zvukový soubor (audio/videoukázka)**



**exkurze (úřad, banka, firma ad.)**



**pro chytré hlavy**



**zábava (hra, křížovka, rébus, ad.)**



**tvůrčí psaní/samostatná práce**

---

<sup>6</sup> Symbole dostupné v textovém editoru word

## STÁT

Dílčí výstupy - žák:

- ▶ definuje pojem stát
- ▶ vysvětlí, jakou funkci plní stát
- ▶ objasní plnoprávné členství jedince (státní občanství)
- ▶ rozlišuje státní symboly
- ▶ ví, že nejvyšším státním zákonem je Ústava
- ▶ rozlišuje a porovnává úlohu státní moci

Učivo: ▪ Stát a státní symboly

- Ústava a dělba státní moci

Průřezová témata:

- Mediální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

### 4.1 STÁT A STÁTNÍ SYMBOLY



Vysvětlete pojmy

Stát

---

---

**Znaky státu:**

- organizace státu: \_\_\_\_\_
- právo: \_\_\_\_\_
- území a obyvatelstvo: \_\_\_\_\_
- státní suverenita: \_\_\_\_\_





**Vyberte správnou odpověď**

---

1) Moderní termín stát pochází z: 

- A) angličtiny
- B) italštiny
- C) latiny
- D) řečtiny

---

2) Termín stát se objevil: 

- A) ve 13. stol. v Itálii
- B) ve 14. stol. v Itálii
- C) v 15. stol. v Itálii
- D) v 16. stol. v Itálii

---

3) Kdo začal v politické teorii používat termín stát: 

- A) Machiavelli
- B) Marx
- C) Montesquieu
- D) Weber

---

4. Městský stát Řeků se nazýval: 

- A) město
  - B) národ
  - C) obec
  - D) společnost
-



## Funkce státu

Moderní stát se zaměřuje na zajištění svých základních funkcí. Přiřaďte jednotlivé funkce k vnitřní nebo vnější funkci.



Vnitřní funkce	Vnější funkce



## Vysvětlete pojmy

Národ

---

---

Národní stát

---

Státní občanství

---

---

Jako občan je každý podřízen mocenským orgánům svého státu. Je povinen dodržovat zákony, platit daně apod. Zároveň využívá výhody, které mu stát poskytuje – stát např. pečuje o bezpečnost, organizuje zdravotní péči, vzdělávání a sociální zabezpečení svých občanů.



### Státní občanství České republiky:

Státní občanství České republiky může člověk nabýt:

---

---

---

---

---

---



## Náš stát

Ve dvojicích se pokuste doplnit prázdná místa v textu. V textu se dovíte o historii Čech.

### Historie Čech

První seskupení Slovanů dokládá existence Sámovy říše v polovině [ ] a následně pak vznik Velkomoravské říše. Důležitým mezníkem v celkovém vývoji slovanských území byl příchod kněží - učitelů víry, bratrů [ ] na přelomu let [ ] na území Velkomoravské říše. Od tohoto období je jazyk bible i bohoslužeb tzv. [ ] Slovanům srozumitelný. Velkomoravská říše se rozpadá a zaniká na počátku 90. let 10. století a na jejích troskách vzniká první forma Českého státu.


První, historicky doložený vévoda Čechů [ ], vládne mezi lety 874 – 891. Kníže Bořivoj z rodu Přemyslovců přispěl k výraznému rozšíření křesťanství v Čechách. Za jeho vlády se zakládají první církevní stavby na území tehdejších Čech. První křesťanský kostel vznikl v Levém Hradci (nynější [ ]), odkud Bořivoj I. v té době vládl. Na těchto místech začalo za vlády Svatopluka I., syna Bořivoje I., vznikat hradiště, později knížecí palác. Tímto vlastně započalo budování Pražského hradu, odkud [ ] vládl. Po jeho smrti se ujal vlády jeho mladší bratr Vratislav I., který měl syny [ ]. Ve 2. polovině 20.






let 10. století založil kníže Václav na Pražském hradě [redacted] a získal pro něj od saského krále Jindřicha ostatky saského národního patrona sv. Víta. 28. září roku 935 došlo k zavraždění knížete Václava, které údajně zosnoval Boleslav, který po něm zasedl na pražský knížecí trůn. Ve druhé polovině 11. století byl Václav prohlášen za svatého a tím se stal [redacted] českého národa.




Až do roku 1212 byla území osídlená Čechy pouhým knížectvím. V tomto roce obdržel kníže Přemysl Otakar I. tzv. [redacted], která povyšovala České knížectví na království a zaručovala dědičnost trůnu.


Přemyslovci vládli nepřetržitě až do roku [redacted], kdy jejich vláda skončila zavražděním krále [redacted] v Olomouci.

Po smrti Václava III. vládla Přemyslovská dynastie pouze po přeslici. Na český trůn nastoupili [redacted]. Ti v zemi vládli až do roku [redacted]. Jednoznačně nejvýznamnějším panovníkem Lucemburské dynastie byl český král a římský císař [redacted]. Za jeho vlády zažívají Čechy největší rozkvět. Karel IV. zakládá Karlovu univerzitu, vzniká Pražské Nové město, buduje se mnoho významných staveb, mezi které patří hrad [redacted], Karlův most aj. Po smrti Karla IV. usedá na trůn jeho syn [redacted]. Za jeho vlády země upadá do chaosu a propukají náboženské nepokoje, které vrcholí roku 1415 upálením kazatele

, který vystupoval proti římské církvi a požadoval její reformu.

V roce 1526 nastupují na český trůn . Za nejznámějšího panovníka po roce 1526 je považován římský císař , který byl v roce 1575 korunován na krále českého a později německého. Po jeho smrti (r. 1612) vypuká proti Habsburkům, pod vedením českých stavů, několik povstání, které vrcholí 8. 11. 1620 jejich porážkou v bitvě na . V Čechách propuká násilná rekatolizace, kterou ukončily až reformy vydané Josefem II. v roce . Od počátku  začíná v českých zemích probíhat národní obrození. Díky národním obrozencům jako byl František Palacký, Josef Dobrovský, Josef Jungmann a Karel Havlíček Borovský se začíná formovat moderní český jazyk.

28. října roku  vzniká Československá republika, jejímž prvním prezidentem byl zvolen . Období mezi oběma světovými válkami (1918 - 1939) je nazýváno .

V roce 1960 došlo ke změně názvu státu na . V roce 1968 se část reformních komunistů pokusila o částečnou demokratizaci společnosti. Tyto snahy byly potlačeny v srpnu téhož roku vstupem vojsk Varšavské smlouvy. Po neúspěšném pokusu o demokratizaci začala v průběhu roku 1969 doba tzv.

[redacted], která se dá charakterizovat jako doba, v níž byly pronásledovány státním aparátem všechny osoby a aktivity, které se neztotožnily se sovětskou okupací a následnou normalizací.

V listopadu 1989 vyvrcholila situace v Československu tzv. [redacted]. Pod nátlakem veřejnosti komunisté ustoupili z vedení státu i od policejních zákroků proti obyvatelstvu a prezidentem byl 29. prosince 1989 zvolen [redacted].

Dne 1. ledna 1993 došlo po vzájemné dohodě obou států federace k rozdělení Československé federativní republiky na dva nezávislé samostatné státy, a to na [redacted]. Česká republika se stala v roce [redacted] členem NATO a v roce [redacted] vstoupila do Evropské unie. (<http://www.czechtourism.com/cze/cz/docs/interesting/index.html>)

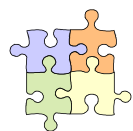


**Vysvětlete pojem**

**Státní symboly**

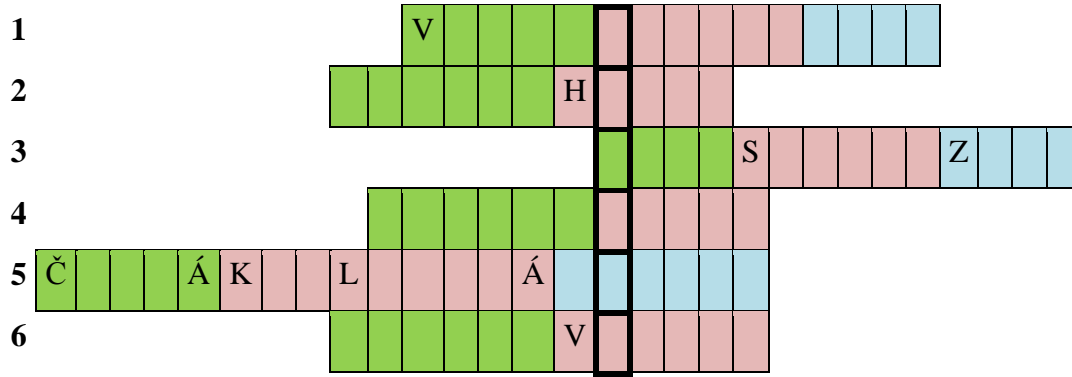
---

---



**Státní symboly**

Co je na obrázku za symbol, doplňte do křížovky. Státní symboly se skládají z více slov, jednotlivá slova jsou v křížovce barevně oddělena.



1.



2.



3.



4.



5.



6.

Tajenka: \_\_\_\_\_



Otázky k tajence:

1. Kolik má Česká republika státních symbolů?

\_\_\_\_\_

2. Který z vyobrazených symbolů není oficiálním státním symbolem ČR?

\_\_\_\_\_

3. Které dva státní symboly nejsou zobrazeny v křížovce?

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

4. Jaké jsou státní symboly Slovenska? (náповěda: 4)



**Česká hymna**

Česká hymna – dostupná na <http://www.youtube.com/watch?v=JIeQ1x1u4GU>

**Slovenská hymna**

Slovenská hymna – dostupná na <http://ceskavljka.blog.cz/0509/hymna-slovenske-republiky-nad-tatrou-sa-blyska-poslech>



Státní symboly na [http://www.hrad.cz/cz/stat\\_symboly/index.shtml](http://www.hrad.cz/cz/stat_symboly/index.shtml)

## STÁT A STÁTNÍ SYMBOLY – řešení

### Vysvětlete pojmy

**Stát** je forma politické organizace lidské společnosti, která sdružuje obyvatele určitého území v právní celek. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.7)

**Stát** je územní formou organizace společnosti. Stát je tu především proto, abychom se jeden druhého nemuseli bát a mohli chodit po ulicích beze zbraní. Abychom se mohli spolehnout, že v celé zemi platí zákony a pravidla, a i kdyby je někdo porušil, dříve nebo později ho chytí, odsoudí a zavrou. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.7)

### Znaky státu:

- organizace státu: soustava státních orgánů spjatá se státním aparátem
- právo: prostředek pro stanovení obecně závazných úkolů dané společnosti a stanovení pravidel
- území a obyvatelstvo: další charakteristický znak a podmínka státu
- státní suverenita: neboli svrchovanost státu je nezávislá a neomezená státní moc působící uvnitř i vně státu (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.7)

### Vyberte správnou odpověď

- 1) Moderní termín stát pochází z: C) latiny (z lat. stato = status, řád)
- 2) Termín stát se objevil: C) v 15. stol. v Itálii
- 3) Kdo začal v politické teorii používat termín stát: A) Machiavelli
- 4) Městský stát Řeků se nazýval: C) obec (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.7)

### Funkce státu

Moderní stát se zaměřuje na zajištění svých základních funkcí. Přiřaďte jednotlivé funkce k vnitřní nebo vnější funkci. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.7)

Vnitřní funkce	Vnější funkce
<ul style="list-style-type: none"> <li>Bezpečnostní – zajištění bezpečnosti občanů a jejich majetku i vnitřní zabezpečení fungování států, jeho orgánů a institucí na státním území</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Obrana území před případným napadením, zapojení se do boje za světový mír a mezinárodní bezpečnost (např. proti terorismu)</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Ekonomická – stanovení podmínek pro chod ekonomiky</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Regulace zahraničního obchodu – stanovení podmínek a okolností pro zahraniční obchodní vztahy</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Kulturní – péče o kulturní dědictví, vytváření podmínek pro rozvoj hmotné a duchovní kultury, rozvoj školství, vědy a výchovy</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>zajištění vztahů s dalšími státy (diplomacie)</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Právní – zajištění respektování právního řádu ve všech oblastech činnosti dané společnosti, svobod a práv občanů</li> </ul>	
<ul style="list-style-type: none"> <li>Sociální – zajištění občanů v nemoci, stáří a při ztrátě prostředků obživy</li> </ul>	

### Vysvětlete pojmy

**Národ** je společenství lidí se společným jazykem, hlásících se ke stejným národním tradicím a zájmům, které integruje pocit národní spolupatříčnosti.

**Státní občanství** je plnoprávné členství jedince v daném státním útvaru na území státu. V demokratickém státě zaručuje rovnost s ostatními občany státu a garantuje komplex vzájemných práv a povinností mezi státem a občanem.

**Národní stát** je útvar vytvořený jako politická organizace určitým národem. Ve skutečnosti však ve všech tzv. národních státech žije řada jazykových, náboženských, etnických a regionálních skupin, z nichž se některé mohou považovat za národy.

Slovo **národ** se používá od 13. stol. Původně označovalo lidský rod nebo rasu a nemělo žádný politický význam.

**Národní příslušnost** (příslušnost k určitému národu) získává člověk narozením, přijetím určitého životního stylu a přiznáním státního občanství.

(Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.7)

Jako občan je každý podřízen mocenským orgánům svého státu. Je povinen dodržovat zákony, platit daně apod. Zároveň využívá výhody, které mu stát poskytuje – stát např. pečuje o bezpečnost, organizuje zdravotní péči, vzdělávání a sociální zabezpečení svých občanů.

### **Státní občanství České republiky:**

Státní občanství České republiky může člověk nabýt:

▶ narozením - dítě získá státní občanství svých rodičů

▶ osvojením - dítě osvojené občany ČR nabývá jejich občanství

▶ určením otcovství - nemanželské dítě matky, která je cizí státní občanka, a otec se státním občanstvím ČR se stává občanem ČR

▶ nalezením na území České republiky - dítě nalezené na území ČR je jejím státním občanem (pokud se neprokáže jiné občanství)

▶ prohlášením (při rozdělení České a Slovenské federativní republiky si mohl její občan zvolit státní občanství ČR)

▶ udělením- občané cizího státu trvale žijící na našem území, kteří splní podmínky (např. nejsou trestaní, prokáží znalost českého jazyka), mohou požádat o udělení státního občanství ČR

## Náš stát

Ve dvojicích se pokuste doplnit prázdná místa v textu. V textu se dovíte o historii Čech.

### Historie Čech

První seskupení Slovanů dokládá existence Sámovy říše v polovině **7. století** a následně pak vznik Velkomoravské říše. Důležitým mezníkem v celkovém vývoji slovanských území byl příchod kněží - učitelů víry, bratrů **Cyrila a Metoděje** na přelomu let **863 - 864** na území Velkomoravské říše. Od tohoto období je jazyk bible i bohoslužeb tzv. **staroslověnština** Slovanům srozumitelný. Velkomoravská říše se rozpadá a zaniká na počátku 90. let 10. století a na jejích troskách vzniká první forma Českého státu.

První, historicky doložený vévoda Čechů **Bořivoj**, vládne mezi lety 874 – 891. Kníže Bořivoj z rodu Přemyslovců přispěl k výraznému rozšíření křesťanství v Čechách. Za jeho vlády se zakládají první církevní stavby na území tehdejších Čech. První křesťanský kostel vznikl v Levém Hradci (nynější **Roztoky u Prahy**), odkud Bořivoj I. v té době vládl. Na těchto místech začalo za vlády Svytihněva, I. syna Bořivoje I., vznikat hradiště, později knížecí palác. Tímto vlastně započalo budování Pražského hradu, odkud **Svytihněv I.** vládl. Po jeho smrti se ujal vlády jeho mladší bratr Vratislav I., který měl syny **Václava a Boleslava**. Ve 2. polovině 10. let 10. století založil kníže Václav na Pražském hradě **Chrám sv. Víta** a získal pro něj od saského krále Jindřicha ostatky saského národního patrona sv. Víta. 28. září roku 935 došlo k zavraždění knížete Václava, které údajně zosnoval Boleslav, který po něm zasedl na pražský knížecí trůn. Ve druhé polovině 11. století byl Václav prohlášen za svatého a tímto se stal neodmyslitelně **patronem** českého národa.

Až do roku 1212 byla území osídlená Čechy pouhým knížectvím. V tomto roce obdržel kníže Přemysl Otakar I. tzv. **Zlatou bulu Sicilskou**, která povyšovala České knížectví na království a zaručovala dědičnost trůnu.

Přemyslovcí vládli nepřetržitě až do roku **1306**, kdy jejich vláda skončila zavražděním krále **Václava III.** v Olomouci.

Po smrti Václava III. vládla Přemyslovská dynastie pouze po přeslici. Na český trůn nastoupili **Lucemburkové**. Ti v zemi vládli až do roku **1436**. Jednoznačně nejvýznamnějším panovníkem Lucemburské dynastie byl český král a římský císař **Karel IV.** Za jeho vlády zažívají Čechy největší rozkvět. Karel IV. zakládá Karlovu univerzitu, vzniká Pražské Nové město, buduje se mnoho významných staveb, mezi které patří hrad **Karlštejn**, Karlův most aj. Po smrti Karla IV. usedá na trůn jeho syn **Václav IV.** Za jeho vlády země upadá do chaosu a propukají náboženské nepokoje, které vrcholí roku 1415 upálením kazatele **Jana Husa**, který vystupoval proti římské církvi a požadoval její reformu.

V roce 1526 nastupují na český trůn **Habsburkové**. Za nejznámějšího panovníka po roce 1526 je považován římský císař **Rudolf II.**, který byl v roce 1575 korunován na krále českého a později německého. Po jeho smrti (r. 1612) vypuká proti Habsburkům, pod vedením českých stavů, několik povstání, které vrcholí 8. 11. 1620 jejich porážkou v bitvě na **Bílé hoře**. V Čechách propuká násilná rekatolizace, kterou ukončily až reformy vydané Josefem II. v roce **1781**. Od počátku **19. století** začíná v českých zemích probíhat národní obrození. Díky národním obrozencům jako byl František Palacký, Josef Dobrovský, Josef Jungmann a Karel Havlíček Borovský se začíná formovat moderní český jazyk.

28. října roku **1918** vzniká Československá republika, jejímž prvním prezidentem byl zvolen **Tomáš Garrigue Masaryk**. Období mezi oběma světovými válkami (1918 - 1939) je nazýváno **I. republikou**.

V roce 1960 došlo ke změně názvu státu na **Československá socialistická republika**. V roce 1968 se část reformních komunistů pokusila o částečnou demokratizaci společnosti. Tyto snahy byly potlačeny v srpnu téhož roku vstupem vojsk Varšavské smlouvy. Po neúspěšném pokusu o demokratizaci začala v průběhu roku 1969 doba tzv. **normalizace**, která se dá charakterizovat jako doba, v níž byly pronásledovány státním aparátem všechny osoby a aktivity, které se neztotožnily se sovětskou okupací a následnou normalizací.

V listopadu 1989 vyvrcholila situace v Československu tzv. **Sametovou revolucí**. Pod nátlakem veřejnosti komunisté ustoupili z vedení státu i od policejních zákroků proti obyvatelstvu a prezidentem byl 29. prosince 1989 zvolen **Václav Havel**.

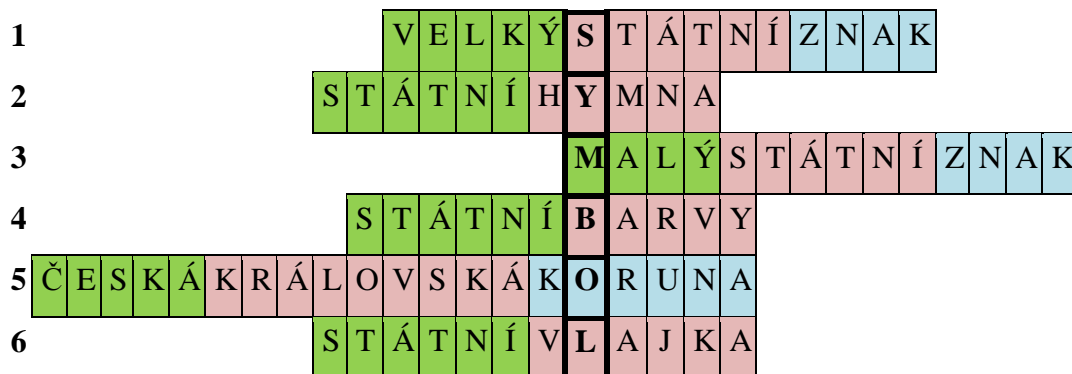
Dne 1. ledna 1993 došlo po vzájemné dohodě obou států federace k rozdělení Československé federativní republiky na dva nezávislé samostatné státy, a to na **Českou a Slovenskou republiku**. Česká republika se stala v roce **1999** členem NATO a v roce **2004** vstoupila do Evropské unie.

### Vysvětlete pojem

**Státní symboly** jsou předměty, které si stát ústavou určil jako své oficiální a nezaměnitelné označení; vycházejí z tradic státu, který reprezentují. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.14)

### Státní symboly

Co je na obrázku za symbol, doplňte do křížovky. Státní symboly se skládají z více slov, jednotlivá slova jsou v křížovce barevně oddělena.



**Tajenka: SYMBOL**

Otázky k tajence:

1. Kolik má Česká republika státních symbolů? 7
2. Který z vyobrazených symbolů není oficiálním státním symbolem ČR? Česká královská koruna
3. Které dva státní symboly nejsou zobrazeny v křížovce?

Vlajka prezidenta republiky



Státní pečeť



4. Jaké jsou státní symboly Slovenska? (náповěda: 4)

Státní znak

Státní vlajka

Státní pečeť

Státní hymna „Nad Tatrou sa blýska“



**Dobrovoľnícka.**

Nad Tatrou sa blýska, hromí divo bijú :::  
Zostavme jich braťja, veď sa oňi stráťja  
Slováci ožju :::

To Slovensko naše dojal tvrdo spalo :::  
Alo bleški hromu zbudzaju ho k tomu  
Abi sa prebralo :::

Este jedle rastú na krivánskej stráne :::  
Kdo Slovenski cíti, nech sa šable chítí  
A medzi nás staňe :::

Už Slovensko stáva, putá si strháva :::  
Hej rodina mila, hodina odbila  
Žije matka Sláva :::



## 4.2 ÚSTAVA A DĚLBA STÁTNÍ MOCI



### Ústava

<http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/ustava-cr.shtml>

<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>



### Vysvětlete pojem

Ústava

---

---



### Hlavy

Součástí Ústavy ČR je 113 článků uspořádaných do tzv. hlav. Dejte ve dvojici hlavy dohromady a přiřaďte obsah ke „správné hlavě“.

---

**Hlava I.**

**Hlava II.**

**Hlava III.**

**Hlava IV.**

**Hlava V.**

**Hlava VI.**

**Hlava VII.**

**Hlava VIII.**

---



### Brainstorming – lidská práva

Brainstorming je způsob, jak povzbuzovat tvořivost a shromáždit velmi rychle mnoho myšlenek. Co se vám vybaví pod souslovím lidská práva?



### Co to znamená, když se řekne

Co to znamená, když se řekne, že lidská práva jsou:

- univerzální \_\_\_\_\_
- nezrušitelná a nezcizitelná \_\_\_\_\_
- nepromlčitelná \_\_\_\_\_
- nezadatelná \_\_\_\_\_



**Vysvětlete pojem**

**Lidská práva**

---

---

---



**Listina základních práv a svobod ČR**

<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Listina obsahuje celkem 44 článků, které se věnují pěti základním okruhům práv:

- ▶ základním lidským právům a svobodám
- ▶ politickým právům
- ▶ právům národnostních a etnických menšin
- ▶ hospodářským, sociálním a kulturním právům
- ▶ právu na soudní a jinou právní ochranu



**Vaše listina základních práv a svobod**

Jak si představujete vlastní Listinu?



**Základní práva**

Jaká práva jsou podle vás základní?

---

Sousloví lidská práva napište na tabuli, aby je každý mohl vidět. Myšlenky žáků též napište tak, aby je všichni viděli. Mohou to být samostatná slova nebo i krátké věty.

## Listina základních práv a svobod

### Článek 1

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

### Článek 2

Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

### Článek 6

Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života. Trest smrti se nepřipouští.

### Článek 12

Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.

### Článek 15

Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

### Článek 17

Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

### Článek 27

Právo na stávkou je zaručeno za podmínek stanovených zákonem; toto právo nepřislouží soudcům, prokurátorům, příslušníkům ozbrojených sil a příslušníkům bezpečnostních sborů.

### Článek 33

Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

### Článek 37

Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.

### Článek 39

Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.

### Článek 40

Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.

Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.

<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>



### Diskuze

Představte si, že vám přišel na vaše jméno dopis, ale maminka ten dopis otevřela, přečetla a až pak vám ho dala. Myslíte, že tím porušila nějaké vaše právo? Jak byste v této situaci reagovali?



## Veřejný ochránce práv

Od roku 2000 je v České republice zřízen institut veřejného ochránce práv, který přispívá k ochraně základních práv a svobod.

Jak se jinak nazývá veřejný ochránce práv?

---

Kdo je veřejným ochráncem práv?

---

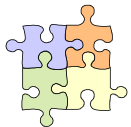
Kde sídlí veřejný ochránce práv?

---



Veřejný ochránce práv

[www.ochrance.cz](http://www.ochrance.cz)



## Křížovka roků

Doplňte rok dané události. V tajence vyjde datum narození veřejného ochránce práv.

1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						

1. Kdy skončila 2. světová válka?
2. Kdy ČR vstoupila do Evropské unie?
3. Kdy došlo k rozdělení Československé federativní republiky na Českou rep. a Slovenskou rep.?
4. Kdy skončila 1. světová válka?
5. Kdy začala 1. světová válka?
6. Kdy začala 2. světová válka?
7. Kdy Habsburkové nastoupili na český trůn?



### Vysvětlete pojmy

**Moc**

---

---

**Legalita**

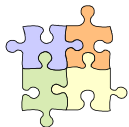
---

---

**Legitimita**

---

---



### Rébusek mocí

Princip oddělení mocí – moc nemůže být soustředěna v rukou jednoho státního orgánu, který by byl obtížně kontrolovatelný a potenciálně ohrožoval



\_\_\_\_\_ ; ta ji může také odvolat, ale pouze jako celek. Podrobné složení vlády, počet ministrů a názvy ministerstev ústava neurčuje, ale odkazuje na příslušný \_\_\_\_\_. (Sokol, J. a kol, 2002, s. 157)

**Aktuality:**

1. Kdo je současným prezidentem ČR?

\_\_\_\_\_

2. Kdo je současným předsedou vlády?

\_\_\_\_\_



**Prezidenti ČR**

Znáte všechny prezidenty ČR? Vyjmenujte je.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_



**Státní orgány ČR**

Doplňte text do vynechaných míst

\_\_\_\_\_ moc je na ostatních nezávislá potud, že se soudci při svém rozhodování mají řídit pouze zákony a vlastním svědomím. Vykonává ji soustava soudů, která tvoří jakousi pyramidu. Na vrcholku je \_\_\_\_\_, následuje Vrchní soud, krajské a nakonec okresní soudy. Mimo tuto soustavu stojí \_\_\_\_\_, který posuzuje zákony, jiné právní předpisy a rozhodnutí



z hlediska souladu s ústavou. Státnímu zastupitelství přísluší podávat žaloby z trestných činů a podílet se na jejich vyšetřování. Kromě toho Ústava zřizuje Nejvyšší [ ] úřad a Českou [ ] banku. Ústava také popisuje územní rozčlenění České republiky. (Sokol, J. a kol, 2002, s. 157-158)

**Aktuality:**

1. Kdo je předsedou Ústavního soudu?

---



**Státní orgány ČR**

Doplňte text do vynechaných míst

[ ] moc je v rukou dvoukomorového parlamentu, který tvoří [ ] a [ ]. Parlament se usnáší na zákonech a změnách zákonů (novelách), které může navrhnout vláda, Senát nebo poslanci sněmovny. Když zákon přijme Poslanecká sněmovna, má Senát [ ] dní na to, aby se k němu vyjádřil. Pokud se nevyjádří, zákon platí; jinak jej může buď také schválit, anebo vrátit [ ]. Sněmovna může námitky Senátu přijmout a zákon schválit v pozměněné podobě, anebo názor Senátu přehlasovat nadpoloviční většinou všech poslanců, tj. nejméně [ ] hlasy. Návrh zákona o státním rozpočtu předkládá každý rok vláda, schvaluje jej pouze [ ]. Parlament dále schvaluje důležité mezinárodní dohody a smlouvy, rozhoduje o vyhlášení války a vyslání armády do zahraničí. (Sokol, J. a kol, 2002, s. 156)



## ÚSTAVA A DĚLBA STÁTNÍ MOCI- řešení

### Vysvětlete pojem

Ústava je právní akt nejvyšší právní síly, který upravuje principy určitého státu, organizaci veřejné moci, územní samosprávu a základní práva a svobody občanů. Ostatní právní normy mají z ústavy vycházet a být s ní v souladu. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.15)

### Hlavy

---

**Hlava I.      Základní ustanovení**

**Hlava II.      Moc zákonodárná**

**Hlava III.     Moc výkonná**

**Hlava IV.     Moc soudní**

**Hlava V.      Nejvyšší kontrolní úřad**

**Hlava VI.     Česká národní banka**

**Hlava VII.    Územní samospráva**

**Hlava VIII.   Přechodná a závěrečná ustanovení**

### Vysvětlete pojem

**Lidská práva** jsou práva fyzických osob, která vyplývají z příslušnosti k lidskému rodu. Vyplývají z lidské přirozenosti a principů humanity. Lidská práva jsou např. právo na život, osobní svobodu a bezpečnost, rovnost lidí, svobodu pobytu, projevu a svědomí, zákaz mučení ad. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.16)

## Co to znamená, když se řekne

Co to znamená, když se řekne, že lidská práva jsou:

- univerzální – platná pro všechny
- nezrušitelná a nezczitelná – nelze je žádným postupem odejmout
- nepromlčitelná – člověk o ně nemůže přijít tím, že je nevykonává
- nezadatelná – člověk se jich nemůže vzdát

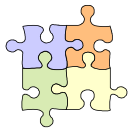
## Veřejný ochránce práv

Od roku 2000 je v České republice zřízen institut veřejného ochránce práv, který přispívá k ochraně základních práv a svobod.

Jak se jinak nazývá veřejný ochránce práv? **Ombudsman**

Kdo je veřejným ochráncem práv? **JUDr. Otakar Motejl**

Kde sídlí veřejný ochránce práv? **V Brně**



## Křížovka roků

Doplňte rok dané události. V tajence vyjde datum narození veřejného ochránce práv.

1.		1	9	4	5
2.	2	0	0	4	
		.			
3.	1	9	9	3	
		.			
4.		1	9	1	8
5.		1	9	1	4
6.	1	9	3	9	
7.	1	5	2	6	

## Vysvětlete pojmy

**Moc** znamená možnost působit, ovlivňovat společnost (její část, jednotlivce nebo celek), aby jednala tak, jak by nejednala dobrovolně. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.21)

Státní moc je chápána a hodnocena v pojmech legální a legitimní:

**Legalita** (zákonnost, právo) je dodržování státem daného právního řádu a ústavy

**Legitimita** je chápána jako vyšší nepsané oprávnění pro činy státní moci a zároveň jejich dobrovolné přijetí občany. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.21)

## Rébusek mocí

Písmenka u jednotlivých mocí se nám zpřeházela, respektive seřadila podle abecedy. Dokážete zjistit a vyřešit, o jaké státní moci se jedná? A dále k nim přiřadte jejich ekvivalenty.

Moc <b>ÁÁDKNNOORZ</b>	Moc <b>zákonodárná</b>	=	<b>Legislativa</b>
Moc <b>ÁKNNOVÝ</b>	Moc <b>výkonná</b>	=	<b>Exekutiva</b>
Moc <b>DÍNOSU</b>	Moc <b>soudní</b>	=	<b>Jurisdikce</b>

## Státní orgány ČR

Doplňte text do vynechaných míst

**Výkonná** moc patří prezidentovi republiky a **vládě**. Prezidenta volí na společné schůzi obě komory parlamentu, a to na **pět** let; nikdo nemůže být zvolen prezidentem více než **dva**krát po sobě. Prezident je hlavou státu a vrchním

velitelem ozbrojených sil, jmenuje předsedu **vlády** a na jeho návrh **ministry**, dále generály, vyslance, soudce, univerzitní profesory a další. Každý zákon, schválený Parlamentem, musí podepsat ještě **prezident**; pokud to odmítne, může jeho názor sněmovna přehlasovat nejméně **101** hlasy. Prezident uděluje vysoká státní vyznamenání, uděluje milost a vyhlašuje amnestie, přijímá a vykonává státní návštěvy a má také významnou symbolickou roli. Největší část výkonné moci patří však **vládě**, kterou schvaluje vyjádřením důvěry Poslanecká **sněmovna**; ta ji může také odvolat, ale pouze jako celek. Podrobné složení vlády, počet ministrů a názvy ministerstev ústava neurčuje, ale odkazuje na příslušný **zákon**.

**Soudní** moc je na ostatních nezávislá tudíž, že se soudci při svém rozhodování mají řídit pouze zákony a vlastním svědomím. Vykonává ji soustava soudů, která tvoří jakousi pyramidu. Na vrcholku je **Nejvyšší soud**, následuje Vrchní soud, krajské a nakonec okresní soudy. Mimo tuto soustavu stojí **Ústavní soud**, který posuzuje zákony, jiné právní předpisy a rozhodnutí z hlediska souladu s ústavou. Státnímu zastupitelství přísluší podávat žaloby z trestných činů a podílet se na jejich vyšetřování. Kromě toho Ústava zřizuje Nejvyšší **kontrolní** úřad a Českou **národní** banku. Ústava také popisuje územní rozčlenění České republiky.

**Zákonodárná** moc je v rukou dvoukomorového parlamentu, který tvoří **Poslanecká sněmovna** a **Senát**. Parlament se usnáší na zákonech a změnách zákonů (novelách), které může navrhnout vláda, Senát nebo poslanci sněmovny. Když zákon přijme Poslanecká sněmovna, má Senát **30** dní na to, aby se k němu vyjádřil. Pokud se nevyjádří, zákon platí; jinak jej může buď také schválit, anebo vrátit **sněmovně**. Sněmovna může námitky Senátu přijmout a zákon schválit v pozměněné podobě, anebo názor Senátu přehlasovat nadpoloviční většinou všech poslanců, tj. nejméně **101** hlasy. Návrh zákona o státním rozpočtu předkládá každý rok vláda, schvaluje jej pouze **Poslanecká sněmovna**. Parlament dále schvaluje důležité mezinárodní dohody a smlouvy, rozhoduje o vyhlášení války a vyslání armády do zahraničí.

Kolik má Poslanecká sněmovna poslanců? **200**

Na jak dlouhou dobu jsou poslanci v Poslanecké sněmovně voleni? **Na 4 roky**

Kdo má být práv zvolen? **Občan ČR starší 21 let**

Z kolika senátorů je složen Senát? **Z 81**

Na jak dlouhou dobu jsou senátoři voleni? **Na 6 let, každé 2 roky se volí třetina senátorů**

Kdo se může stát senátorem? **Občan ČR starší 40 let**

## MAJETEK, VLASTNICTVÍ

V RVP je dáno, že **žák**:

- ▶ rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, uvede jejich příklady
- ▶ objasní potřebu dodržování zásad ochrany duševního vlastnictví a jejich znalost uplatňuje ve své jednání

Dílčí výstupy - žák:

- ▶ vysvětlí, v čem je rozdíl mezi hmotným a nehmotným majetkem, a doloží na příkladech
- ▶ rozlišuje druhy majetku a uvede příklad osobního, rodinného, obecního, státního a podnikového majetku
- ▶ uvede příklady soukromého a veřejného majetku
- ▶ chápe pojem majetková nerovnost
- ▶ vysvětlí, kdo může být vlastníkem
- ▶ ví, že vlastnictví je chráněno zákonem

Učivo: ▪ Majetek

- Vlastnictví a jeho formy

Průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Mediální výchova

### 4.3 MAJETEK



Vysvětlete pojmy

Hmotný majetek

---

Nehmotný majetek

---



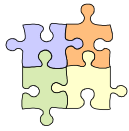


## Roztříd'te



Movítý neboli přemístitelný majetek vs. nemovítý neboli nepřemístitelný majetek. Tyto ekvivalenty vám měly napovědět, o jaký majetek se jedná, jestli se dá přemístit či nikoli. Vaším úkolem nyní bude z tabulky roztřídit a přiřadit příklady movitého a nemovitého majetku.

auto	budova	hřeben	knihy	křeslo	nábytek
plech	počítač	pozemek	sad	telefon	zahrada
<b>Movítý majetek</b>			<b>Nemovítý majetek</b>		



**Majetková křížovka** Podle příkladu doplňte do křížovky, jestli se jedná o druh majetku osobního, rodinného nebo podnikového. V tajence vyjde nadřazený pojem těchto druhů majetku.

1. hřeben
2. kalhoty
3. U
4. bagr
5. auto
6. lednička
7. M
8. prodejna

1. 

--	--	--	--	--	--	--	--

2. 

--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. 

	U							
--	---	--	--	--	--	--	--	--

4. 

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. 

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. 

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. 

	M						
--	---	--	--	--	--	--	--

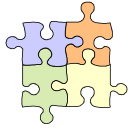
8. 

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**Tajenka:** Majetek \_\_\_\_\_

Protikladem majetku soukromého je majetek                              a ten je obecní nebo státní. Uveďte příklady majetku obecního a majetku státního:

<b>Obecní majetek</b>	
<b>Státní majetek</b>	



**Názorová škála** Žáci se při tomto úkolu mohou ve třídě protáhnout. Žákům jsou postupně pokládány otázky a podle jejich odpovědí se přemístí na stranu odpovědi ANO nebo na stranu odpovědi NE.

Příklady otázek:

Jste bohatí? (Jak chápete svoje bohatství?)

Chybí vám něco pro váš bohatý život? (Co je tím chybějícím?)

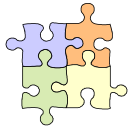
Je podle vás důležitější bohatství duševní než materiální? (Proč?)

Chtěli byste být bohatší po materiální stránce? (Proč?)

Můžete si za peníze koupit všechno? (Pokud ne, co si za peníze nekoupíte?)



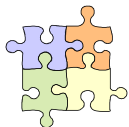
**Bohatství** Ve dvojicích sepište ve stejném poměru klady (pozitiva) a záporny (negativa) bohatého člověka. Poznámka: bohatého člověka můžete brát jak duševně, tak i materiálně.



**Diskuze** Znáte některý příběh o lidech, kteří žijí šťastným životem, přestože nejsou bohatí? A proč si myslíte, že dokážou žít šťastně?



**Recept** Vytvořte recept na šťastný život.



**Zbohatnutí = zblbnutí**

Jsou lidé, kteří zbohatli, ale přesto žijí nešťastným životem. Naopak v případě, kdy žili skromně, byli šťastní. Napadá vás, proč někteří lidé žili šťastněji, než zbohatli?

## MAJETEK – řešení

### Vysvětlete pojmy

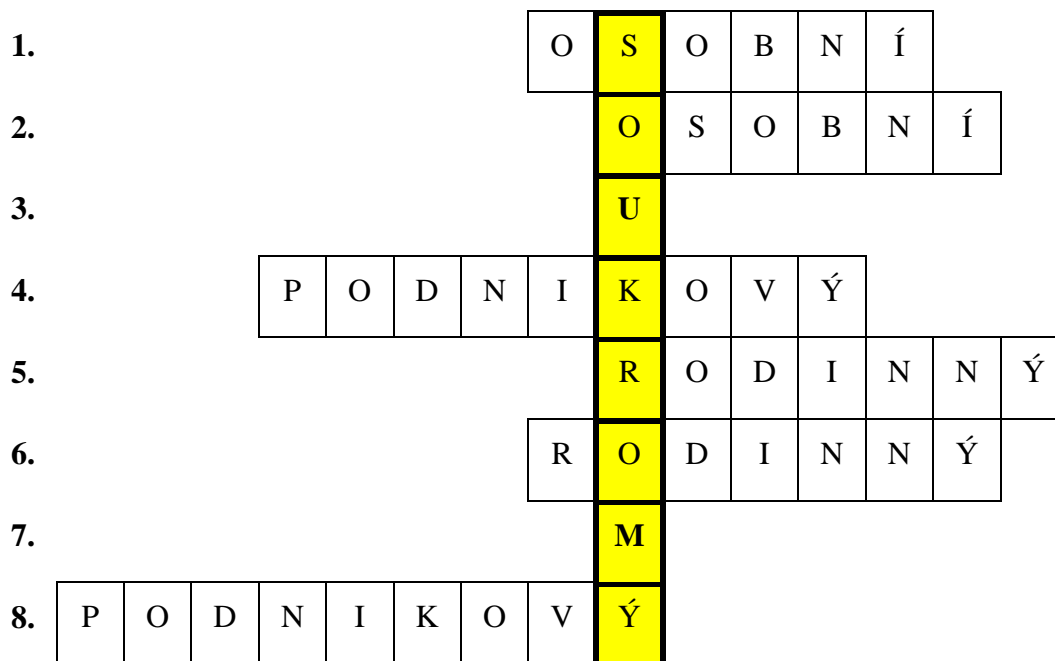
**Hmotný majetek** je tím, co je spjato se zemí a můžu na to sáhnout,  
př. dům, garáž, pozemek, stavby, byty  
**Nehmotný majetek** je tím, na co nemůžu sáhnout,  
př. software

### Roztříd'te

Movitý majetek	Nemovitý majetek
auto	budova
hřeben	pozemek
knihy	sad
křeslo	zahrada
nábytek	
plech	
počítač	
telefon	

### Majetková křížovka

Podle příkladu doplňte do křížovky, jestli se jedná o druh majetku osobního, rodinného nebo podnikového. V tajence vyjde nadřazený pojem těchto druhů majetku.



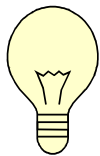
**Tajenka:** Majetek **soukromý**

Protikladem majetku soukromého je majetek **veřejný** a ten je obecní nebo státní.

Uveďte příklady majetku obecního a majetku státního:

<b>Obecní majetek</b>	škola, autobusová zastávka, chodník, pole, cesta
<b>Státní majetek</b>	hrad, zámek, národní park, železnice, silnice

## 4.4 VLASTNICTVÍ A JEHO FORMY



### **To je moje, to je tvoje**

O kterých věcech můžete říct, že jsou jen vaše?

Co to znamená, když se řekne, že to jsou jen vaše věci?

---

### **Vlastnictví znamená právo k nějaké věci:**

• **právo věc držet (např. zamknout)**

• **právo věc užívat (např. jezdit autem, bydlet v bytě)**

• **právo s věcí nakládat (např. někomu ji půjčit, darovat, prodat, odkázat nebo dát do zástavy)**

(Sokol, J. a kol 2002, s. 170-171)

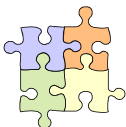
O své vlastnictví se majitel musí řádně starat a užívat je tak, aby nikoho jiného nepoškozoval, aby neohrozil lidské zdraví a životní prostředí.

Když z domu spadne taška nebo kus omítky a zraní chodce na chodníku, na koho padá odpovědnost a proč? (Sokol, J. a kol 2002, s. 170-171)



### **Duševní vlastnictví**

Čemu se říká duševní vlastnictví? Co to je duševní vlastnictví?



### **Piráti**

Viděli jste film Piráti z Karibiku? Stručně převyprávějte jeho děj ([www.csfd.cz](http://www.csfd.cz)). Zahrajeme si na piráty: představte si, že jsme piráti. Jsme kdesi kdes v Karibiku. Co je cílem každého piráta? Čeho byste se chtěli vy jako piráti dnešní doby zmocnit?



## Desatero

Vytvořte desatero ochrany majetku. Jak lze předcházet ochraně majetku před krádeží?

---

1.

2.

3.

4.

5.

6.

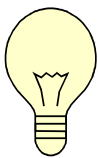
7.

8.

9.

10.

---



## Opravte špatná tvrzení

1. Nalezenou věc si můžu nechat a nakládat s ní podle svého uvážení.

\_\_\_\_\_

2. Movitá věc přechází do mého vlastnictví, například když si ji vypůjčím.

\_\_\_\_\_

3. U nemovitých věcí vlastnictví vzniká, když je příslušný úřad „vloží do obálky“.

\_\_\_\_\_



## Kupuju, kupuješ, kupujeme

Doplňte chybějící text:

Nejčastěji kupujeme v obchodě nebo na trhu, kde se věci i peníze předávají na místě z ruky do ruky. Ve skutečnosti se i zde jedná o smlouvu (i když není [redacted]), z níž plynou pro [redacted] jisté závazky. Zboží, které prodal, musí mít přiměřenou kvalitu a [redacted] odpovídá za skryté vady zboží, které kupující nemohl zběžným prohlédnutím zjistit. Vady, které kupující v záruční lhůtě reklamuje, musí prodávající [redacted] opravit nebo zboží vyměnit. Pokud se vada vyskytne i po opravě, nejspíš se odstranit nedá a kupující může zboží [redacted] (tj. od smlouvy odstoupit). Není-li stanoveno jinak (například na obalu zboží), je zákonná lhůta pro reklamaci čili vytknutí vady [redacted] od převzetí zboží. Zboží s deklarovanými vadami se smí prodávat jen za sníženou cenu a kupující musí být na vady upozorněn. Pokud by se na zboží vyskytla jiná vada, ručí za ni prodávající stejně jako u zboží bez vad. (Sokol J. a kol 2002, s. 175)



## VLASTNICTVÍ A JEHO FORMY – řešení

### To je moje, to je tvoje

Když z domu spadne taška nebo kus omítky a zraní chodce na chodníku, na koho padá odpovědnost a proč? Odpovědnost padá na majitele domu, protože majitel domu by se měl řádně starat o svůj dům, aby neohrozil lidské zdraví.

### Duševní vlastnictví

Vlastnictví se nemusí týkat je hmotných věcí movitých nebo nemovitých, ale také toho, co lidé vytvořili jako spisovatelé, umělci, hudebníci nebo vědci. Je chráněno tzv. autorským právem, aby se nerozšiřovaly „pirátské“ kopie. (Sokol, J. a kol. 2002, s. 172)

### Opravte špatná tvrzení

1. **Nalezenou věc musím odevzdat tomu, komu patří, anebo na obecní úřad.**
2. **Movitá věc přechází do mého vlastnictví, například když si ji koupím a převezmu.**
3. **U nemovitých věcí vlastnictví vzniká, když je příslušný úřad „vloží do katastru“, tj. zapíše do pozemkové knihy, aby se dalo kdykoli zjistit, komu který pozemek a nemovitost patří.**

### Kupuju, kupuješ, kupujeme

Doplňte chybějící text:

Nejčastěji kupujeme v obchodě nebo na trhu, kde se věci i peníze předávají na místě z ruky do ruky. Ve skutečnosti se i zde jedná o smlouvu (i když není **psaná**), z níž plynou pro **prodávajícího** jisté závazky. Zboží, které prodal, musí mít přiměřenou kvalitu a **prodejce** odpovídá za skryté vady zboží, které kupující nemohl zběžným prohlédnutím zjistit. Vady, které kupující v záruční lhůtě reklamuje, musí prodávající **zdarma** opravit nebo zboží vyměnit. Pokud se vada vyskytne i po opravě, nejspíš se odstranit nedá a kupující může zboží **vrátit** (tj. od smlouvy odstoupit). Není-li stanoveno jinak (například na obalu zboží), je zákonná lhůta pro reklamaci čili vytknutí vady **2 roky** od převzetí zboží. Zboží s deklarovanými vadami se smí prodávat jen za sníženou cenu a kupující musí být na vady upozorněn. Pokud by se na zboží vyskytla jiná vada, ručí za ni prodávající stejně jako u zboží bez vad.

## **PENÍZE**

V RVP je dáno, že **žák**:

- ▶ dodržuje zásady hospodárnosti, popíše a objasní vlastní způsoby zacházení s penězi a se svěřeným majetkem, vyhýbá se rizikům v hospodaření s penězi
- ▶ vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby občanům nabízejí
- ▶ rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků, které ze státního rozpočtu získávají občané

Dílčí výstupy - žák:

- ▶ jednoduše objasní funkci peněz
- ▶ rozumí pojmu rozpočet
- ▶ vysvětlí, v čem spočívá hospodárnost
- ▶ dokáže objasnit svůj způsob hospodaření
- ▶ dokáže vyjmenovat některé peněžní ústavy a jejich činnost

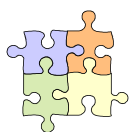
Učivo: ▪ Peníze – funkce a formy placení

- Hospodaření s penězi a majetkem
- Rozpočet rodiny a státu

Průřezová témata:

→ Mediální výchova

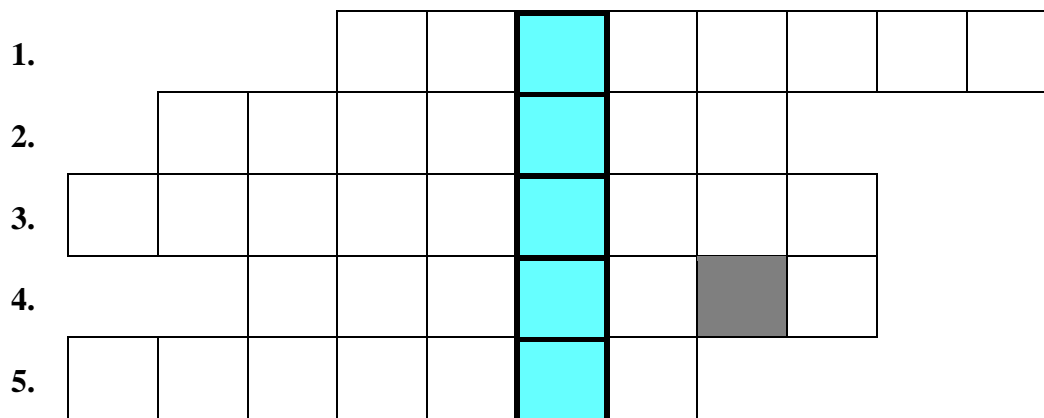
### **4.5 PENÍZE – FUNKCE A FORMY PLACENÍ**



#### **Peněžní křížovka**

Doplňte v křížovce příjmení slavné osobnosti podle peněžní hodnoty papírové bankovky.

1. 200,-
2. 500,-
3. 2000,-
4. 100,-
5. 5000,-



**Tajenka:**

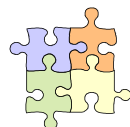
Které dvě osobnosti nejsou v křížovce uvedeny?

Na jakých bankovkách tyto dvě osobnosti nalezneme? \_\_\_\_\_



### Banka

Je-li to možné, navštivte pod vedením vyučujícího bankovní úřad. Pokud rodiče svolí, zajděte do banky i s rodiči, abyste viděli, jak to v ní funguje.



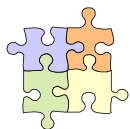
### Osobnosti na bankovkách

Na obrázku viz níže jsou zobrazeny bankovky, na kterých můžete vidět osobnosti českých dějin. Vaším úkolem bude nahradit osobnosti českých dějin současnými osobnostmi (sportovci, spisovatelé, politici, vědci ad.). Koho a proč byste dali na tu a tu bankovku?



Která bankovka z výše zobrazených už nyní není v oběhu a odkdy?

---



### Vaše bankovky

Vytvořte nákres vlastních bankovek a jejich hodnot



### Vysvětlete pojem

Peníze

---

---



### Prašule

Napište synonyma slova peníze:

---

---

Co takhle cizí jazyk? Víte, jak se řeknou **peníze** anglicky, německy, popřípadě dalšími jazyky? (peníze mají v cizím jazyce více ekvivalentů)

ANGLICKY	NĚMECKY	jiným jazykem

Znáte nějaký citát nebo motto vztahující se k penězům?

---



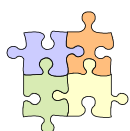
---

Znáte nějaký citát nebo motto vztahující se k penězům v cizím jazyce?

---



---



### Šifra funkcí peněz

Rozšiřujte funkce peněz. Zvýrazněné slovo ve slově nahraďte takovým synonymem, aby vám slovo dávalo smysl.

#### Funkce peněz

- pro **centrumek** směny = \_\_\_\_\_
- míra **vrhnot** či zúčtovací **útvár** = \_\_\_\_\_
- **upěstovatel** **vrhnot** = \_\_\_\_\_



### Vysvětlete pojem

**Inflace**

---



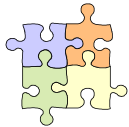
---



## Inflace

Ceny a peníze regulují pohyby zboží, služeb i práce, které by bez nich nemohly být pružné. Oběh peněz řídí hospodářství. Aby peníze mohly v hospodářství plnit funkci, nesmí přitom ztrácet hodnotu. Jinak by jim lidé přestali věřit. Chtěli by je co nejdříve utratit, to znamená vyměnit za zboží, a to za každou cenu – a celé hospodářství by se rozpadlo. Jestliže si mají peníze udržet hodnotu, nesmí jich příliš přibývat. Musí se tedy udržovat stálý poměr mezi množstvím zboží a služeb, které hospodářství nabízí, a mezi množstvím peněz, za něž se toto zboží kupuje a prodává. Omezeným zdrojům, s nimiž se v každé společnosti hospodaří, musí odpovídat také omezené množství peněz. Kdyby jich obíhalo víc, připadlo by na stejné množství zdrojů víc peněz, takže by se zvýšily ceny.

Jak k takové inflaci může dojít? (Sokol, J. a kol. 2002, s. 70)



## Bankovní soustava

Bankovní soustava je soustavou finančních institucí, jež se zabývají bankovními operacemi. Bankovní soustava je základem finančního systému tržní ekonomiky, tvoří ji:

- centrální banka
- komerční banky
- specializované finanční instituce (investiční, hypoteční banky, spořitelny apod.)



## B-a-n-k-y

Rozdělte se do skupiny po 4. Vaším úkolem bude žákům představit centrální a komerční banky a vysvětlit jejich rozdílnost na příkladech.

Centrální banka vs. Komerční banky



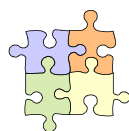
### **Banky ve vašem okolí**

Zajděte do jakékoliv banky a požádejte úředníky, jestli byste si nemohli vzít informační materiály nabízených produktů dané banky.



### **Banky ve vašem okolí**

Které banky se nachází a působí ve vašem městě nebo okolí?



### **Letáky**

Zjistěte z vašich sehnanych informačních materiálů nebo z internetu, které služby jednotlivé banky ve vašem okolí nabízí. Služby jednotlivých bank mezi sebou porovnej a pokus se je zhodnotit – které služby jsou výhodnější a proč?

---

---

---

---

Vyhledejte, jaké částky si jednotlivé banky ve vašem okolí účtují za jednotlivé služby, a jejich ceny mezi sebou porovnejte.

---

---

---



## Příkaz k úhradě

Pokuste se vyplnit příkaz k úhradě.

**KB** Příkaz k úhradě | Payment Order

Datum splatnosti | Due date: \_\_\_\_\_

Na vrub účtu číslo   To be debited to account no.	Kód banky   Bank Code
	<b>0100</b>

Ve prospěch účtu číslo   To be credited to account no.	Kód banky   Bank Code

Měna   Curr.	Částka   Amount	Variabilní   Variable symbol (VS)	Konstantní   Constant symbol (KS)	Specifický   Specific symbol (SS)

**Tučně orámovaná pole jsou povinná.** | Bold framed fields are mandatory.

**Při platbě do jiné banky v ČR je částka uvedená v cizí měně vždy přepočtena a předána v Kč.** | Payment in foreign currency, routed to another bank in ČR, is always converted to CZK.  
**Pokud požadujete provést platbu do jiné banky v ČR v cizí měně, vyplňte Platební příkaz pro zahraniční platbu.** | If you wish to send Payment in foreign currency to another bank in Czech republic, please complete application form "Payment Order" for Foreign Payment.

Datum vystavení, podpis(y) příkazce | Date of issue, signature(s) of payer

K O P I E / C O P Y



## Platební karta

Jaké jsou výhody a nevýhody placení platební kartou?

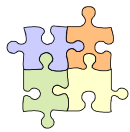
---



---



---



## Moje platební karta


Navrhněte novou platební kartu budoucnosti. Jak by měla vypadat (vzhled), kde všude by se s ní dalo platit, jaké další funkce by karta kromě placení mohla zahrnovat atd.





## Výběrní lístek

Pokuste se vyplnit výběrní lístek.



**Výběrní lístek | Withdrawal Form**

<b>Měna účtu</b> <small>Account currency</small>	<b>Na vrub účtu číslo</b>   To be debited to account no.	<b>0100</b> <small>Kód banky Bank Code</small>	<b>Měna hotovosti</b> <small>Cash currency</small>	<b>Částka</b>   Amount
---	--	---	---	------------------------

<b>Jméno a příjmení příjemce hotovosti</b>   First name and surname of withdrawer
---

<b>Rodné číslo/u cizinců datum narození</b> <small>Personal No./for foreigners date of birth</small>
---

<b>Variabilní</b>   Variable symbol*	<b>Konstantní</b>   Constant symbol*	<b>Specifický</b>   Specific symbol (DS3)
--------------------------------------	--------------------------------------	---

\*Vyplňuje se při výběru Kč z účtu vedeného v Kč. | To be completed when withdrawing CZK from the CZK account.

<b>Podpisy příkazce</b>   Signature(s) of withdrawer
--

<b>Pro potřeby banky</b>   Bank use only
--

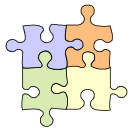
<b>1110</b> <small>TRN</small>	<small>Ostatní TRN</small>	<small>Kód služby</small>	<small>Razítko KB   KB stamp</small>
-----------------------------------	----------------------------	---------------------------	--------------------------------------

<b>Celkem</b>   Total
-----------------------

Počet ks No. of units	Hodnota Value	Částka Amount							
	5000,-								-
	2000,-								-
	1000,-								-
	500,-								-
	200,-								-
	100,-								-
	50,-								-
	20,-								-
	10,-								-
	5,-								-
	2,-								-
	1,-								-
	0,50								-

88119 - 10/07

Infolinka 800 11 10 55, www.kb.cz, Expressní linka 800 11 11 24,  
 internetové bankovníctví www.mojebanka.cz, PC bankovníctví www.profbanka.cz



## Slogan

Vymyslete slogan pro jakoukoli komerční banku.

---



---



## Vaše banka

Vaším úkolem je vytvořit novou banku – nové jméno, nové produkty, nové poplatky, nové podmínky, ...

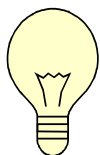


## Kurzy měn

Vyhledejte na internetu nebo přímo na pobočkách komerčních bank aktuální kurzy měn, a to euro, českou korunu, libru a rubl.

země	měna	kurz
	euro	
	(česká) koruna	
	libra	
	rubl	

[www.cnb.cz](http://www.cnb.cz)



## Peněz není nikdy dost

Dobře se podívejte na rozmístění penízků desetáků. Lze je přeskupit tak, aby každá strana čtverce byla tvořena ze šesti mincí? (Němec, J. 2004, s.99)

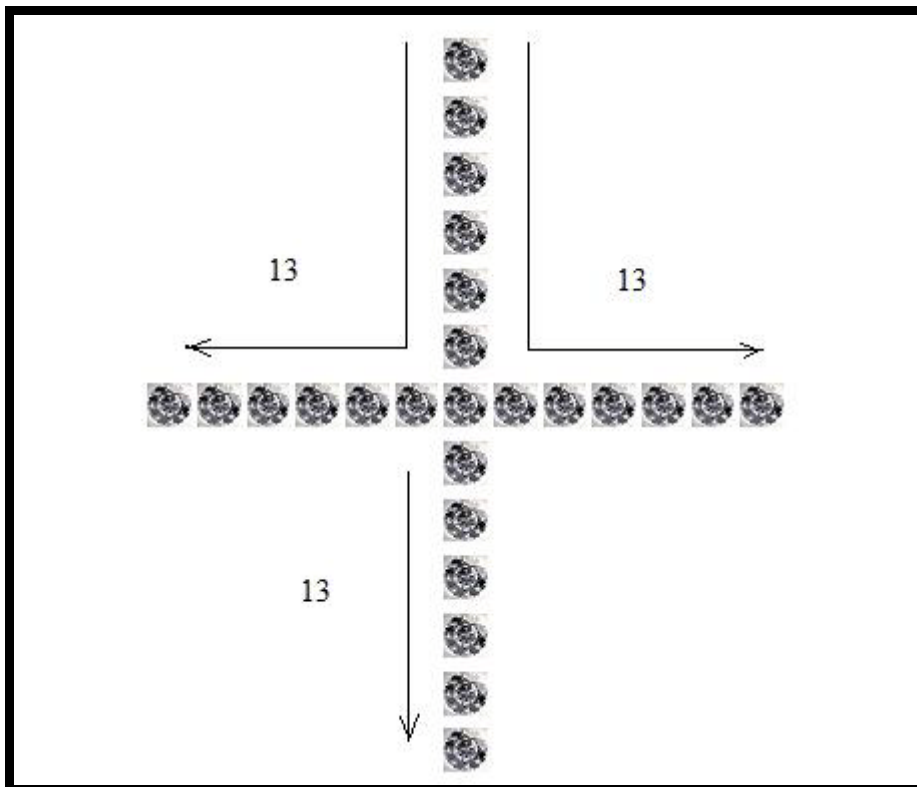


Kdy zanikly mince v podobě deseti haléřů, tzv. desetníky?



**Co není přišroubované, to se ukradne**

Na obrázku je kříž složený z diamantů. Kamera s počítačem kontroluje pouze součty diamantů uvedené na obrázku. Diamanty je možné přeskupit tak, aby nikdo nic nepoznal. Tak tedy dva diamanty si můžete vzít. Jak je to možné, že na to kamera s počítačem nepřijde? Jak se tedy musí diamanty přeskupit, aby v naznačených směrech jejich součet dával třináct a přitom jich bude o dva méně? Ze kterých míst budou diamanty odebrány? (Němec, J. 2004, s.99)



## PENÍZE – FUNKCE A FORMY PLACENÍ – řešení

### Peněžní křížovka

Doplňte v křížovce jméno slavné osobnosti podle peněžní hodnoty papírové bankovky.

1.			K	O	M	E	N	S	K	Ý
2.		N	Ě	M	C	O	V	Á		
3.	D	E	S	T	I	N	O	V	Á	
4.			K	A	R	E	L		IV.	
5.	M	A	S	A	R	Y	K			

Tajenka: **MONEY**

Které dvě osobnosti nejsou v křížovce uvedeny? **František Palacký a sv. Anežka česká**

Na jakých bankovkách tyto dvě osobnosti nalezneme? **František Palacký 1000,-  
sv. Anežka česká 50,-**

### Osobnosti na bankovkách

Na obrázku viz níže jsou zobrazeny bankovky, na kterých můžete vidět osobnosti českých dějin. Vaším úkolem bude nahradit osobnosti českých dějin současnými osobnostmi (sportovci, spisovatelé, politici, vědci ad.). Koho a proč byste dali na tu a tu bankovku?



Která bankovka z výše zobrazených už nyní není v oběhu, kdo je na ní vyobrazený a odkdy není v oběhu? **20,- Přemysl Otakar I., v oběhu byla od r. 1994 do 31. 8. 2008**

### Vysvětlete pojem

**Peníze** jsou zvláštní druh aktiva, které plní funkce směny, míry hodnot čili zúčtovací jednotky a uchovatele hodnot (bohatství). (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.95)

### Prašule

Napište synonyma slova peníze: př. prašule, keš, bankovky, mince ad.

Co takhle cizí jazyk? Víte, jak se řeknou **peníze** anglicky, německy, popřípadě dalšími jazyky? (peníze mají v cizím jazyce více ekvivalentů)

ANGLICKY	NĚMECKY	jiným jazykem
money	das Geld	
penny	die Pinke	
finance	die Pension	

Znáte nějaký citát nebo motto vztahující se k penězům?

Peníze kazí charakter.

Peníze hýbou světem.

Čas jsou prý peníze, ale peníze se nerovnají času. Bez peněz se dá ještě vždy mnoho udělat, bez času nic.

Znáte nějaký citát nebo motto vztahující se k penězům v cizím jazyce?

Money, the roof of all evil ...

but the cure for all sadness.

(Peníze jsou podstatou veškerého zla,  
ale hojí smutek.)

It is said that for money you can have everything, but you cannot. You can buy food, but not appetite; medicine, but not health; knowledge, but not wisdom; ... (Říká se, že za peníze si můžeš koupit vše, ale to není pravda. Můžeš si koupit jídlo, ale ne apetit; můžeš si koupit léky, ale ne zdraví; můžeš si koupit vědomosti, ale ne rozum; ...)

### Šifra funkcí peněz

Rozšířte funkce peněz. Zvýrazněné slovo ve slově nahraďte takovým synonymem, aby vám slovo dávalo smysl.

### Funkce peněz

- pro **centrum**ek směny = **prostředek** směny
- míra **vrh**not či zúčtovací **útv**ar = míra **hodnot** či zúčtovací **jednotka**
- **upěš**ovatel **vrh**not = **uchovatel** **hodnot**

### Vysvětlete pojem

**Inflace** je zvyšování hladiny průměrné úrovně cen všech statků a služeb v průběhu delšího období. Opačným procesem je **deflace**, která se vyznačuje poklesem cenové hladiny. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s. 96)



## **Inflace**

Ceny a peníze regulují pohyby zboží, služeb i práce, které by bez nich nemohly být pružné. Oběh peněz řídí hospodářství. Aby peníze mohly v hospodářství plnit funkci, nesmí přitom ztrácet hodnotu. Jinak by jim lidé přestali věřit. Chtěli by je co nejdříve utratit, to znamená vyměnit za zboží, a to za každou cenu – a celé hospodářství by se rozpadlo. Jestliže si mají peníze udržet hodnotu, nesmí jich příliš přibývat. Musí se tedy udržovat stálý poměr mezi množstvím zboží a služeb, které hospodářství nabízí, a mezi množstvím peněz, za něž se toto zboží kupuje a prodává. Omezeným zdrojům, s nimiž se v každé společnosti hospodaří, musí odpovídat také omezené množství peněz. Kdyby jich obíhalo víc, připadlo by na stejné množství zdrojů víc peněz, takže by se zvýšily ceny.

### Jak k takové inflaci může dojít?

Mohl by ji způsobit padělatel peněz, kdybych jich hodně natiskl. Také by to mohla způsobit centrální banka, která peníze vydává (u nás Česká národní banka, ČNB). Také to může způsobit vláda, když se hodně zadluží. Kontrola oběhu peněz je svěřena centrální bance, která nesmí na vládě záviset.

## **B-a-n-k-y**

Rozdělte se do skupiny po 4. Vaším úkolem bude žákům představit centrální a komerční banky a vysvětlit jejich rozdílnost na příkladech.

### Centrální banka

Centrální banka je instituce zřízená vládou, má v bankovní soustavě zvláštní postavení. Neposkytuje běžné bankovní služby, její hlavní funkcí je péče o stabilitu měny, regulace bankovní soustavy a podmínek poskytování úvěrů, dozor nad činností komerčních bank (tzv. „banka bank“) a provádění finančních operací vlády.

V České republice plní úlohu centrální banky Česká národní banka ([www.cnb.cz](http://www.cnb.cz)). Je ze zákona na vládě nezávislou institucí, jejíž hlavní povinností je péče o stabilitu měny.

### Komerční banky

Komerční banky a jiné finanční instituce jsou nejpočetnější složkou bankovní soustavy. Komerční banky mají povahu firem usilujících o maximalizaci zisku.

Činnost komerčních bank se člení na tři typy operací:

- aktivní operace – poskytování úvěrů (půjček)
- pasivní operace – přijímání vkladů a úvěrů
- zprostředkovatelské – převody peněz z účtu na účet, služby zákazníkům

(Odmaturuj ze společenských věd 2003, s. 97)

### **Platební karta**

Jaké jsou výhody a nevýhody placení platební kartou?

Výhody: nemusíme u sebe nosit hotovost.

Nevýhody: placení poplatků za platební transakce, riziko zneužití platební karty.

### **Kurzy měn**

Vyhledejte na internetu nebo přímo na pobočkách komerčních bank aktuální kurzy měn, a to euro, českou korunu, libru a rubl.

<http://www.cnb.cz>

<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/prevodnik-men/>

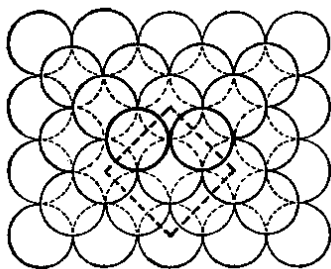
<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/kurzovni-listek/>

### **Peněz není nikdy dost**

Dobře se podívejte na rozmístění penízků desetááků. Lze je přeskupit tak, aby každá strana čtverce byla tvořena ze šesti mincí?

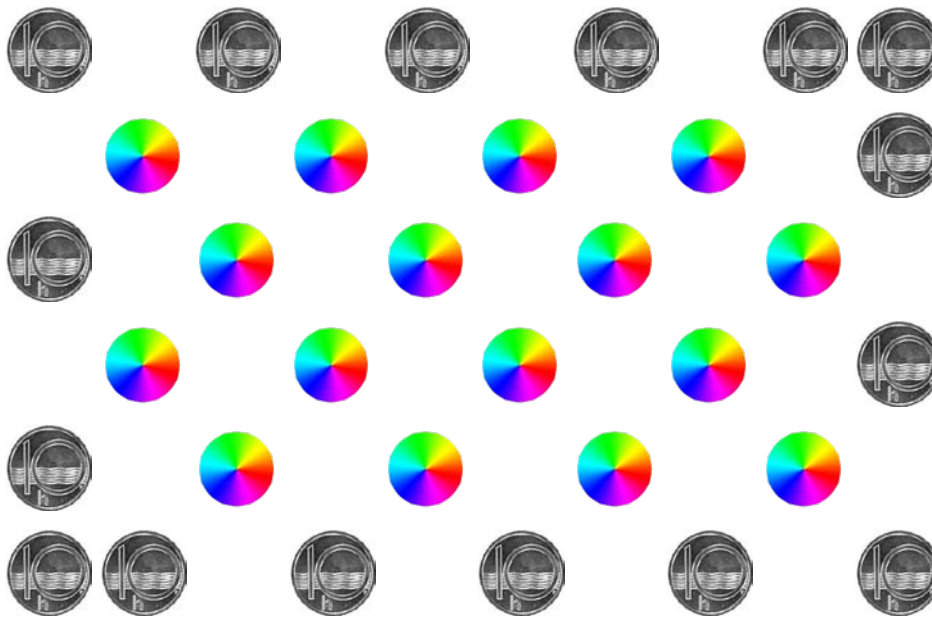
Vyhodnocení:

Figl je stejný jako v případě staré pyramidy. Řešení se nenachází ve stejné rovině – v rohu stojí orel panně na hlavě.





<http://www.xray.cz/krystalografie/str06a.htm>

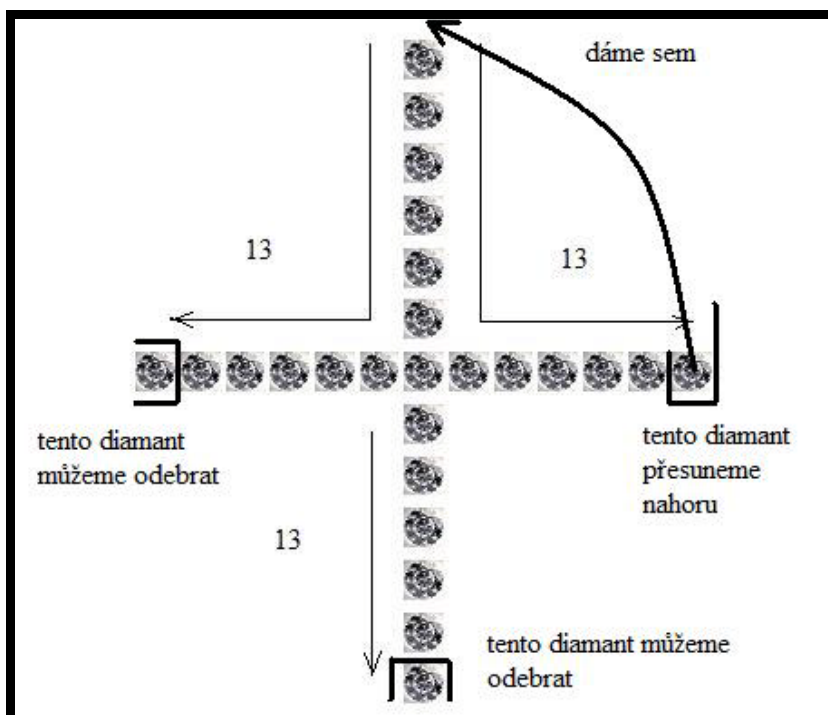


Kdy zanikly mince v podobě deseti haléřů, tzv. desetníky? Desetníky se rušily spolu s dvacetníky v roce 2003

(10 haléřů - vzor 1993 v oběhu od 12.05.1993 do 31. Října 2003).

**Co není přišroubované, to se ukradne**

Vyhodnocení:



## 4.6 HOSPODAŘENÍ S PENĚZI A MAJETKEM



Vysvětlete pojmy

Úrok

---

---

---

---

---

Úvěr

---

---

---

---

---

Hypotéka

---

---

---

---



### Co by se stalo, kdyby ...

Představte si, že jste v zemi, kde nic není za peníze (kde prostě peníze nemají). Ale lidé potřebují i jiné věci než jen ty, které si sami dokážou vyrobit. Vymyslete, jak a za co se dostanou k dalším věcem (nábytek, oblečení, jídlo ad.)? (Němec, J. 2004, s.52)

#### Otázky k úkolu viz výše:

- ▶ Jak se nazývá výměnný obchod?
- ▶ Zkuste tento pojem vysvětlit jinými slovy.
- ▶ V jakém století (nápopěda: před naším letopočtem) začaly kovové peníze nahrazovat tzv. všeobecné ekvivalenty/barterový obchod?
- ▶ V jakém století byly kovové peníze nahrazeny penězi papírovými?

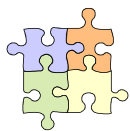


#### Jsou – nejsou? (Hra, při které se žáci ve třídě i protáhnou)

Žáci se postaví před tabuli a mluvčí (učitel) zadá otázku Kdo si myslí, že jsou peníze nejdůležitější ze všeho (že všechno se dá koupit), stoupne si ke dveřím, naopak, kdo si myslí, že jsou důležitější věci než peníze (věci, které se koupit ani zaplatit nedají), stoupne si k oknu.

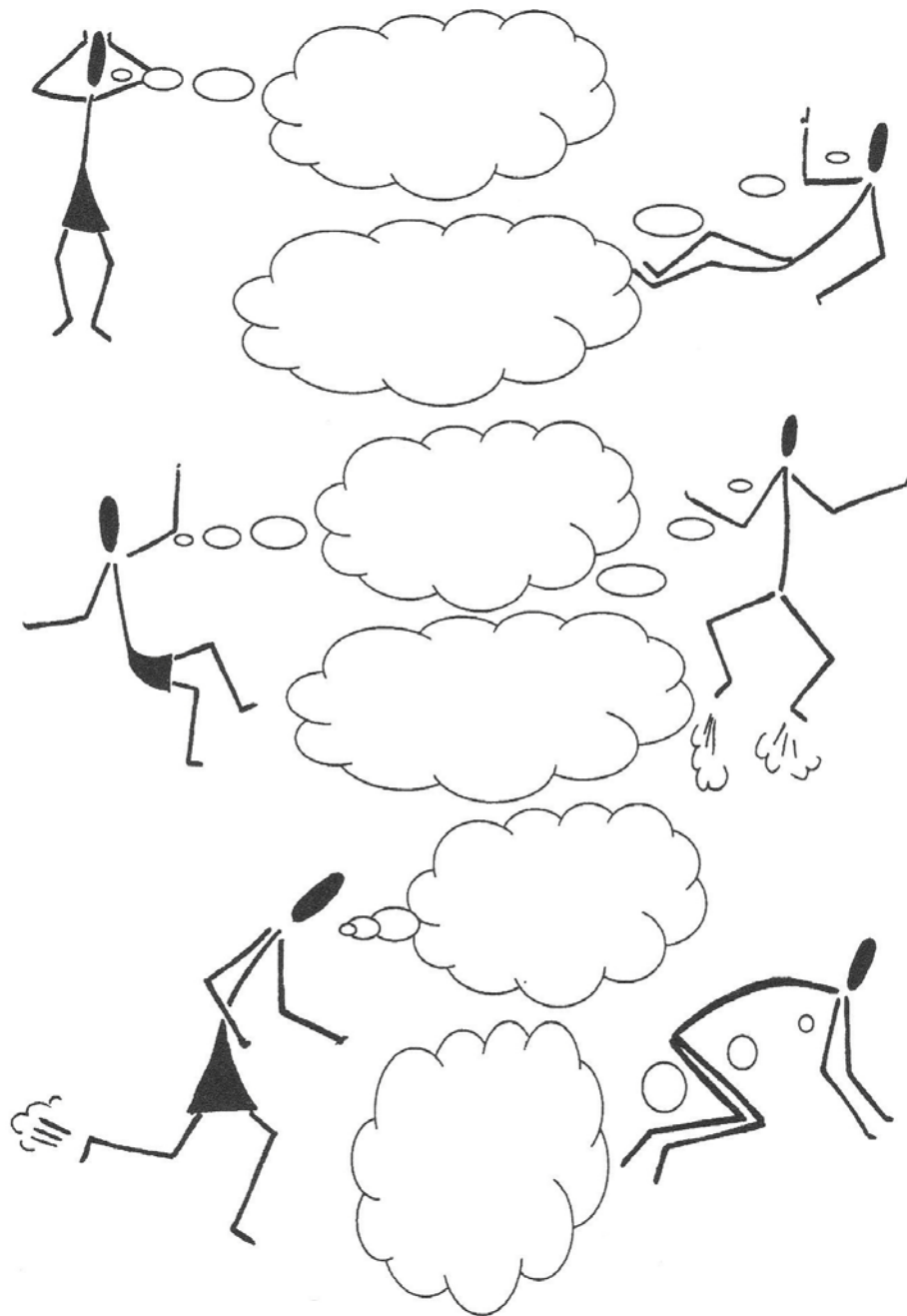
Následně jeden po druhém odůvodňují, proč jsou zastánci svého stanoviska. A skupiny se navzájem můžou zkusit přesvědčit ty na protější straně.

Následně žáci libovolně po svém dokončují větu: Peníze jsou ...



#### Řeč

Dovedete do úst postaviček vložit text, který by mohli lidé říkat v určitých situacích (a v jakých situacích)? Pozn. Popřípadě můžete obrázky dokreslit podle svých představ k vašemu doplněnému textu.





### Návrhová komise (práce a odměna)

Finanční odměna za práci je relativní. Na seznamu profesí ke každé z nich doplňte platové rozpětí podle svých představ a podle skutečnosti.

Profese	Rozpětí mzdy v Kč od ... do ...	
	Podle svých představ	Podle skutečnosti
automechanik		
číšník		
ekonom		
elektrikář		
finanční poradce		
programátor		
recepční		
ředitel pobočky		
řidič		
sekretářka		
účetní		

Mluvčí skupin potom návrhy platu pro určitou profesi čtou a měli by je umět odůvodnit. Nakonec učitel žáky seznámí se skutečným platovým rozpětím u daných profesí.



### **Co s 50 000 Kč?**

Zadání situace (pro 2 lidi): Vyhráli jsme, zdědili nebo dostali od bohatého strýčka 50 000 Kč. Je to slušná částka, i když jsou lidé, kteří ji dokážou vydělat za týden a utratit za dva dny. Představme si, že bydlíme u rodičů, jsme plnoletí a studujeme na střední škole, kde budeme brzy maturovat. Co s těmi penězi uděláme? (Šímanovský, Z. a Šímanovská, B. 2005, s.77)



### **Co když máme milion?**

Zadání situace (pro 4 lidi – otec, matka a 2 děti): Zdědili jsme, vyhráli nebo jinak legálně získali milion korun. Co uděláme? Jak s ním naložíme jako středně situovaná rodina, kde má každý svoje představy a nároky? (Šímanovský, Z. a Šímanovská, B. 2005, s.77)



### **Co když nám peníze chybí?**

Zadání situace: Stane se, že někdy peníze nemáme. Otec naboural auto, vytopili jsme byt, chceme jet na dovolenou ... (každý si zvolí, na co potřebuje peníze). A co teď? Vzít si úvěr, leasing, vyřešit to jinak? (Šímanovský, Z. a Šímanovská, B. 2005, s.78)



### **Kam jít pro úvěr**

Zadání situace (pro dvojice): Do které banky si jít otevřít úvěr? Do té, kterou znáte a kde máte účet, nebo do jiné banky, kde vás nikdo nezná? (Šímanovský, Z. a Šímanovská, B. 2005, s.78-79)



### **Jednáme v bance o úvěru**

Zadání situace (pro dvojice): Když přijdete do banky žádat o úvěr, co tam budou chtít od vás vědět? Jaké bude banka požadovat záruky? A na co byste se měli ptát vy jako žadatelé, než uzavřete smlouvu o úvěru a než převezmete peníze? (Šímanovský, Z. a Šímanovská, B. 2005, s.79)



### **Hypotéka**

Zadání situace (pro 3 lidi – otec, matka a jedno dítě): Mladá rodina s jedním dítětem a s úhrnným příjmem kolem osmatřiceti tisíc se radí o tom, zda si pořídit dům na hypotéku. Co to znamená? Co z toho plyne? Jaké jsou podmínky a rizika? (Šímanovský, Z. a Šímanovská, B. 2005, s.80-81)



### **Sponzoring**

Nestátní neziskové organizace (tzv. neziskovky) pomáhají lidem znevýhodněným tělesně, duševně nebo společensky: propuštěným vězňům, dětem bez rodin, obětem katastrof. Na činnost potřebují peníze a to, jak je získávají, je tématem této „hry“.

Vytvoříme skupiny, kde někteří budou zástupci firem a druzí představitelé neziskovek, kteří si zvolí svůj název a náplň práce (komu jejich organizace pomáhá a jak). Skupiny neziskovek si sepíší, kolik peněz potřebují na svůj projekt (na auto k rozvážení obědů důchodcům, na pozemek pro vybudování tábora pro lidi bez domova, ...). Zástupci firem si zvolí, co jejich podnik vyrábí, prodává. Údaje nemusí být přesné, ale aspoň pravděpodobné.

Zástupci firem potom usednou za stoly a k nim přicházejí zástupci neziskovek, kteří potřebují získat příspěvek. Zástupci firem se musí ujistit, že svěří peníze na dobrý projekt, který se uskuteční. Objeví se i otázka reklamy, tedy uveřejnění názvu a značky (loga) firmy při mediálních akcích projektu. Když je vše předjednáno, zástupci neziskovek předloží smlouvu (viz níže) o sponzoringu ve

dvou kopiích. Smlouvu společně vyplní, podepíší a jednu kopii si nechá firma, druhou neziskovka. Při této „hře“ vyhrává ta neziskovka, která získala největší částku a měla jasně finančně zdůvodněný projekt. (Šimanovský, Z. a Šimanovská, B. 2005, s.73-74)

<p style="text-align: center;"><b>Sponzorská smlouva</b> (Finanční dar na přesně určený účel) Smluvní strany</p> <p>.....</p> <p>se sídlem .....</p> <p>bankovní spojení .....</p> <p>zastoupená .....</p> <p>(dále jen "sponzor")</p> <p>a .....</p> <p>se sídlem .....</p> <p>bankovní spojení .....</p> <p>zastoupená .....</p> <p>(dále jen "obdarovaný")</p> <p>uzavírají podle ustanovení § 628 a násl. občanského zákoníku tuto sponzorskou smlouvu</p> <p>1. Předmětem této smlouvy je poskytnutí finanční částky ve výši ..... Kč, určené k .....</p> <p>2. Shora uvedená částka bude převedena na účet obdarovaného do ..... dnů od podpisu této smlouvy.</p> <p>3. Sponzorský dar poskytuje sponzor obdarovanému dobrovolně.</p> <p>4. Obdarovaný dar přijímá do svého vlastnictví a zavazuje se použít jej pouze k účelu, k němuž byl poskytnut.</p> <p>5. Sponzor má právo žádat obdarovaného o předložení příslušných dokladů osvědčujících užití darů.</p> <p>6. Sponzor má právo požadovat vrácení daru pouze v případě zjištění, že obdarovaný porušil ustanovení bodu 4 této smlouvy.</p> <p>7. Obdarovaný může dar vrátit sponzorovi v případě, že sponzor nepřiměřeným způsobem zasahuje do činnosti obdarovaného nebo poškozuje jeho dobré jméno.</p> <p>8. Další smluvní ujednání .....</p> <p>9. Tato smlouva se vyhotovuje ve dvou stejnopisech, z nichž po jednom obdrží každá ze smluvních stran.</p> <p>10. Smluvní strany prohlašují, že si tuto smlouvu před podpisem přečetly, že byla uzavřena po vzájemném ujednání podle jejich pravé a svobodné vůle.</p> <p>Autentičnost této smlouvy potvrzují svým podpisem.</p> <p>V ..... dne .....</p> <p>Sponzor: ..... Obdarovaný: .....</p>
--

[http://74.125.77.132/search?q=cache:wWkc8J1ys7oJ:dauidmyslivec.wz.cz/dauidmyslivec\\_soubory/modelsponzorskesmlouvyucelovevazane.doc+sponzorsk%C3%A1+smlouva&cd=14&hl=cs&ct=clnk&gl=cz](http://74.125.77.132/search?q=cache:wWkc8J1ys7oJ:dauidmyslivec.wz.cz/dauidmyslivec_soubory/modelsponzorskesmlouvyucelovevazane.doc+sponzorsk%C3%A1+smlouva&cd=14&hl=cs&ct=clnk&gl=cz)



## HOSPODAŘENÍ S PENĚZI A MAJETKEM - řešení

### Vysvětlete pojmy

**Úrok** je peněžní částka, kterou je povinen platit dlužník věřiteli (např. bance) za poskytnutí úvěru. Výše úroku je závislá na výši úvěru, úrokové míře a době (délce) poskytnutí úvěru.

**Úvěr** je půjčka, poskytnutí peněžní částky věřitelem (např. bankou) za dohodnutých podmínek. Odměnou věřiteli je úrok.

**Hypotéka** je druh bankovního úvěru (tzv. hypoteční úvěr) poskytovaný k pořízení určité nemovitosti. Tento úvěr je zajištěn zástavním právem k téže (kupované) nemovitosti, popřípadě k jiné nemovitosti.

Zástavní právo slouží věřiteli k zajištění pohledávky a jejího příslušenství tím, že v případě řádného a včasného nesplnění je zástavní věřitel oprávněn domáhat se uspokojení z věci zastavené. Zástavou může být pohledávka, věc movitá nebo nemovitá. (Peštová, S. a Rotport, M. 1994)

### Co by se stalo, kdyby ...

Představte si, že jste v zemi, kde nic není za peníze (kde prostě peníze nemají). Ale lidé potřebují i jiné věci než jen ty, které si sami dokážou vyrobit. Vymyslete, jak a za co se dostanou k dalším věcem (nábytek, oblečení, jídlo ad.)?

Forma výměny zboží za zboží. Jedná se o přímou směnu bez zapojení některého všeobecného prostředku směny.

### Otázky k úkolu viz výše:

- ▶ Jak se nazývá výměnný obchod? Barter
- ▶ Zkuste tento pojem vysvětlit jinými slovy: Forma výměny zboží za zboží.

► V jakém století (náповěda: před naším letopočtem) začaly kovové peníze nahrazovat tzv. všeobecné ekvivalenty/barterový obchod? V 7. až 6. století před naším letopočtem.

► V jakém století byly kovové peníze nahrazeny penězi papírovými? Již v 9. Století v Číně.

### Návrhová komise (práce a odměna)

Finanční odměna za práci je relativní. Na seznamu profesí ke každé z nich doplňte platové rozpětí podle svých představ a podle skutečnosti.

Profese	Rozpětí mzdy v Kč od ... do ...	
	Podle svých představ	Podle skutečnosti
automechanik		20 600-29 500
číšník		14 100-25 600
ekonom		23 500-55 300
elektrikář		17 200-27 100
finanční poradce		20 900-64 400
programátor		31 400-54 100
recepční		16 900-23 900
ředitel pobočky		33 900-80 600
řidič		15 300-25 300
sekretářka		18 500-27 300
účetní		24 900-35 000

<http://www.merces.cz/index.php?action=categories>

Mluvčí skupin potom návrhy platu pro určitou profesi čtou a měli by je umět odůvodnit. Nakonec učitel žáky seznámí se skutečným platovým rozpětím u daných profesí.

### **Co s 50 000 Kč?**

Vyhodnocení: Za 50 000 Kč můžeme zvládnout luxusnější cestu do zahraničí. Můžeme si koupit zvukovou soupravu nebo si na půl roku pronajmout malý byt, zaplatit pobyt na anglické škole, kde se naučíme anglicky. **Záleží na tom, co od života chceme.** Chybu neuděláme, ani když těch 50 000 Kč vezmeme, uložíme a počkáme, až budeme pro ně mít vhodné užití. Třeba jen přidáme k jiné částce, abychom si pak pořídili bydlení nebo zařízení bytu atd. Když však uložíme peníze do banky, potom ne všechny. Vezmeme 10% z celkové částky a můžeme je měsíc utrácet – kupovat si cédéčka, zajet se někam podívat a budeme mít pocit, že jsme si něco užili. Většina peněz nám však zůstane, aby nám později byly užitečnější. Neměli bychom hned celou částku utratit za něco, co nám poslouží jen krátce, co nám poskytne jen momentální, přechodnou radost.

### **Co když máme milion?**

Vyhodnocení: Máme-li milion korun, přichází v úvahu bez ohledu na to, kolik je nám let, především možnost investovat, pořídít si to, co má trvalou hodnotu a co nám bude peníze dál přinášet (aktiva). Investovaný milion nevynese dvě stě tisíc každý další rok, ale při další dobré investici můžeme počítat s tím, že téměř jistě vynese každý rok osmdesát tisíc. Je to víc, než činí úroky u bank za uložený milion. Zde získá, kdo za sebe nenechá investovat banku, ale investuje sám. A kam investovat? Do čeho vložit ten milion? Můžete si například koupit malý byt, garsonku ve slušné čtvrti a tu výhodně pronajmout. Nechte pracovat svoji fantazii. Můžete si ovšem dopřát i luxusní cestu kolem světa. Tím však zrušíte možnost vylepšit si svou finanční situaci trvale.

### **Co když nám peníze chybí?**

Vyhodnocení: Banky se dnes předhánějí v nabídce. Je snadné otevřít si třeba několik úvěrů, vzít si rychlou půjčku a zadlužit se, abyste získali částku, o

keré si myslíte, že ji potřebujete, nebo ji vskutku potřebujete. Musíte však počítat s tím, že část vašeho příjmu, a mnohdy značná část, bude po delší dobu určena na to, abyste z ní jednou měsíčně půjčku spláceli, a nebudete moci ji použít jinak. Dobrý úvěr od špatného vám pomůže rozlišit ten, kdo se v tom vyzná a ke komu máte důvěru. Vy však můžete bezpečně rozlišit, jestli je dobré, nebo špatné si půjčit. Když například otec středně situované rodiny rozbil auto, které potřebuje občas o víkendu, aby odvezl rodinu na chatu, vzít si půjčku dvě stě/tří sta tisíc a koupit auto, je spíš špatná investice. Půjčka se vám bude i hůř splácet. Pokud však otec jezdí jako taxikář celé dny a v pátek ještě odveze rodinu na chatu, je důležité si půjčku vzít, protože vám umožní dál vydělávat peníze. Stručně řečeno – je dobré si vzít půjčku především na to, o čem víme, že nám to zas vydělá peníze.

### **Kam jít pro úvěr**

Vyhodnocení: Každá banka k vám může být „slušná“ a „neslušná“. Máte-li u banky účet, na který vám chodí výplata, například dvacet tisíc korun měsíčně, a dostanete se do situace, kdy si potřebujete půjčit padesát tisíc, vaše banka vám nabídne slušné podmínky na menší úrok a během dvou/tří let půjčku splatíte. Budete pak spokojeně všem říkat „to je dobrá banka, na padesát tisíc půjčky jsem zaplatil jen osm tisíc úroků“, což na splácení během dvou/tří let není špatné. Pokud jste však pro banku neznámí, zaplatíte jí místo osmi tisíc za stejný úvěr i pětadvacet až třicet tisíc korun navíc. Banky rozlišují své klienty na ty, kterých si váží, na klienty, kterých si váží méně a na úplně cizí lidi, o nichž nic neví. Ti jsou na tom podstatně hůře. Pro úvěr je tedy lépe jít do „své“ banky. Nejhůře jsou na tom ti, kteří už někde půjčku mají a nesplácejí ji. Dostávají se do celostátního registru nedůvěryhodných osob a nemají pak šanci získat úvěr u žádné banky.

Otázky pro žáky: Je to porušování lidských práv? – Není. Zavázali se k tomu, že budou něco platit, a protože jsou dospělí, nezbyvá jim, než se se svou povinností vyrovnat.

### **Jednáme v bance o úvěru**

Vyhodnocení: Než si vezmete od banky úvěr, je třeba se zeptat, jak je úročen (tedy kolik za půjčku zaplatíte navíc). Dále jak dlouho ji budete splácet a

zda se můžete pro dobu splácení rozhodnout nebo už je dána. Jestli je možné zaplatit půjčku dříve. Banky se tomu většinou brání. Žijí z úroků, z peněz, které platíte za svou půjčku navíc (nad vypůjčenou částku). Dobrou půjčku by mělo být možné uhradit dříve. Banka bude chtít od vás vědět, jaký máte měsíční (roční) příjem, jak dlouho už jste na této příjmové hladině. Při vyšších půjčkách bude také chtít garance, zajištění úvěru majetkem, domem, chatou, automobilem nebo ručitelem. Nejde o nedůvěru k vám, ale o předem daný a běžný postup.

### **Hypotéka**

Vyhodnocení: Běžná cena většího bytu nebo domku je dnes dva a půl milionu korun. Když oba manželé pracují, banka jim bez problému půjčí na hypotéku, na dobu řekněme pětadvaceti let částku, která jim umožní pořídit si dům. Následujících dvacet pět let jí ovšem budou platit osm až deset tisíc korun měsíčně. Je to výhodné? Je to krajně nevýhodné, ale když rodina uváží dnešní situaci na trhu s byty, výši svých úspor a své stálé příjmy, možná, že si tuto cestu zvolí. Podstatné je zjistit, kdy lze hypotéku zaplatit naráz. Prvních pět let bance, většinou podle smlouvy, platíte úroky. Teprve až banka od vás dostane, co chtěla, můžete zbylé peníze vzít a najednou je vrátit bance. Má-li proto rodina naději na získání peněz (např. prodej chalupy), vyplatí se počkat.

(Šimanovský, Z. a Šimanovská, B. 2005, s. 71-81)

## 4.7 ROZPOČET RODINY A STÁTU



### Cestování

Zadání situace: Žáci vytvoří pár (holka/kluk) nebo rodinu (otec, matka a jedno dítě) a radí se nad katalogy (popřípadě práce na počítačích – na internetu) cestovních kanceláří, kam na dovolenou, aby to bylo cenově přijatelné a pěkné. Každý o tom má své představy. (Šimanovský, Z. a Šimanovská, B. 2005, s. 81)



### Rodinný rozpočet

Zadání situace (2 mladí a jeden pozorovatel): On má jako začínající dětský lékař plat sedmnáct tisíc měsíčně, ona jako zdravotní sestra v nemocnici třináct tisíc. Mají tedy úhrnem třicet tisíc. Z toho platí nájem jen čtyři tisíce dvě stě, dva tisíce sto inkaso (plyn, úklid, voda, elektřina), patnáct set měsíčně dají za telefon a internet, osm set na pojistné, dva a půl tisíce splácí na úvěr, platí povinné ručení a provoz auta, chodí do kina, na výlety, sportují. Oba potřebují i nějakou částku na drobné výdaje. Jak mají své výdaje rozvrhnout, aby s penězi „vycházeli“? (Šimanovský, Z. a Šimanovská, B. 2005, s. 81-82)



Jaký vy sami byste potřebovali příjem, abyste si žili podle svých představ (nestrádali jste) – žijte ale v realitě. Na jaké aktivity byste potřebovali peníze?



### Vysvětlete pojem

**Státní rozpočet**

---


---

---



### Vyberte správnou odpověď

1. Mezi příjmy státního rozpočtu patří: A) pravé a levé daně  
B) přímé a nepřímé daně  
C) žádné daně netvoří příjem státního rozpočtu
2. Plynou daně také do rozpočtů obcí a krajů? A) Ano  
B) Ne
3. Do kolika základních skupin se dělí výdaje státního rozpočtu? A) do 2  
B) do 3  
C) do 4
4. O jaké základní skupiny výdajů státního rozpočtu se jedná?  
\_\_\_\_\_
5. Státní rozpočet může být: A) vyrovnaný  
B) schodkový  
C) nulový  
D) neutrální  
E) přebytkový

 Vysvětli typy rozpočtu:

---

---

---



### Náš/váš rozpočet

Jaký by měl být státní rozpočet? A proč?

Co se stane, když výdaje státu přesáhnou jeho příjmy? Může si vláda natisknout peníze?



### **Vaše řešení zadlužení**

Jak vy byste vyřešili situaci zadluženého státu?



### **Rozpočet rodiny vs. rozpočet státu**

Vytvořte rozpočet vaší rodiny a rozpočet státu (na co všechno byste potřebovali finance):

Rodinný rozpočet: které položky by představovaly příjmy a které výdaje

---

---

---

---

---

---

---

---

Státní rozpočet: které položky by představovaly příjmy a které výdaje

---

---

---

---

---

---

---

---



Porovnejte oba dva rozpočty. V čem se liší a proč se tak liší? Mají naopak něco společného? A co?

---

---

---

---

---

---

---

---



[http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/stat\\_rozp.html](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/stat_rozp.html)

Podívejte se na stránky Ministerstva financí České republiky na státní rozpočet.

Podívejme se na státní rozpočet jako celek – co představují příjmy a co výdaje. Dejme tomu, že celkové příjmy státního rozpočtu činí 650 miliard Kč, výdaje 700 miliard Kč, z toho nám vyplývá schodek 50 miliard Kč (schodek = výdaje jsou vyšší než příjmy). Státní rozpočet tvoří asi třetinu z celého hrubého domácího produktu (HDP), veřejné rozpočty přes 40%. Většinu pravidelných příjmů státního rozpočtu tvoří příjmy z daní (cca 60%) a z pojistného na sociální zabezpečení (asi 40%). Na prvním místě z daní je DPH a spotřební daně, dále daně z příjmů fyzických a právnických osob a také cla a ostatní daně. Výdaje státního rozpočtu se dělí do jednotlivých oblastí, největší část připadá na oblast práce a sociálních věcí (sociální zabezpečení, důchody a dávky). Další oblastí je školství, obrana a vnitra. Nejnižší výdaje spadají na resorty zemědělství, spravedlnosti a financí společně s průmyslem a obchodem. (Sokol, J. a kol. 2002, s. 144-145)



Jak vy byste rozdělili státní peníze do jednotlivých resortů? A proč?

---

---

---

---

---

---

---

---



Jak stát pomáhá lidem? V jakých oblastech se lidem dostává podpory ze strany státu?

---

---

---

Potřebuje každý člověk pomoc a podporu od státu? Pokud ne, tak kdo pomoc a podporu od státu nepotřebuje a proč?

---

---

---

Kdo kromě státu také lidem pomáhá?

---

---



3. Sociální pojištění zahrnuje důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, kdo sociální pojištění platí?

---

4. Dávky jaké podpory hradí stát ze státního rozpočtu?

---

5. Jaké znáte dávky sociální podpory

a) Dávky poskytované v závislosti na výši příjmů v rodině:

---

---

b) Dávky přiznané bez ohledu na výši příjmů v rodině:

---

---

## ROZPOČET RODINY A STÁTU – řešení

### Rodinný rozpočet

Vyhodnocení: Na domácí rozpočet nejsou recepty. Když si manželé řeknou: Máme třicet tisíc měsíčně, z toho dáme šest tisíc na byt, přesně osm za potraviny a přesně tři tisíce tři sta za oblečení ... Vydrží to nějaký čas, ale pak zjistí, že ten perfektní systém je ničí. Je jistě třeba platit hlavní a pravidelné výdaje, není ale možné doma počítat výdaje a příjmy do koruny jako ve firmě. Při každém příjmu se naopak doporučuje vzít malou částku, jít a nerozumně ji utratit. Kdo to dělá, ten uspokojuje svoje potřeby. Dnes ale mají mnozí lidé nutkání utratit vše. Silný je i tlak reklamy. Mít však jistou finanční rezervu v záloze přispívá k pocitu klidu a vyrovnanosti v celé rodině.

### Vysvětlete pojem

**Státní rozpočet** plní funkci finančního plánu státu, je centralizovaným fondem finančních prostředků státu na určité rozpočtové období. Má formu zákona, který navrhuje vláda a schvaluje parlament.

Státní rozpočet slouží jako nástroj regulování ekonomického a sociálního vývoje. Jeho prostřednictvím se přerozdělují finanční prostředky k dosahování předem stanovených cílů.

Využívání státního rozpočtu k dosahování státem předem stanovených silů se označuje jako **rozpočtová (fiskální) politika**. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s.103)



### Vyberte správnou odpověď

1. Mezi příjmy státního rozpočtu patří: **B) přímé a nepřímé daně**  
Příjmy státního rozpočtu tvoří daně, cla, poplatky a další příjmy.
2. Plynou daně také do rozpočtů obcí a krajů? **A) Ano**
3. Do kolika základních skupin se dělí výdaje státního rozpočtu? **A) do 2**

4. O jaké základní skupiny výdajů státního rozpočtu se jedná? **Jedná se o nákupy statků a služeb a transferové platby.**
5. Státní rozpočet může být: **A) vyrovnaný, B) schodkový, E) přebytkový**

Vysvětli typy rozpočtu:

- ✚ Vyrovnaný rozpočet = výdaje se rovnají příjmům (výdaje a příjmy jsou v rovnováze)
- ✚ Schodkový rozpočet = výdaje jsou vyšší než příjmy
- ✚ Přebytkový rozpočet = příjmy jsou vyšší než výdaje

### **Náš/váš rozpočet**

#### **Jaký by měl být státní rozpočet? A proč?**

Státní rozpočet stejně jako rozpočet vaší rodiny by měl být vyrovnaný. Ani stát by správně neměl utratit víc, než kolik vybere. Když ale rodiče vydělají víc, než utratí, uloží uspořené peníze do banky jako dobří hospodáři. To stát dělat nemá. Své příjmy totiž nevydělává, ale vybírá na daních, a neměl by nikdy vybírat víc, než kolik musí vydat. Kdyby vznikl rozpočtový přebytek, měly by se občanům raději snížit daně. (Sokol, J. a kol. 2002, s. 137)

#### **Co se stane, když výdaje státu přesáhnou jeho příjmy? Může si vláda natisknout peníze?**

Kdyby si vláda vytiskla peníze, bylo by to sice to nejsnazší, ale také nejhorší řešení. Vydávání peněz se v každé zemi přísně sleduje. Peníze nevydává ani netiskne vláda, ale tento úkol má národní banka. Kdyby peněz přibývalo, rostla by tím inflace. Když tedy stát utratí víc, než mohl, musí se zadlužit. Udělá to tak, že vydá dluhopisy, které si různé banky koupí, a tím si stát půjčuje peníze. Za půjčku ale stát musí v dalších letech platit ještě úroky, jako každý, kdo si půjčil z banky peníze. (Sokol, J. a kol. 2002, s. 137)

**Kdo kromě státu také pomáhá lidem?** Kromě státu také lidem pomáhají dobrovolné organizace (církve, různá sdružení ad.). Jejich pomoc spočívá ve finanční částce nebo poskytnutí rady.

Jaké druhy pojištění znáte?

Příklady pojištění - sociální, zdravotní, povinné ručení, úrazové, životní, důchodové ad.

Které pojištění platíme povinně a například které je dobrovolné?

Povinné pojištění – sociální, zdravotní a povinné ručení.

Dobrovolné pojištění – úrazové, životní, důchodové ad.

Proč se lidé pojišťují?

**Pojištění** je služba, kterou nabízejí finanční ústavy/pojišťovny.

Pojišťovna vybírá od mnoha lidí peníze (pojistné) a těm z nich, které postihne nějaká katastrofa, nějaká nepříjemná příhoda (př. zraní se, ukradnou jim auto, vyhoří jim dům ad.), pojišťovna vyplatí sjednané peníze.

### Doplňte správný pojem

1. Jak se nazývá dobrovolné pojištění, z něhož se vyplácejí důchody ve stáří, důchody invalidním občanům, vdovám a sirotkům? **Důchodové pojištění.**
2. Jak se nazývá pojištění, z něhož se vyplácejí dávky v nemoci (tzv. nemocenská)? **Nemocenské pojištění.**
3. Sociální pojištění zahrnuje důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, kdo sociální pojištění platí? **Sociální pojištění platí občané a stát ze státního rozpočtu.**
4. Dávky jaké podpory hradí stát ze státního rozpočtu? **Dávky sociální podpory.**
5. Jaké znáte dávky sociální podpory  
c) Dávky poskytované v závislosti na výši příjmů v rodině: **přídavek na dítě, sociální příspěvek, příspěvek na bydlení, příspěvek na dopravu.**

Dávky přiznané bez ohledu na výši příjmů v rodině: **porodné, pohřebné, dávky pěstounské péče.**

## VÝROBA, OBCHOD, SLUŽBY

V RVP je dáno, že **žák**:

- ▶ rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti

Dílčí výstupy - žák:

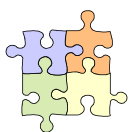
- ▶ rozlišuje služby a statky a uvede jejich příklad
- ▶ orientuje se v síti obchodů a služeb
- ▶ chápe návaznost výroba – obchod a služby
- ▶ dokáže komunikovat s prodavači

Učivo: ▪ Zboží – statky a služby

Průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Mediální výchova

## 4.8 ZBOŽÍ – STATKY A SLUŽBY

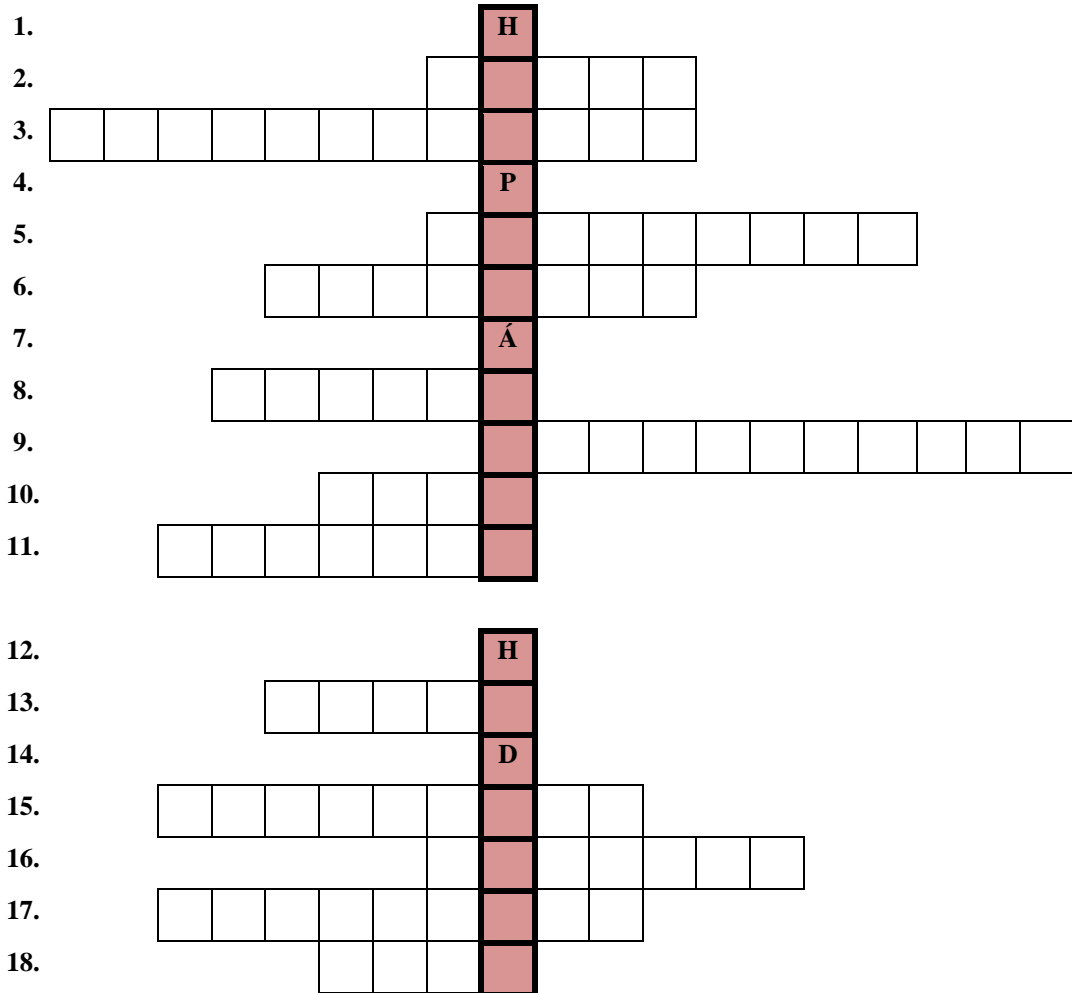


### Hospodářská křížovka

1. H
2. Člověk, který loví zvířata.
3. Směr, který mnoho vykonal pro rozkvět národního hospodářství; politický názor, který lépe prosazuje minimální zásahy státu do ekonomiky.
4. P
5. Rod, který se stěhuje z jednoho místa na jiné.
6. Zprostředkovatel mezi výrobcem a spotřebitelem, který si vyhrazuje právo na odměnu.
7. Á
8. Člověk, který věnoval chycenému zvířeti a jeho chovu práci a péči.
9. Směr, který se snaží odstranit majetkové rozdíly.
10. Výtěžek.
11. Odbyt za hranicemi se vyvinul v mezinárodní hospodářství. Jakým slovem byste mohli nahradit mezinárodní?
12. H
13. Kde se usadili řemeslníci?
14. D
15. Výrobce, který vyrábí spotřební zboží pro trh.



16. Kdo tvořili většinu obyvatel venkova?
17. Kdo umožnil rozvoj průmyslu?
18. V co se sdružovali řemeslníci na ochranu i zvelebování živností, ke společnému nákupu surovin a na podporu členů práce neschopných?



**Pojmy z křížovky zařad' do epochy:**



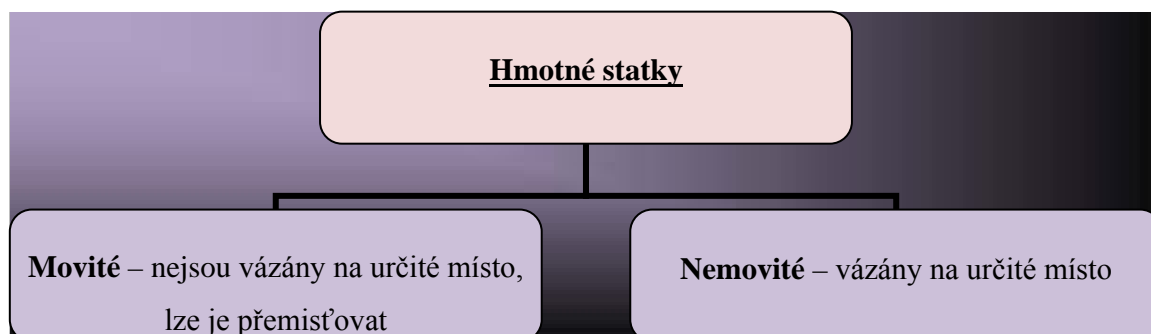
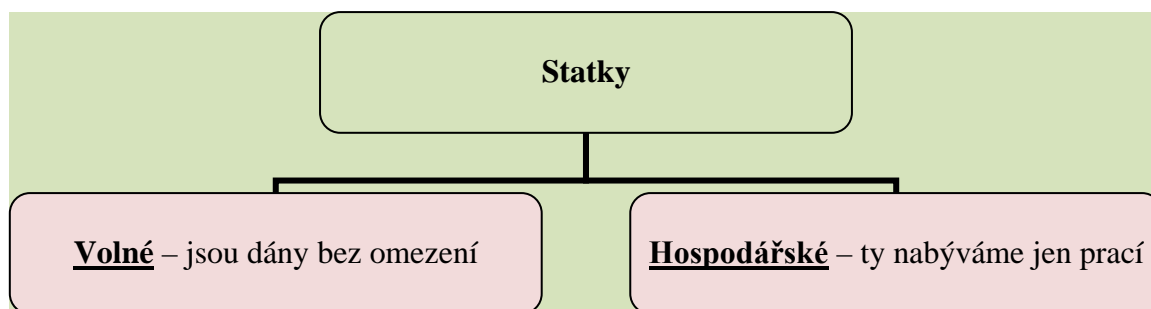
PRAVĚK	STAROVĚK	STŘEDOVĚK	NOVOVĚK



Vysvětlete pojem

Statky

---



Přiřaďte příklady ke statkům:

Náradí, peníze, pole, sluneční světlo, statky nabývané jen prací, stavby, vzduch, zahrada			
Statky hmotné movité	Statky hmotné nemovité	Statky volné	Statky hospodářské



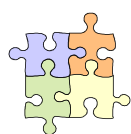
**Vysvětlete pojem**

Služby

---

---

---



**Hra Mám to!**

Při této hře žáci vytvoří skupinky nejméně po dvou, maximálně po 4, připraví si papír a tužku. Cílem hry je vymyslet taková slova, aby byla příznačná pro daný okruh. Učitel může tuto hru ztížit tím, že k daným místním okruhům žáci budou tvořit slova podle předmětů vyrobeno z nějakého materiálu. Aby hra nebyla příliš jednoduchá, učitel vždy řekne, které písmeno (samohláska A, E, I, O, U, + Y) nesmí být obsažena v daném slově. Pokud by i tak hra byla stále jednoduchá, učitel může dále určit, které písmeno (souhláska) musí dané slovo obsahovat,

popřípadě kolikaslabičné musí být. Je tedy na učiteli, jak hru žákům ztíží, popřípadě zjednoduší. Žáci vždy mají za cíl vymyslet co nejvíce takových slov v časovém intervalu, který určí učitel (a ten i čas hlídá).

Příklad:

- ✓ 1. varianta: Okruh u kadeřníka – slovo musí obsahovat písmeno A ► vlas
- ✓ 2. varianta: Okruh u kadeřníka – slovo musí obsahovat písmeno A, nesmí obsahovat písmeno K ► umyvadlo
- ✓ 3. varianta: Okruh u kadeřníka – slovo musí obsahovat písmeno A, nesmí obsahovat písmeno K a má 2 slabiky ► barva

<b>Na koncertě</b>	<b>Na trhu</b>	<b>V divadle</b>	<b>V řeznictví</b>	<b>Ve světě obchodu</b>
<b>Na letišti</b>	<b>U kadeřníka</b>	<b>V kanceláři</b>	<b>V supermarketu</b>	<b>Ve světě umění</b>
<b>Na nádraží</b>	<b>V dílně</b>	<b>V laboratoři</b>	<b>V továrně</b>	<b>Ve škole</b>

<b>Vyrobeno z kamene</b>	<b>Vyrobeno z kovu</b>	<b>Vyrobeno z papíru</b>	<b>Vyrobeno ze dřeva</b>
--------------------------	------------------------	--------------------------	--------------------------

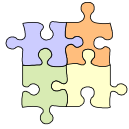


### Potřebuju

Který obchod nejčastěji navštěvujete a proč?

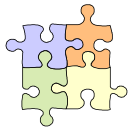
Který obchod je pro tebe absolutně zbytečný a proč?

Které služby využíváš během dne?



## Obchod

Ve skupinkách maximálně po 4 vytvořte pomyslný obchod, kde do střetu vstoupí kupující a prodávající. Scénky koncipujte tak, aby na nich bylo ukázáno, jaké jednání je nepřipustné a druhou scénku tak, aby bylo vidět, jak má fungovat střet mezi kupujícím a prodávajícím.



## Desatero prodávajícího a desatero kupujícího

Vytvořte desatero bodů prodávajícího a desatero kupujícího

1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
6.		6.	
7.		7.	
8.		8.	
9.		9.	
10.		10.	

## ZBOŽÍ – STATKY A SLUŽBY – řešení

### Hospodářská křížovka

1. H

2. L O V E C

3. L I B E R A L I S M U S

4. P

5. K O Č O V N Í C I

6. O B C H O D N Í K

7. Á

8. P A S T Ý Ř

9. S O C I A L I S M U S

10. Z I S K

11. S V Ě T O V É

12. H

13. M Ě S T O

14. D

15. Ř E M E S L N Í K

16. R O L N Í C I

17. D Ě L N I C T V O

18. C E C H Y

### Pojmy z křížovky zařad' do epochy:

PRAVĚK	STAROVĚK	STŘEDOVĚK	NOVOVĚK
kočovníci	město	cechy	dělnictvo
lovec	obchodník		liberalismus
pastýř	rolníci		socialismus
	řemeslník		svět. hospodářství
			zisk

## Vysvětlete pojem

**Statky** jsou předměty, které uspokojují lidské potřeby. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s. 83)

Přiřaďte příklady ke statkům:

nářadí, peníze, pole, sluneční světlo, statky nabývané jen prací, stavby, vzduch, zahrada

Statky hmotné movité	Statky hmotné nemovité	Statky volné	Statky hospodářské
<b>nářadí</b>	pole	sluneční světlo	statky nabývané jen prací
<b>peníze</b>	stavby	vzduch	
	zahrada		

## Vysvětlete pojem

**Služby** jsou činnosti, které uspokojují lidské potřeby. Služby jsou druh statku, který nemá materializovanou podobu.

Příklad: vzdělání, zdravotní a sociální služby, opravy, kadeřnictví, hotely ad.

(Odmaturuj ze společenských věd 2003, s. 84)

## PRINCIPY TRŽNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

V RVP je dáno, že **žák**:

▶ na příkladu chování kupujících a prodávajících vyloží podstatu fungování trhu

Dílčí výstupy - žák:

- ▶ ví, kde lidé hledají a nabízejí svou práci
- ▶ rozlišuje nejčastější formy podnikání

Učivo: ▪ Trh

- Formy podnikání

Průřezová témata:

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Mediální výchova

### 4.9 TRH

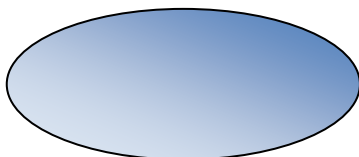
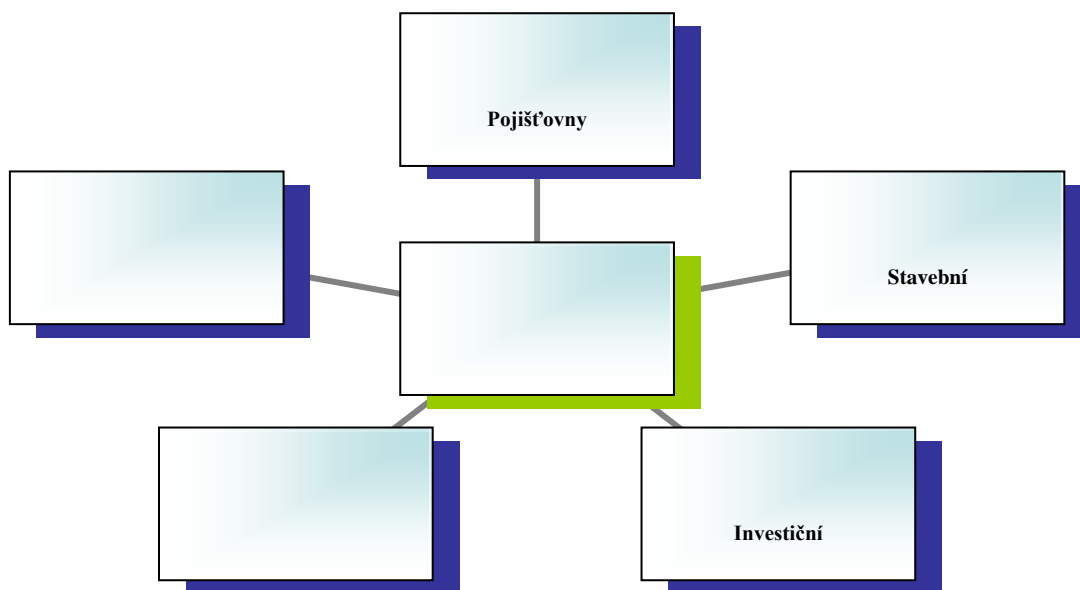


#### **Pavoučí síť**

Podívejte se na paprskový diagram a doplňte do diagramu podnětová slova z tabulky

**Finanční trh, finanční poradce, klient, banky**





**Přiřaď, kde jaký čas stráví klient:**

<b>Pobočka</b>	<b>1 hod.</b>
<b>Pojišťovák</b>	<b>6-8 hodin</b>
<b>Poradce</b>	<b>10 minut</b>

**Jak to funguje na pobočce?**

---



---

**Jak to funguje u pojišťovacích agentů?**

---



---

**Jak to funguje u finančních poradců?**

---



---

## Vysvětlete pojmy

### Trh

---

---

---

### Nabídka

---

---

---

### Poptávka

---

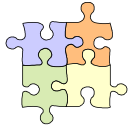
---

---

Jak zní 3 otázky ekonomiky? \_\_\_\_\_

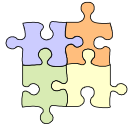
Doplňte 3 základní výrobní vstupy:

- schopnost vyrábět nějaké statky = \_\_\_\_\_
- veškeré přírodní zdroje = \_\_\_\_\_, př. lesy, rybníky
- výrobní faktor, který je vytvářen ekonomickým systémem = \_\_\_\_\_



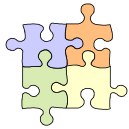
### **Trh dříve**

Jak se dříve chápal trh? Jak se na trhu obchodovalo? Jaký je rozdíl od trhu v dřívější době a v dnešní době?



### **Pohádka nebo film**

Znáte nějakou pohádku nebo film, kde je scéna z trhu? (Sokol, J. a kol. 2002, s. 26)



### **Brainstorming nakupování**

Co si představíte pod pojmem nakupování a prodávání?

Kde může probíhat nakupování a prodávání?

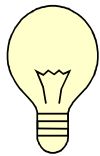
---

---

Jak nebo kde se vám osobně nejpohodlněji nakupuje?

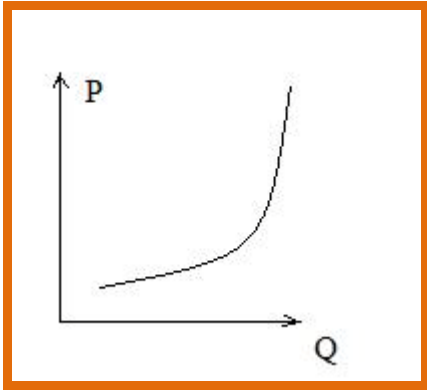
---

---



### **Nabídka a poptávka**

Co to je nabídka a poptávka už víme. V tomto úkolu máte přiřadit graf s křivkou buď k nabídce nebo poptávce a své stanovisko odůvodnit.




---



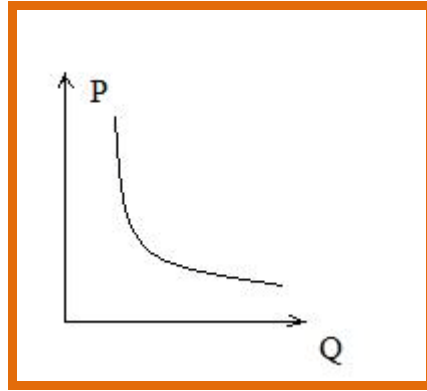
---



---



---




---



---



---



---



**Proč...**

Napadají vás důvody, proč někteří lidé nakupují v malých prodejnách a někteří v supermarketech?

---



---



---



**Vysvětlete pojem**

**Ekonomie**

---



---



### Schéma trhu

Znáte subjekty trhu (pozn. jsou 3)?

---

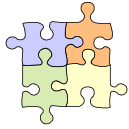
Nakreslete schéma trhu a použijte následující pojmy a určete mezi nimi vztah. Své schéma následně vysvětlete.

Finanční trh	Trh zboží	Trh práce	Domácnosti	Podniky/firmy
--------------	-----------	-----------	------------	---------------



### Volná pracovní místa

Pokuste se vyhledat volná pracovní místa pomocí počítačové sítě. Učitel žákům může zadat určité parametry, a to například obor, kraj, výši platu atd. Jak budete postupovat? Kde můžete vyhledat volná pracovní místa?



### **Všechno se vším souvisí i nesouvisí**

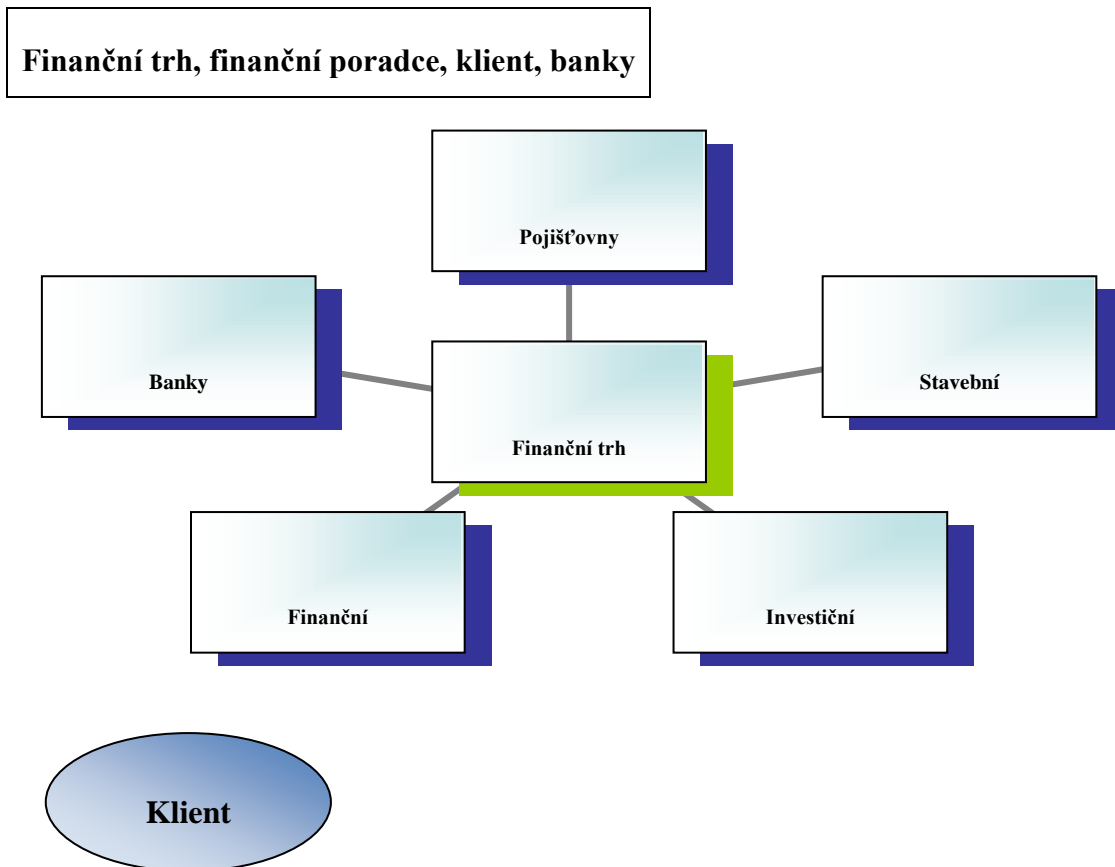
Určitě znáte vtipy, které začínají slovy: „Víš, jaký je rozdíl mezi tím a tím?“ Nebo: „Víš, co má společného to a to?“ Někteří lidé jsou schopni vymyslet souvislosti i těch na první pohled nesouvisejících pojmů. V tabulce jsou podstatná jména, která napišete na kousek papíru a vhodíte do klobouku. Potom si vždy vylosujete dvě slova a pokuste se vymyslet jakoukoliv reálnou souvislost, ale i nereálnou vtipnou souvislost nebo rozdílnost. (Němec, J. 2004, s. 108)

banka, barter, bonus, cena, daň, dluh, domácnost, dotace, důchod, dům, ekonomie, ekonomika, euro, faktura, firma, hypotéka, inflace, investice, karta, konkurz, konto, koruna, kupující, kurz, leasing, libra, manažer, měna, mzda, nabídka, nákup, obchod, peníze, podnik, podnikání, pojištění, poptávka, práce, prodávající, prodej, půjčka, rodina, rozpočet, rubl, sankce, služba, trh, účet, úrok, úřad, úspory, úvěr, vlastník, výroba, zákon, zisk ad.

Různá slova (podstatná jména) můžete podle svého uvážení ještě přidat.

## TRH – řešení

### Pavoučí síť



Přiřaď, kde jaký čas stráví klient:

Pobočka	10 minut
Pojišťovák	1 hod.
Poradce	6-8 hodin

#### Jak to funguje na pobočce?

Klient přijde do banky, sdělí bankovnímu úředníkovi, co by si přál zřídit či zjednat. Úředník klientovi vyhoví, popřípadě poradí. Klient časově přijde o cca 10 minutek.

### **Jak to funguje u pojišťovacích agentů?**

Pojišťovací agent přijde ke klientovi domů, nabídne různé „výhodné“ produkty. Klient si pojišťovacího agenta vyslechne, popřípadě s ním uzavře smlouvu v pohodlí a teple domova. Klient je zdržen časově cca 1 hodinu.

### **Jak to funguje u finančních poradců?**

Finanční poradce pracuje na bázi poradit klientovi s finančními produkty. Finanční poradce by měl být nezávislý, objektivní, individuální a bezplatný. Klient za finančním poradcem dochází na smlouvané schůzky, kde mu finanční poradce představí pro něj (klienta) „nejvýhodnější“ uzavření smlouvy. První schůzka finančního poradce a klienta představuje získání informací od klienta, na druhé schůzce (tzv. poradenství) finanční poradce klientovi představí, jak vyřešit danou situaci, popřípadě uzavřou smlouvu. Další schůzky představují už servis, kde dochází k další spolupráci. Časová náročnost pro klienta je cca 6-8 hodin za smlouvané schůzky.

### **Vysvětlete pojmy**

**Trh** je oblastí (místem) ekonomiky, kde se střetává nabídka s poptávkou a kde dochází k výměně statků či výrobních faktorů mezi subjekty ekonomiky. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s. 87)

**Nabídka** je souhrn všech zamýšlených prodejů, se kterými přichází subjekty na trh při různých cenách.

**Poptávka** je souhrn všeho zboží, které jsou zákazníci ochotni koupit za příslušnou cenu. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s. 88)

Jak zní 3 otázky ekonomiky? CO, PRO KOHO vyrábět a JAK

Doplňte 3 základní výrobní vstupy:

- schopnost vyrábět nějaké statky = **práce**
- veškeré přírodní zdroje = **půda**, př. lesy, rybníky
- výrobní faktor, který je vytvářen ekonomickým systémem = **kapitál**



### Pohádka nebo film

Znáte nějakou pohádku nebo film, kde je scéna z trhu? **Např. Tři veteráni, Kouzelný měsíc, Král sokolů ad.**

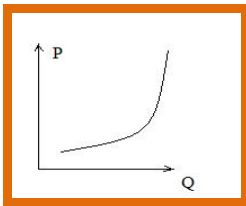
### Brainstorming nakupování

Co si představíte pod pojmem nakupování a prodávání?

Kde může probíhat nakupování a prodávání? Nákup a prodej se v dnešní době může uskutečňovat na tržnici, v prodejně, ve firmě, v kanceláři, telefonicky nebo přes počítačovou síť.

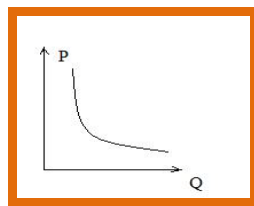
### Nabídka a poptávka

Co to je nabídka a poptávka už víme. V tomto úkolu máte přiřadit graf s křivkou buď k nabídce nebo poptávce a své stanovisko odůvodnit.



#### Křivka nabídky

Prodávající, kteří nabízejí zboží ke koupi, tvoří tzv. nabídku.



#### Křivka poptávky

Kupující, kteří se zajímají o nákup zboží, tvoří tzv. poptávku.

### Vysvětlete pojem

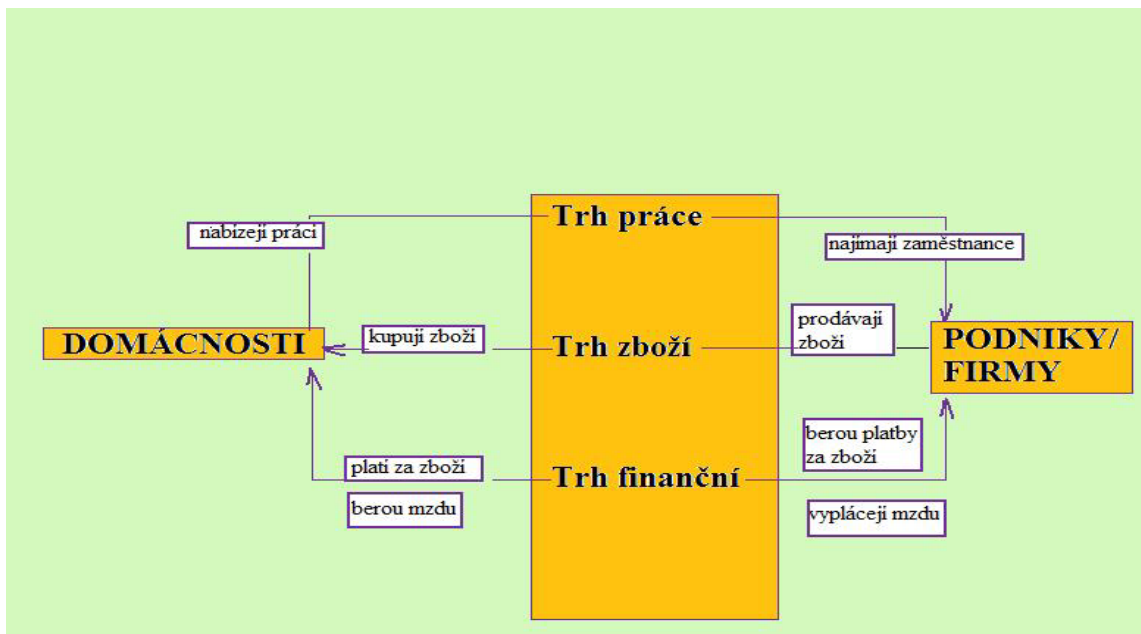
**Ekonomie** je věda, která se zabývá fungováním trhu a dalšími jevy spojenými s výrobou, rozdělováním zboží, směnou a spotřebou. (Odmaturuj ze společenských věd 2003, s. 83)

## Schéma trhu

Znáš subjekty trhu (pozn. jsou 3)?

- 1) Domácnost (i jednotlivci) – představují finální spotřebu, jejich cílem je maximalizace užítku. Na trhu práce jsou na straně nabídky (nabízejí pracovní sílu).
- 2) Podniky – představují výrobní spotřebu (z nakoupeného dále vyrábějí a prodávají), jejich cílem je maximalizace zisku. Na trhu práce jsou na straně poptávky (nabízejí pracovní místo).
- 3) Stát – pomocí zákonů stanovuje podmínky pro ostatní účastníky trhu. Finanční prostředky pro svoje aktivity získává zejména vývěrem daní. Na trhu práce je také na straně poptávky (nabízí pracovní místo).

Nakresli schéma trhu a použij následující pojmy a vysvětli mezi nimi vztah. Své schéma následně vysvětli.



## Volná pracovní místa

Stačí do vyhledavače zadat klíčová slova, a to například volná pracovní místa, práce, brigáda atd., poté si už stačí vybírat podle svých požadavků – kraj, obor, výše platu atd.

O volných pracovních místech má také přehled úřad práce, na kterém jsou vedeni nezaměstnaní lidé, kde jim je nabízena pracovní možnost. Kde se ve vašem okolí nachází úřad práce? Pokuste si domluvit pro žáky exkurzi na úřadu práce.

## 4.10 FORMY PODNIKÁNÍ



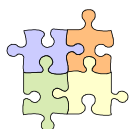
### Podnikání

Jaký je rozdíl mezi podnikatelem a zaměstnancem?

---

---

---



### Podnikatelé

Podnikateli teď budete vy sami. Ve dvojicích se snažte rozmyslet podnikatelský postup nové firmy. Vymyslete název firmy, co a pro koho budete vyrábět, kolik budete potřebovat peněz do začátku své podnikatelské dráhy (nebo popřípadě které věci byste museli mít k uskutečnění vaší podnikatelské dráhy), jaký máte záměr v podnikání a další nezbytné priority ve vašem podnikání.

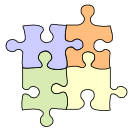
<http://www.czech.cz/cz/ekonomika-podnikani-veda/podnikani/formy-podnikani/jak-zalozit>

Inspiroval vás někdo ze známých v blízkém okolí k řešení vaší podnikatelské dráhy?



### Exkurze

Navštivte ve vašem okolí dvě firmy, které vám umožní exkurzi po své firmě. Zapisujte si poznámky. Tyto dvě firmy potom porovnejte a utvořte si svůj názor na tu lepší firmu. Proč je pro vás jedna firma lepší než druhá.



## Zkratky

V textu najdete zkratky právních forem podnikání a vysvětlíte je.

Los včetně vstupenky zanechte v losovacím osudí.

---

---

Zastavte se za mnou v osobním volnu.

---

---

Zítřka bude mít referát Honzík s Eliškou.

---

---

Přijímám jen argumenty s rozumným vysvětlením.

---

---

Zápas máme zítřka.

---

---



<http://www.bized.co.uk/>

Hra, která je v anglickém jazyce, propojuje občanskou výchovu s cizím jazykem. Na těchto stránkách <http://www.bized.co.uk/virtual/home.htm> - oddíl „Virtual worlds“ si žáci i učitelé mohou vyzkoušet řízení fiktivní firmy. Podmínkou je dobrá znalost angličtiny, popřípadě slovník při ruce.

## FORMY PODNIKÁNÍ – řešení

### Podnikání

Jaký je rozdíl mezi podnikatelem a zaměstnancem?

- Například:
- podnikatel nemá žádného zaměstnavatele, je svým vlastním pánem
  - řídí si svou práci sám podle svého uvážení
  - zdrojem jeho příjmů je zisk
  - jeho příjmy jsou kolikrát vyšší než zaměstnance ad.

### Zkratky

V textu najděte zkratky právních forem podnikání a vysvětlete je.

Los včetně vstupenky zanechte v losovacím osudí.

OSVČ = osoba samostatně výdělečně činná, tedy tzv. fyzická osoba podnikající na vlastní účet a zodpovědnost

Zastavte se za mnou v osobním volnu.

v.o.s = veřejná obchodní společnost, sdružení několika OSVČ vystupujících pod jedním jménem

Zítřka bude mít referát Honzík s Eliškou.

k.s. = komanditní společnost, dva druhy společníků (komandisté a komplementáři)

Přijímám jen argumenty s rozumným vysvětlením.

s.r.o. = společnost s ručením omezeným, právnická osoba ručící určitou upsanou částkou

Zápas máme zítra.

a.s. = akciová společnost, je vedena správní radou, nejvyšším orgánem je valná hromada akcionářů

(Odmaturuj ze společenských věd 2003, s. 94)

## 5 Dotazník pro žáky a učitele

### 5.1 Dotazník pro žáky

Milí žáci,

mé jméno je Zuzana Povrová, jsem studentkou Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci, obor Učitelství pro 2. stupeň ZŠ. Touto cestou si Vás dovoluji požádat o spolupráci při vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní, proto se nepodepisujte. Získané údaje budou sloužit jako podklad pro výzkum zaměřený k návrhu pracovních a metodických materiálů Výchovy k občanství (Stát a hospodářství). V každé otázce zaškrtněte pouze jednu z možností A, B, C, D nebo E.

1. Chcete se dozvědět něco více o tom, co všechno může člověk vlastnit a co naopak vlastnit nelze?
  - A) Určitě ano
  - B) Spíše ano
  - C) Spíše ne
  - D) Ne
  - E) Je mi to jedno
2. Zajímá Vás, kdo všechno musí dostat ze zboží, které kupujete, nějaký podíl?
  - A) Určitě ano
  - B) Spíše ano
  - C) Spíše ne
  - D) Ne
  - E) Je mi to jedno
3. Zajímá Vás, jak funguje na trhu poptávka a nabídka?
  - A) Určitě ano
  - B) Spíše ano
  - C) Spíše ne
  - D) Ne
  - E) Je mi to jedno

4. Zajímá Vás, jaké jsou výhody a nevýhody nakupování v malých nebo velkých obchodech?
- A) Určitě ano
  - B) Spíše ano
  - C) Spíše ne
  - D) Ne
  - E) Je mi to jedno
5. Chtěli byste se dozvědět, jak stát rozděluje státní prostředky na kulturu, školství, obranu a bezpečnost?
- A) Určitě ano
  - B) Spíše ano
  - C) Spíše ne
  - D) Ne
  - E) Je mi to jedno
6. Chtěli byste se více dovědět o běžném účtu v bance?
- A) Určitě ano
  - B) Spíše ano
  - C) Spíše ne
  - D) Ne
  - E) Nezajímá mě to
7. Zajímají Vás peníze, jejich funkce a forma placení?
- A) Určitě ano
  - B) Spíše ano
  - C) Spíše ne
  - D) Ne
  - E) Je mi to jedno

Děkuji Vám za ochotu a laskavost, kterou jste mi odpovědným přístupem k vyplnění dotazníku prokázali.

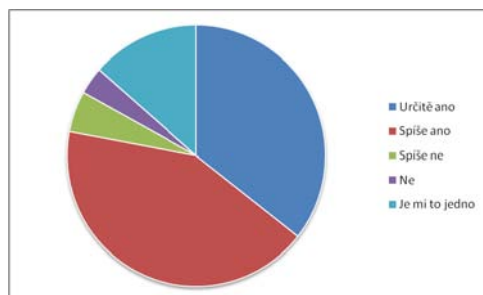
Zuzana Povrová, studentka ČJ/OV

## Vyhodnocení dotazníku pro žáky

Dotazník s ekonomickými formulacemi týkající se názoru žáků vyplnilo na 59 žáků základních škol jak ve městě, tak i na vesnici. Žáci, kteří byli tímto dotazníkem osloveni, navštěvovali 8. nebo 9. třídu. Dotazník byl anonymní a ani v něm nebylo zjišťováno pohlaví dotázaných. Měl sloužit jako podklad pro výzkum zaměřený k návrhu pracovních a metodických materiálů Stát a hospodářství. V závěru se ukázalo, že ani nemůžeme poukázat na nějaké rozdíly ve znalostech mezi žáky ve městech a na vesnici, protože ani základní znalosti týkající se tématu stát a hospodářství žáci neprokázali. Žáci, kteří dotazník vyplnili, tak téměř nemají žádné ekonomické povědomí. Žáci pouze splnili úkol něco zakroužkovat. Neříkám, že všichni nemají žádné znalosti, ale ze znatelné většiny lze poznat, že někteří vyplňování dotazníků nepřikládali váhu. Některé z jejich odpovědí jsou kladné, druhá část například záporná. Z toho by se dalo usuzovat, že buď žákům chybí základy ekonomické terminologie, tudíž dané problematice nerozumějí, anebo považovali za nutné jen něco zakroužkovat.

Níže jsou na diagramech ukázány odpovědi, které žáci zakroužkovali.

1. Chcete se dozvědět něco více o tom, co všechno může člověk vlastnit a co naopak vlastnit nelze?

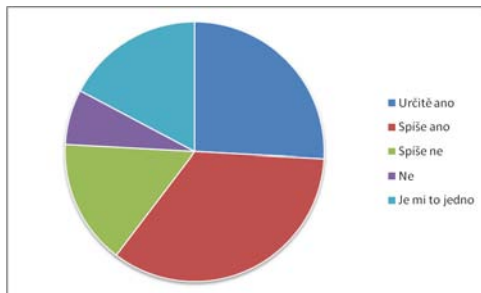


Odpovědi se lišily, ale značná část žáků by se chtěla dozvědět, co můžou a nemůžou vlastnit. Sami by se ale právě rádi dověděli, co je tím, čemu můžou říkat „moje“.

Určitě ano odpovědělo 21 žáků, pro spíše ano bylo 25 žáků, odpovědi spíše ne byly jen 3 a ne se objevilo jen 2 krát, je mi to jedno zakroužkovalo 8 žáků.



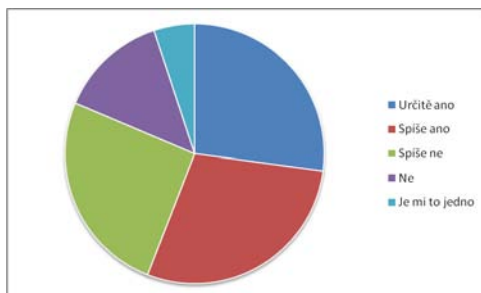
2. Zajímá Vás, kdo všechno musí dostat ze zboží, které kupujete, nějaký podíl?



Odpovědi byly znatelně vyrovnané, ale i tak převažovaly ty kladné. Jeden žák se dokonce zdržel odpovědi.

Určitě ano odpovědělo 15 žáků, pro spíše ano bylo 20 žáků, odpovědi spíše ne bylo 9 a ne se objevilo 4 krát, je mi to jedno zakroužkovalo 10 žáků.

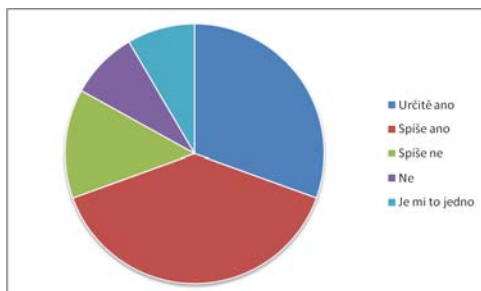
3. Zajímá Vás, jak funguje na trhu poptávka a nabídka?



Odpovědi se tady dají rozdělit na dva póly, a to ano a ne. Žáci ani pořádně neví, co si mají pod ekonomickou formulací poptávka vs. nabídka představit.

Určitě ano odpovědělo 16 žáků, pro spíše ano bylo 17 žáků, odpovědi spíše ne bylo 15 a ne se objevilo 8 krát, je mi to jedno zakroužkovali 3 žáci.

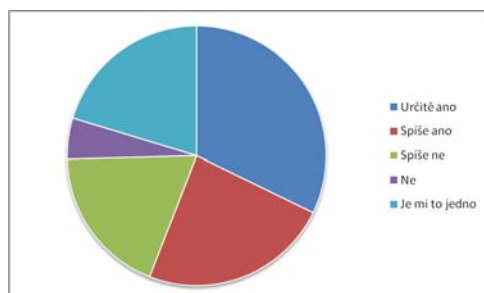
4. Zajímá Vás, jaké jsou výhody a nevýhody nakupování v malých nebo velkých obchodech?



Mezi služby patří i obchod, toho si žáci jsou vědomi. Asi každý žák zná „nákup na víkend“, který rodiče dělají ve velkých obchodech.

Určitě ano odpovědělo 18 žáků, pro spíše ano bylo 23 žáků, odpovědi spíše ne bylo 8 a ne se objevilo 5 krát, je mi to jedno zakroužkovalo 5 žáků.

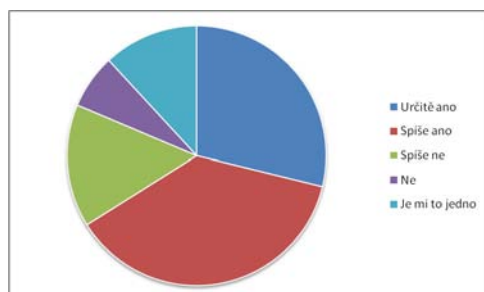
5. Chtěli byste se dozvědět, jak stát rozděluje státní prostředky na kulturu, školství, obranu a bezpečnost?



Některé žáky pravděpodobně zajímá, kam stát směřuje peníze, a že některé služby si občan České republiky nemusí platit.

Určitě ano odpovědělo 19 žáků, pro spíše ano bylo 14 žáků, odpovědi spíše ne bylo 11 a ne se objevilo jen 3 krát, je mi to jedno zakroužkovalo 12 žáků.

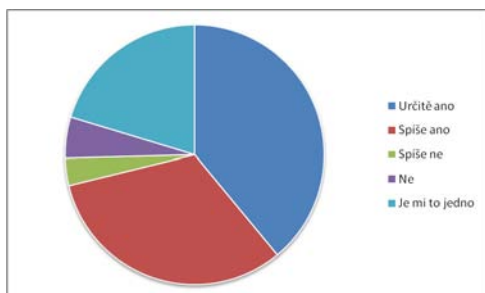
6. Chtěli byste se více dovědět o běžném účtu v bance?



Zde opět převažuje odpověď ano. Jsou ale žáci, kteří vůbec neřeší a ani nechtějí řešit situaci bankovního účtu. Některým stále stačí mít peníze „v kapse“.

Určitě ano odpovědělo 17 žáků, pro spíše ano bylo 22 žáků, odpovědi spíše ne bylo 9 a ne se objevilo 4 krát, je mi to jedno zakroužkovalo 7 žáků.

## 7. Zajímají Vás peníze, jejich funkce a forma placení?



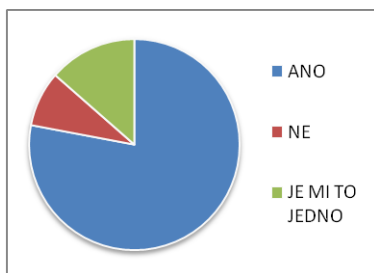
V této otázce je převážná většina odpovědí ano. Peníze světem hýbaly a hýbat budou. Žáci se s penězi setkávají už od útlého věku, tudíž by se rádi dověděli vše o penězích, jejich funkci a formách placení.

Určitě ano odpovědělo 23 žáků, pro spíše ano bylo 19 žáků, odpovědi spíše ne byly jen 2 a ne se objevilo jen 3 krát, je mi to jedno zakroužkovalo 12 žáků.

Závěrem shrneme odpovědi „určitě ano“ a „spíše ano“ pod „ano“ a „spíše ne“ a „ne“ pod „ne“. Výsledné grafy na jednotlivé otázky se třemi odpověďmi viz níže.

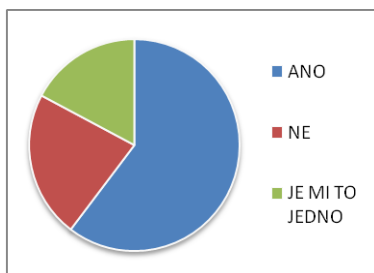
1. Chcete se dozvědět něco více o tom, co všechno může člověk vlastnit a co naopak vlastnit nelze?

Celkově ano odpovědělo na 46 žáků, pouze 5 jich bylo pro ne a je mi to jedno bylo zodpovězeno 8 krát.



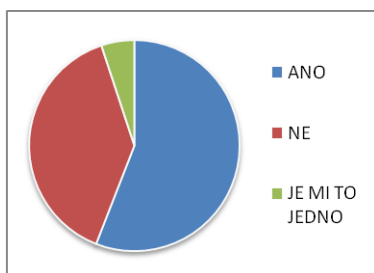
2. Zajímá Vás, kdo všechno musí dostat ze zboží, které kupujete, nějaký podíl?

Celkově ano odpovědělo na 35 žáků, 13 jich bylo pro ne a je mi to jedno bylo zodpovězeno 10 krát.



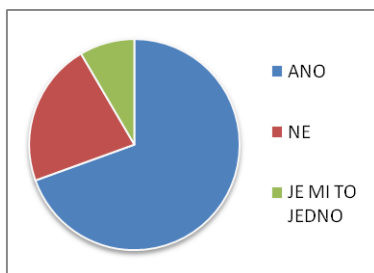
3. Zajímá Vás, jak funguje na trhu poptávka a nabídka?

Celkově ano odpovědělo na 33 žáků, 23 jich bylo pro ne a je mi to jedno bylo zodpovězeno pouze 3 krát.



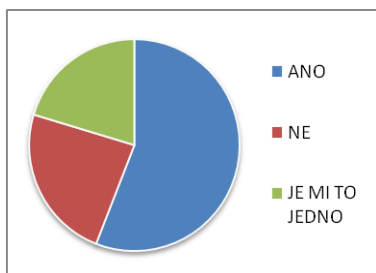
4. Zajímá Vás, jaké jsou výhody a nevýhody nakupování v malých nebo velkých obchodech?

Celkově ano odpovědělo na 41 žáků, 13 jich bylo pro ne a je mi to jedno bylo zodpovězeno 5 krát.



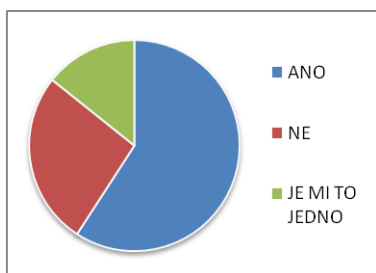
5. Chtěli byste se dozvědět, jak stát rozděluje státní prostředky na kulturu, školství, obranu a bezpečnost?

Celkově ano odpovědělo na 33 žáků, 14 jich bylo pro ne a je mi to jedno bylo zodpovězeno 12 krát.



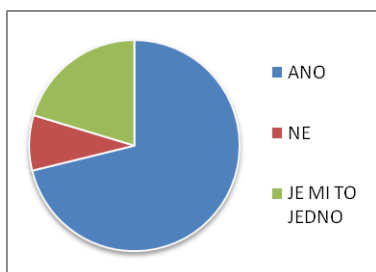
6. Chtěli byste se více dovědět o běžném účtu v bance?

Celkově ano odpovědělo na 29 žáků, 13 jich bylo pro ne a je mi to jedno bylo zodpovězeno 7 krát.



7. Zajímají Vás peníze, jejich funkce a forma placení?

Celkově ano odpovědělo na 42 žáků, pouze 5 jich bylo pro ne a je mi to jedno bylo zodpovězeno 12 krát.



## 5.2 Dotazník pro učitele

Vážená paní učitelko,  
vážený pane učiteli,

mé jméno je Zuzana Povrová, jsem studentkou Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci, obor Učitelství pro 2. stupeň ZŠ. Touto cestou si Vás dovoluji požádat o spolupráci při výzkumu atraktivity témat vzdělávacího oboru Výchova k občanství. Jeho cílem je zjistit a posoudit stanoviska učitelů, která zaujmají k jednotlivým částem tohoto vzdělávacího oboru.

V následujícím dotazníku jsou uvedena témata, která máte posoudit tak, že zakroužkujete některé z čísel na hodnotící škále podle toho, jak se vám vyučuje - popřípadě, s jakou oblibou toto téma vyučujete (viz níže).

Výzkum je anonymní. Získané údaje budou sloužit jako podklad pro výzkum zaměřený k postavení jednotlivých vzdělávacích obsahů podle RVP vzdělávacího oboru Výchova k občanství mezi učiteli.

1. Jste muž – žena
2. Jak dlouho již vyučujete?
3. Podle jakých učebnic vyučujete občanskou výchovu?

-----  
-----

Vysvětlení hodnotící škály: Kterou část OV vyučujete nejraději nebo které věnujete největší pozornost, tu označíte číslem 1, naopak které části OV věnujete pozornosti nejméně, tu označíte číslem 5. Vytvořte tak pořadí oblíbenosti jednotlivých témat.

	<b><u>Hodnotící škála</u></b>				
<b>Člověk ve společnosti</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>
<b>Člověk jako jedinec</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>
<b>Stát a hospodářství</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>
<b>Stát a právo</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>
<b>Mezinárodní vztahy, globální svět</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>

Děkuji Vám za ochotu a laskavost, kterou jste mi odpovědným přístupem k vyplnění dotazníku prokázali.

Zuzana Povrová, studentka ČJ/OV

### **Vyhodnocení dotazníku pro učitele**

Dotazník je technikou sběru dat, který slouží k určitému průzkumu a podává informace, názory a fakta od respondentů. V tomto dotazníku bylo cílem zjistit postavení jednotlivých vzdělávacích obsahů podle RVP vzdělávacího oboru Výchova k občanství mezi učiteli, zejména tématu Stát a hospodářství.

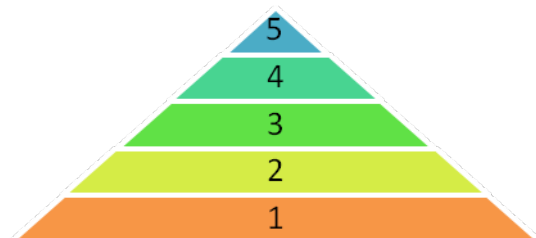
Dotazník vyplnilo na 30 lidí, které jsem rozdělila do dvou skupin, a to na pedagogy věnující se učitelské profesi na druhém stupni základních škol a druhou skupinou jsou studenti FP TUL připravující se na dráhu učitele. Mezi pedagogy do výzkumu přispěly ženy a pouze jediný muž, kdežto u studentů byla zastoupena mužská populace více. Ale i tak mezi studenty převažovaly ženy oproti mužům, a to 18 ku 2.

Pedagogové, kteří se daného průzkumu zúčastnili, ve svém oboru pracují v rozmezí od 1 roku do 15 let. Otázka „jak dlouho již vyučujete“ se studentů na FP TUL týkala jejich délky praxe, a to buď 1 nebo 2 let (pozn. praxe ve 3. a 4. ročníku studia na FP).

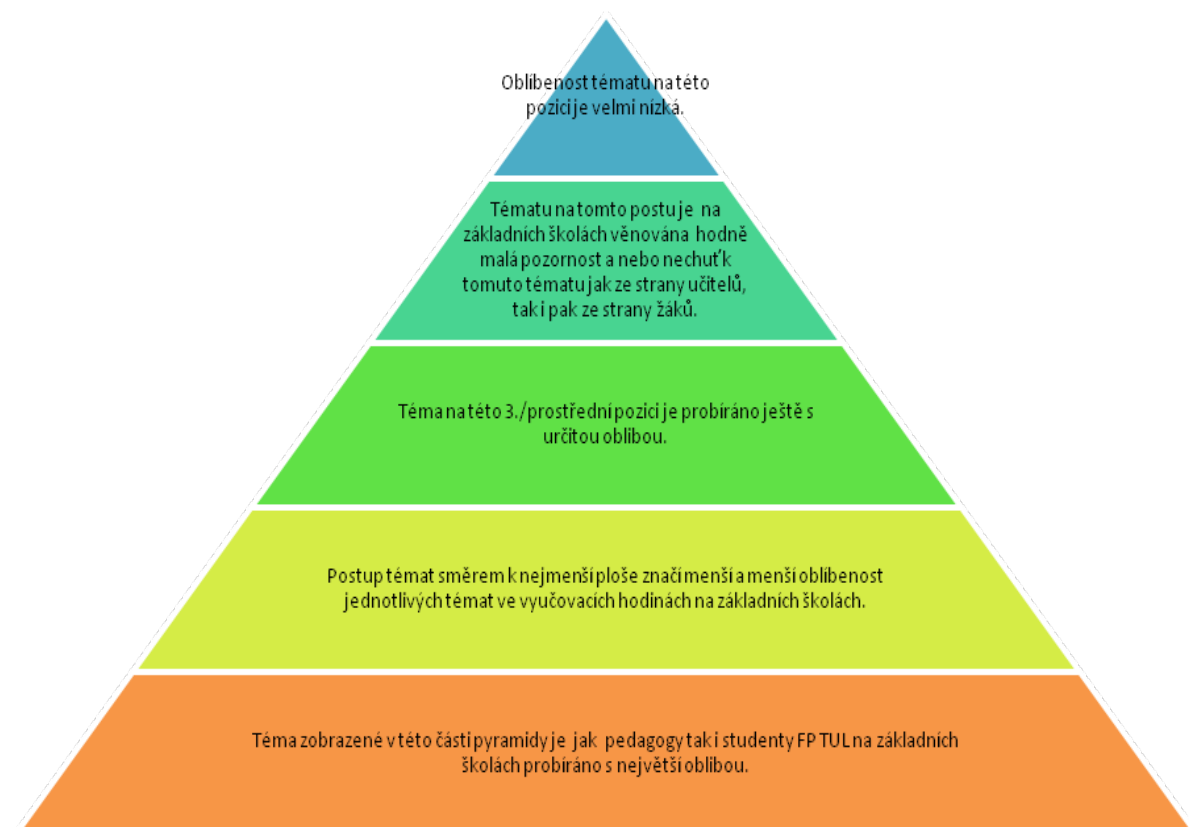
Jak pedagogové, tak i studenti se shodli v učebnicích občanské výchovy pro základní školy, kde byla zastoupena pouze 3 nakladatelství učebnic OV pro ZŠ. Nejvíce používaná je učebnice nakladatelství Olomouc, podle které vyučují jak pedagogové, tak i studenti na praxích. Jedna respondentka z řad pedagogů ve svých vyučovacích hodinách pracuje s učebnicí nakladatelství Fraus. Jinak podle učebnic nakladatelství Fraus vyučují pouze studenti na praxích, kteří si ji koupili z vlastních zdrojů. Učebnice nakladatelství Fortuna byla zastoupena pouze dvakrát, a to u pedagogů s průměrnou dobou jejich praxe 7 let. Z řad pedagogů se vyskytla výjimka, která potvrzuje pravidlo. Tou výjimkou je učitel na základní škole, který ve svých vyučovacích hodinách občanské výchovy zásadně nespolupracuje a ani se neinspiroje žádnou učebnicí občanské výchovy. Ve výuce používá vlastní přípravy dle ŠVP pro všechny ročníky.

Pořadí oblíbenosti jednotlivých témat ve vzdělávacím obsahu Stát a hospodářství se mezi pedagogy a studenty připravující se na dráhu učitele značně lišilo. Pouze v jednom tématu, a to Mezinárodní vztahy, globální svět, se tyto dvě skupiny respondentů shodly. Možná to je odlišným pohledem na skutečnost,

možná zájmy, ba i dokonce myslitelná obtížnost daného tématu. Výjimkou v tomto bodě dotazníku byl učitel, který ve vyučovacích hodinách nespolupracuje s žádnou učebnicí OV. Jeho pořadí oblíbenosti jednotlivých témat bylo označeno shodnou číslicí 1. Z toho vyplývá, že pravděpodobně každé téma se mu prezentuje velmi dobře.



**Obrázek 1: Vizualizace zobrazující oblíbenost. Pořadí oblíbenosti značí číslice stejně jako známkování ve škole. 1 vyjadřuje největší oblíbenost, naopak číslice 5 vyjadřuje neoblíbenost.**

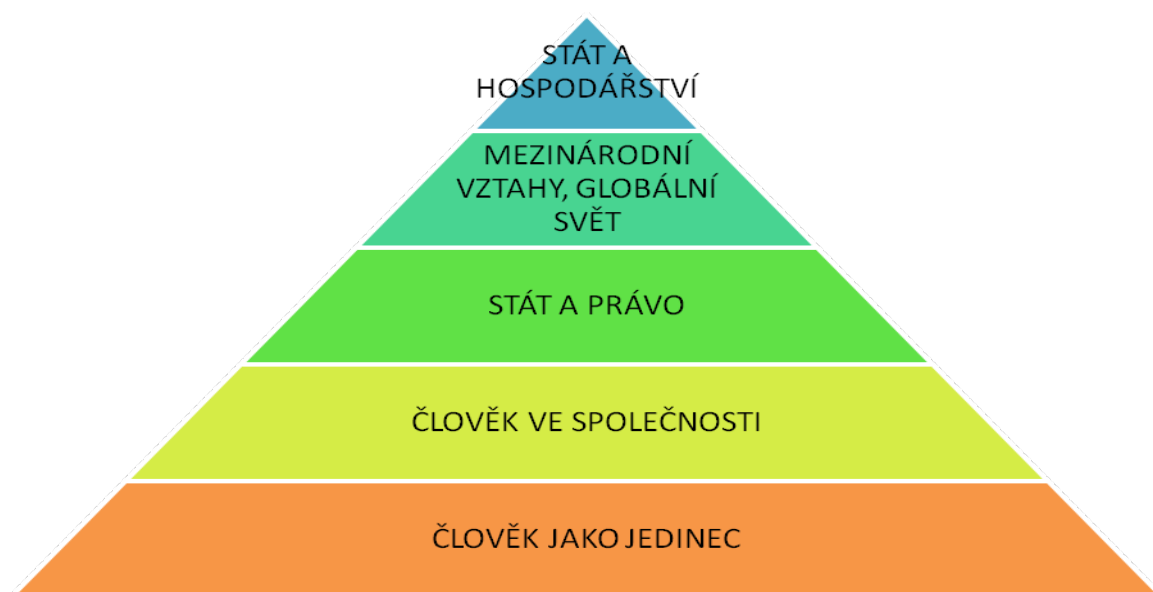


**Obrázek 2: Vizualizace s popisky.**



Pedagogové a jejich oblíbenost jednotlivých témat:

	<u>Hodnotící škála</u>
Člověk ve společnosti	1 2 3 4 5
Člověk jako jedinec	1 2 3 4 5
Stát a hospodářství	1 2 3 4 5
Stát a právo	1 2 3 4 5
Mezinárodní vztahy, globální svět	1 2 3 4 5



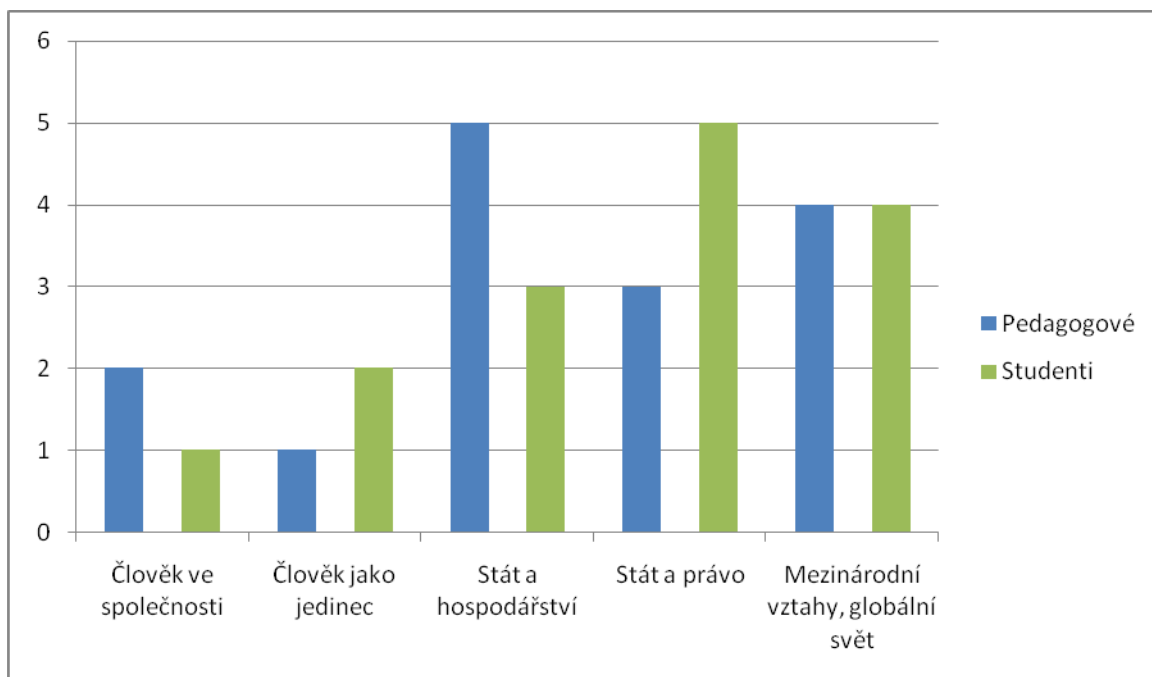
Obrázek 3: Oblíbenost jednotlivých témat podle pedagogů.

Studenti FP TUL a jejich oblíbenost jednotlivých témat:

	<u>Hodnotící škála</u>
Člověk ve společnosti	1 2 3 4 5
Člověk jako jedinec	1 2 3 4 5
Stát a hospodářství	1 2 3 4 5
Stát a právo	1 2 3 4 5
Mezinárodní vztahy, globální svět	1 2 3 4 5



Obrázek 4: Oblíbenost jednotlivých témat podle studentů FP TUL.



Obrázek 5: Graf znázorňující oblíbenost jednotlivých témat ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství.

## 6 Závěr

Tato diplomová práce nabízí rady k přípravě vyučovacích hodin zaměřených na Stát a hospodářství. Pokusila jsem se přiblížit cíle vyučovacích hodin a jejich váhu při výuce, dále také formy hodnocení - nejen ty standardní.

Diplomová práce nabízí možnosti, jak si žáci mohou zábavnou formou osvojit učivo Stát a hospodářství. Pracovní a metodické listy se opírají o odbornou literaturu a zkušenost, kterou jsem nabyla při studiu a v průběhu praxí na základních školách. Cílem této práce bylo žáky motivovat a přitom jim podat určité informace potřebné v běžném životě. Snažila jsem se vytvořit pracovní listy pro žáky i učitele, kterými by mohli zpestřit výuku. Edukační využití těchto pracovních a metodických listů a jejich funkčnost ve vyučovacím procesu je už také záležitostí tvořivého učitele. Do této diplomové práce jsem zařadila tzv. plánovací hry s formou rozhodování. Tyto plánovací hry se v odborné terminologii nazývají ekonomické hry, kde podle názvu zjistíme, že patří do vzdělávacího obsahu Stát a hospodářství. Podstatou těchto her jsou modelové situace, které se snaží žákům přiblížit hospodářskou realitu, která se jich v budoucnu bude týkat. Z pedagogické praxe a z vlastní zkušenosti jsem získala potvrzení své domněnky, že značnou oblibu u žáků mají kratší a „rychlejší hry“, a to v podobě křížovek, doplňovaček, rébusů ad. Tyto kratší hry je možné snáze zařadit do různých fází edukačního procesu. Při studiu a hlavně v pedagogické praxi jsem došla k závěru, že je důležité, aby žáci ve vyučovací hodině byli aktivní. Jejich aktivitu učitel podmíní prací ve výuce, která by měla žáky upoutat a zároveň bavit. V této práci jsem se snažila přispět k tomu, aby žáci ve vyučovací hodině nezažívali stereotypní, respektive frontální výuku, ale aby výuka byla pestrá, plná různých aktivit.

Do své práce jsem zahrnula i průzkum týkající se právě vzdělávacího obsahu Stát a hospodářství. Na základě výsledků svého zkoumání pomocí dotazníků, které se staly součástí diplomové práce, jsem zjistila, jak si vzdělávací obsah Stát a hospodářství stojí v oblíbenosti mezi učiteli a také v neposlední řadě poznatky žáků co se týče obsahu Státu a hospodářství. Výsledky oblíbenosti

tohoto učiva mě nepřekvapily. Toto téma mezi učiteli ani žáky není oblíbené. Oblíbenost tématu se netýkala jenom učitelů pracujících ve svém oboru, ale také studentů, kteří se připravují na dráhu učitele.

Druhý průzkum týkající se žáků, jaké mají poznatky o tomto tématu, vyzdvihl neporozumění ekonomické terminologii a obecně v této problematice. Výsledky jsou vyjádřeny pomocí grafů a přímých popisků.

Uvedla jsem různé hry, které lze využít při výuce. Jsou uspořádány do celků podle učiva, které je uvedeno v RVP. V porovnání s jinými učebnicemi pro základní školy, je této problematice Stát a hospodářství věnováno velmi málo informací a aktivit pro žáky. Tyto aktivity, které jsou tvořené zábavnou formou, by měly žáky naučit přemýšlet ekonomicky a umět informace z vnějšku kriticky hodnotit.

Učitelé ve školské praxi, ale i studenti připravující se na dráhu učitele potřebují další náměty a inspirace ke zdokonalení svých dovedností, ale i podněty k osvojení dalších dovedností, které jsou nezbytné pro úspěšnou pedagogickou komunikaci a následnou výuku. Inspiraci může přinášet například i tato napsaná publikace.

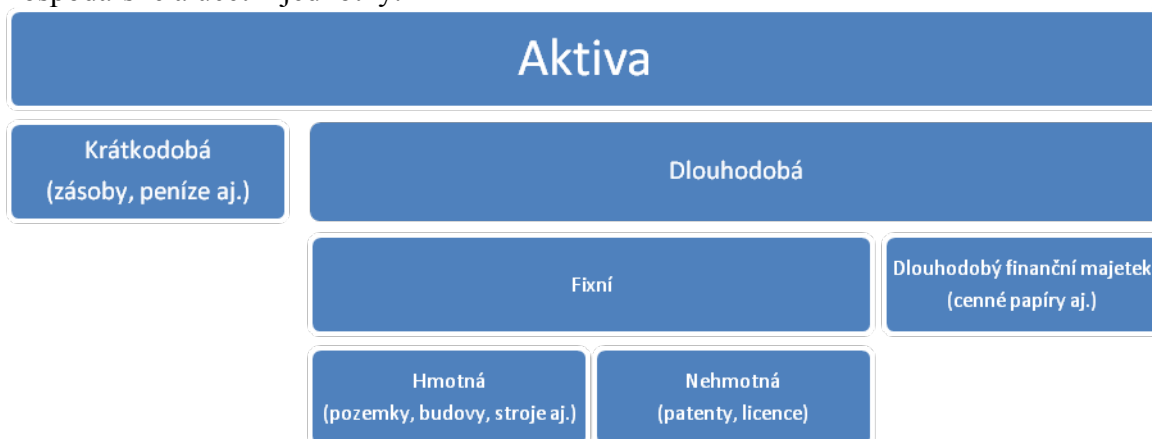
## 7 Slovníček ekonomických pojmů<sup>7</sup>

### A

**Akcie** – cenný papír majetkového charakteru, stvrzující vlastnictví podílu na základním kapitálu akciové společnosti.

**Akciová společnost** – viz společnost obchodní.

**Aktiva** – souhrnné označení majetku (souboru hospodářských prostředků) určité hospodářské a účetní jednotky.



### B

**Banka** – podnik obchodující na peněžním trhu.

Centrální banka – neboli emisní banka, je pověřena makroekonomickou regulací. Emisní banka má monopol emise peněz. Je bankou, u které si ostatní banky ukládají rezervy a od které mohou získat úvěry, je bankou státu. Protože emisní banka je zodpovědná za vývoj měny, musí usměrňovat činnost obchodních bank a spořitelen. U nás plní tuto funkci Česká národní banka (ČNB).

Obchodní (komerční) banka – nabízí klientům (podnikům i soukromým osobám) široký výběr bankovních služeb. Poskytuje úvěry, přijímá vklady, spravuje majetek svých klientů, zprostředkovává platební styk, operace s cennými papíry, směnárenskou činnost, zajišťuje poradenskou a konzultační činnost. V současné době u nás existuje např. Komerční banka, Živnostenská banka, GE Money Bank, apod.

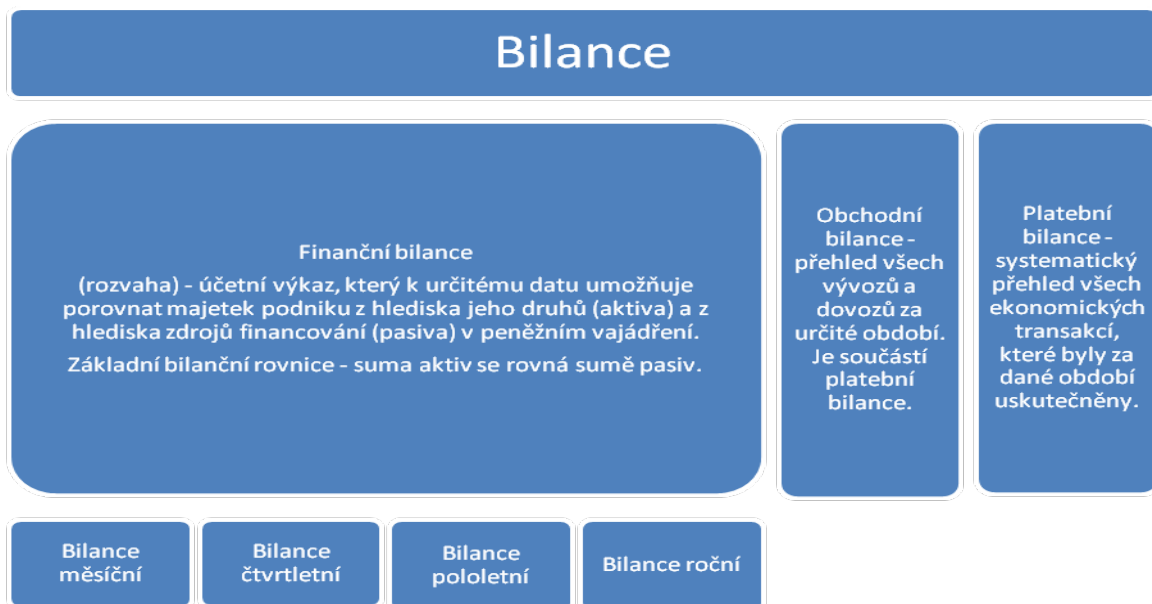
**Bankrot** – úpadek podniku.

**Barter** – druh obchodu, při němž je zboží vyměňováno za jiné zboží bez prostřednictví peněz.

**Bilance** – přehled nebo výsledek nějaké činnosti.

---

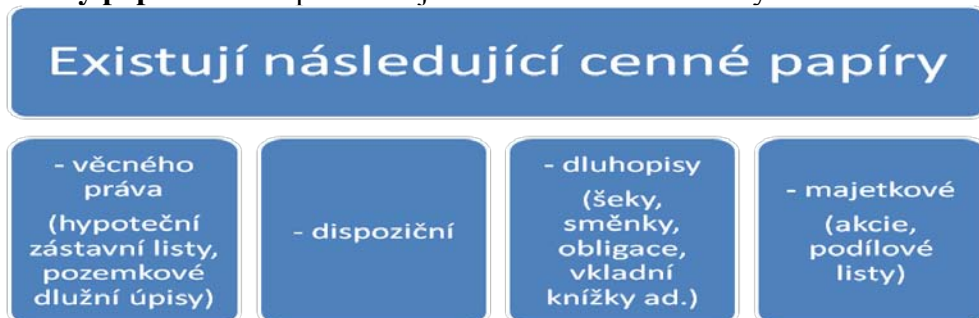
<sup>7</sup> Všechny tyto termíny byly čerpány ze Stručného slovníku ekonomických pojmů nejen pro žáky středních škol.



### C

**Cena** – peněžní vyjádření hodnoty zboží. Zbožím může být vše, co je možné směnit, tj. prodat a nakoupit. Může být hmotné nebo nehmotné povahy nebo obojí. Předmětem prodeje a nákupu za cenu mohou být jak výsledky lidské práce (výrobky, služby, suroviny, polotovary), tak samotná příroda (neobdělaná půda, vodní plochy, toky, hory, lesy či divoká zvěř). V širším pojetí se za cenu pokládají též kurz, úrok a mzda. Ceny se tvoří na jednotlivých trzích. Výše ceny vyplývá ze vztahu nabídky a poptávky po konkrétním zboží, v konkrétním čase a na konkrétním místě.

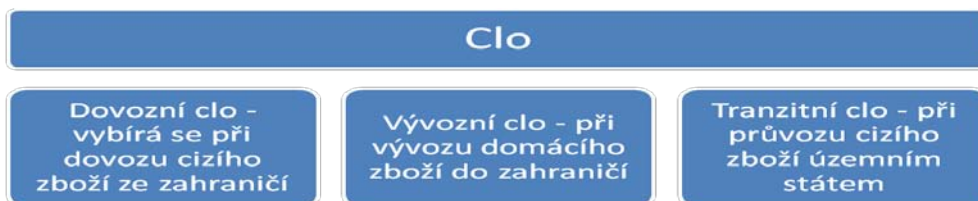
**Cenný papír** – listina představující nárok vlastníka vůči výstavci tohoto listu.



**Certifikát** – potvrzení nebo osvědčení.

**Clo** – dávka, poplatek, který vybírají státní orgány při přechodu zboží pře celní hranici státu. Clo plní několik funkcí:

- zajišťuje příjem do státní pokladny (fiskální funkce);
- chrání domácí výrobu před zahraniční konkurencí (ochranná funkce).



## D

**Daň** – povinná platba, kterou platí domácnosti nebo firmy do rozpočtu státu nebo obce ve stanovené výši a stanoveném čase.

<b>Daně přímé</b>	• poplatník je zároveň plátcem, který odvádí daň přímo do rozpočtu (důchodové a majetkové daně).
<b>Daně nepřímé</b>	• zahrnuté v ceně zboží, poplatníkem je spotřebitel, ale daň odvádí výrobce jako plátcе daně (daň z přidané hodnoty, spotřební daně).
<b>Daň z přidané hodnoty</b>	• je zahrnuta do cen všeho zboží. Do rozpočtu ji odvádí každý, kdo prodává zboží obsahující tuto daň. Každý plátcе daně z přidané hodnoty si odečítá od své daňové povinnosti částku daně, kterou zaplatil v cenách zboží, jež se jako materiál stává součástí jeho výrobků.
<b>Daň spotřební</b>	• odvádějí ji výrobci vybraných výrobků, jejichž spotřebu chce stát omezit (např. u alkoholických nápojů, piva, pohonných hmot, ad.).
<b>Daň z příjmů fyzických osob</b>	• zdaňuje veškeré příjmy fyzických osob z podnikatelské činnosti i ze zaměstnaneckého poměru (včetně příjmů z umělecké a literární činnosti i příjmů z cenných papírů).
<b>Daň z příjmů právnických osob</b>	• platí ji všechny právnické osoby.
<b>Daň silniční</b>	• platí dopravci (i zahraniční) včetně občanů, kteří se zabývají dopravou nákladů a osob jako výdělečnou činností.
<b>Daň z nemovitostí</b>	• týká se vlastníků pozemků, staveb a budov.
<b>Daň dědická a darovací</b>	• je zavedena místo notářských poplatků z dědictví a darování.
<b>Daň z převodu nemovitostí</b>	• nahradila notářské poplatky při prodeji nemovitosti. Poplatník daně je povinen ve stanovené lhůtě předložit správci daní tzv. daňové přiznání, ve kterém si daň sám vypočte.

**Debet** – označení levé strany (strany Má dáti) účtu. Účet, který má zůstatek na straně Má dáti, označujeme jako debetní účet.

**Deflace** – opak inflace. Je to proces, který je provázen trvalým poklesem cenové hladiny konečných produktů v národním hospodářství.

**Devalvace** – oficiální snížení kurzu měnové jednotky. Devalvací se zdražuje dovoz a zvyhodňuje vývoz.

**Dluh** – povinnost jedné osoby (dlužníka) plnit pohledávku vůči osobě druhé (věřiteli).

**Dluhopis** – cenný papír, doklad o povinnosti dlužníka vyplatit v dohodnuté lhůtě dluh a úrok (směnky, obligace apod.)

**Dodací podmínky**- jsou důležitou součástí smlouvy mezi prodávajícím a kupujícím. Upravují náležitosti dodávky zboží, na kterých se obě strany dohodly (způsob dodání a náklady s tím spojené, způsob placení atd.).

**Dotace** - příspěvek ze státního nebo místního rozpočtu organizací.

**Důchod (1)** – peněžní příjem, výnos z fungování výrobního faktoru. Z práce je to mzda, z kapitálu zisk, resp. úrok, z půdy renta.

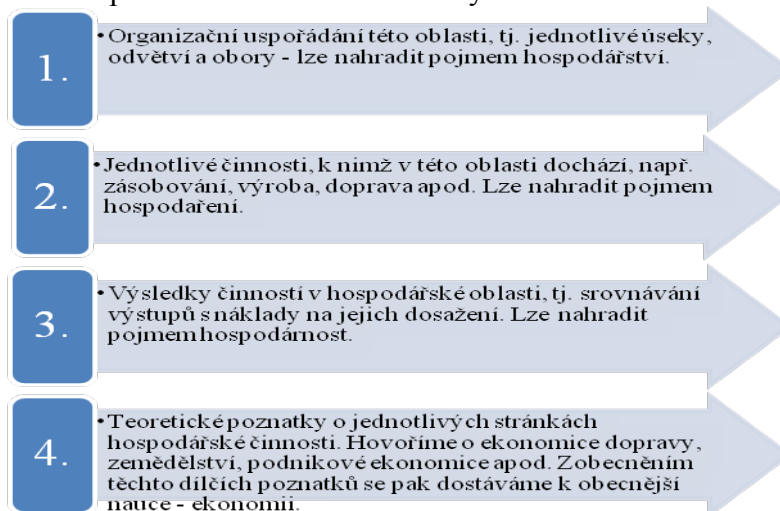
**Důchod (penze) (2)** – peněžní příjem lidí neschopných práce pro invaliditu nebo stáří, který se poskytuje ze sociálního pojištění.

## E

**Ekonomie** – společenská věda, která zkoumá hospodářské stránky života společnosti. Součástí této vědní disciplíny jsou jednotlivé ekonomické teorie (makroekonomie a mikroekonomie).

**Ekonomika** – oblast společenské praxe zahrnující výrobu, rozdělování, směnu a spotřebu statků a služeb.

Tento pojem můžeme používat v různém slova smyslu:



**Exekuce** – v ekonomickém významu se používá na označení zabavení majetku.

**Export (vývoz)** - prodej statků, služeb do zahraničí.

## F

**Faktura** – účetní doklad, listina, v níž dodavatel vyjadřuje svůj peněžní nárok vůči odběrateli za dodané zboží nebo poskytnuté služby.



**Financování** - získání potřebného podnikového kapitálu, který bude použit k dosažení vytyčeného hospodářského cíle.

**Firma** – název, kterým se označuje určitý podnikatelský subjekt, aby se odlišil od jiných organizací.

**Fiskální politika** – fiskální – rozpočtový.

Fiskální politika – část hospodářské politiky, kde se jedná o soubor ekonomických nástrojů ovlivňujících veřejné finance a státní rozpočet.

## H

**Hypotéka** – zástava nemovitosti k zajištění pohledávky. Je základem hypotekárního úvěru. Věřitel má tak jistotu v případě, že dlužník nesplatí svůj dluh i s úroky. Hypotekární úvěr se poskytuje např. na stavbu či nákup rodinného domu.

## I

**Import (dovoz)** – nákup statků a služeb v zahraničí pro potřebu vlastní země.

**Inflace** – projev ekonomické nerovnováhy, jejímž vnějším znakem je růst cen.

**Inkaso** – vybírání peněžních částek za dodané výroky, práce, služby a jiné splatné pohledávky. Inkaso provádí věřitel nebo jím může pověřit třetí osobu (zpravidla banku či jiný peněžní ústav).

**Inventura** – zjištění skutečného stavu majetku k určitému datu.

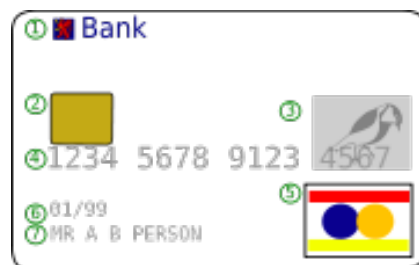
**Investice** – dlouhodobý vklad kapitálu do předmětných statků (strojů, zařízení, budov apod.).

## K

**Kalendář platební** – uspořádaný přehled splatných pohledávek.

**Karta kreditní** – platební karta umožňující klientovi, aby převáděl svůj účet do mínusového zůstatku a tím čerpal od peněžního ústavu úvěr.

**Karta platební** – plastická osobní karta s magnetickým kódem nebo čipem sloužící k výběru hotových peněz ze speciálních automatů nebo z účtů u peněžních ústavů. Majitel platební karty může jejím prostřednictvím provádět platby do výše prostředků na svém účtu a vybírat hotovost do téže výše, popř. do výše denního limitu.

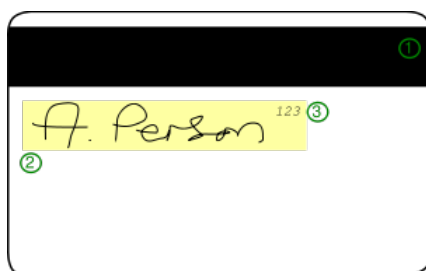


[http://cs.wikipedia.org/wiki/Kreditn%C3%AD\\_karta](http://cs.wikipedia.org/wiki/Kreditn%C3%AD_karta)

Bezpečnostní prvky na klasické platební kartě:

1. Logo banky
2. EMV čip
3. Hologram

4. Číslo kreditní karty
5. Logo vydavatele karty
6. Platnost karty
7. Jméno majitele



[http://cs.wikipedia.org/wiki/Kreditn%C3%AD\\_karta](http://cs.wikipedia.org/wiki/Kreditn%C3%AD_karta)

Na zadní straně platební karty je zpravidla:

1. Magnetický proužek
2. Podpisový vzor
3. Kód CVC

**Konto** – účet sloužící k provádění účetních zápisů. K evidenci jednotlivých účetních případů se používá strana Má dáti (debetní) a strana Dal (kreditní).

**Kontokorent** – forma běžného účtu, která umožňuje automatické poskytnutí úvěru, pokud vlastníkovému účtu nestačí jeho vlastní prostředky.

**Konvertibilita** - směnitelnost, právo volně vyměnit vlastní nebo cizí měnu za nějakou jinou nebo ji vyměnit v nějakém pevném poměru (směnný kurz).

**Kredit** – 1. viz úvěr; 2. označení strany Dal na účtech. Účet, který má zůstatek na straně Dal (pravé straně), označujeme jako účet kreditní.

**Kurz** – má několik významů.

Měnový, devizový kurz – cena měnové jednotky jedné země vyjádřená v peněžní jednotce jiné země. Výše kurzu je závislá na vyrovnanosti platební bilance. Kurz je stanoven v kurzovním lístku vydávaném centrální bankou. Kurzovní lístek uvádí nákupní, prodejní (vždy vyšší) a střední (průměrný) kurz.

Země	Měna	Množství	Kód	Kurz
Bulharsko	lev	1	BGN	13,762
Dánsko	koruna	1	DKK	3,614
EMU	euro	1	EUR	26,92
Chorvatsko	kuna	1	HRK	3,651
Maďarsko	forint	100	HUF	9,178
Norsko	koruna	1	NOK	3,046
Polsko	zlotý	1	PLN	6,274
Rusko	rubl	100	RUB	61,149
Švédsko	koruna	1	SEK	2,462
Velká Británie	libra	1	GBP	30,397

Viz webový portál <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/kurzovni-listek/>

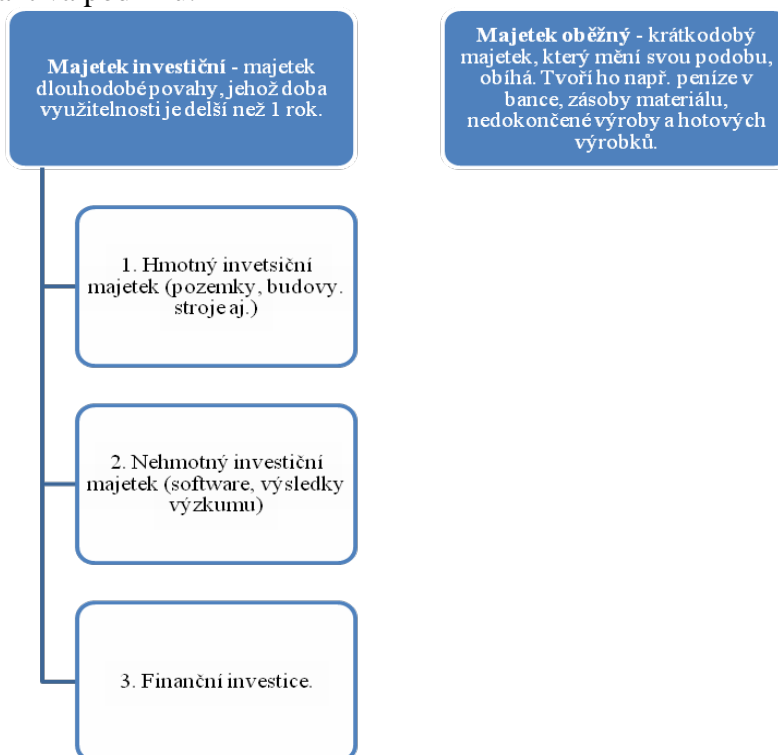
Na webovém portálu České národní banky je možné kliknout na převodník měn – viz <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/prevodnik-men/>

## L

**Leasing** – forma pronájmu za pevně sjednané měsíční nájemné a úrok s pevně stanovenou nebo vypověditelnou lhůtou. Předmětem leasingu bývají stroje, dopravní prostředky, budovy, výpočetní technika aj. Nevýhodou je to, že souhrn nájemného převyšuje pořizovací cenu investice.

## M

**Majetek** – aktiva podniku.



**Makroekonomie** - oblast ekonomické vědy, která se zabývá ekonomickou realitou z hlediska celého národního hospodářství, zaměřuje se na ekonomiku jako celek. Spolu s mikroekonomií (viz níže) tvoří ekonomickou teorii.

**Management** – teorie a praxe řízení podniku.

**Manažer** – řídicí pracovník.

**Marketing** – způsob podnikání, který orientuje podnik na uspokojování požadavků spotřebitelů; vychází z potřeb trhu.

**Měna** – peněžní soustava určitého státu, peněžní jednotka této soustavy.

**Měnová politika** – součást hospodářské politiky zaměřená na působení množstvím peněz v oběhu a výši úrokové míry. Provádí ji stát prostřednictvím ústřední banky s cílem zajistit stabilitu měny, rovnoměrný hospodářský růst, optimální zaměstnanost a vnější rovnováhu.

**Mikroekonomie** – oblast ekonomické vědy, která se zabývá chováním určitých ekonomických jednotek – podniků, domácností, individuálních trhů – fungující v rámci národní ekonomiky.

**Míra úroková** – úroková sazba (uváděná v procentech), která vyjadřuje roční velikost úroků vztahenou k velikosti poskytnutého úvěru nebo vkladu.

**Mzda** – peněžní odměna vyplácená v pravidelných lhůtách za práci.

## N

**Nabídka** – 1. množství zboží nabízeného na trhu; 2. jednostranný právní úkon, jehož přijetím vznikne smlouva.

## O

**Obchodní jméno** – název, pod kterým podnikatel činí právní úkony při své podnikatelské činnosti.

**Obchodní rejstřík** – veřejný seznam podnikatelských subjektů. Zapisují se do něho zákonem stanovené údaje týkající se podnikatelů.

**Obchodní společnost** – viz společnost obchodní.

**Obchodní soud** – viz soud.

**Obchodní zákoník** – kodex (tj. soubor právních předpisů), zákon, který upravuje postavení podnikatelů.

**Obrat (úctu)** – číselné vyjádření celkového pohybu hospodářských prostředků.

**Ochranná známka** – slovní, obrazové, prostorové, kombinované či jiným způsobem provedené označení, jímž si výrobce, obchodník nebo firma označuje své výrobky, zboží nebo poskytované služby, čímž je chrání a odlišuje od podobných výrobků, zboží či poskytovaných služeb jiných konkurenčních výrobců a firem.

**Odpovědnost za výrobek** – odpovědnost výrobce a prodávajícího (vývozce, dovozce, distributora atd.) za škodu na zdraví nebo majetku kupujícího nebo jiné třetí osoby, kterou výrobek způsobil v důsledku skryté vady.

**Osoba fyzická** – jednotlivý člověk jako právní subjekt. Z ekonomického hlediska je za fyzickou osobu považován jednotlivý samostatný podnikatel.

**Osoba právnická** – skupina osob nebo majetku, kterou právo považuje za samostatný právní subjekt. Právníckými osobami jsou např. družstva, obchodní společnosti. Jejich subjektivita vzniká zápisem do obchodního rejstříku.

## P

**Pasiva** – souhrnné označení všech zdrojů financování aktiv podniku. V užším pojetí označení jen cizích zdrojů.

**Penále** – peněžní postih, který je organizace, pokud nedodrží dohodu nebo nějaký právní předpis, povinna zaplatit postiženému subjektu.

**Peníze** – všeobecný statek, který slouží k vyjadřování cen ostatního zboží, k jeho koupi a prodeji a k provádění různých plateb, slouží jako oběživo a k uchování hodnot (úspory).

<http://www.cnb.cz/cs/platidla/>

**Peníze hotovostní** - ve formě bankovek a mincí.

**Peníze bezhotovostní (depozitní)** - peněžní prostředky, které se nacházejí na účtech podniků, organizací, státu a obyvatelstva v peněžních ústavách. Jejich přesun se uskutečňuje přeúčtováním částky z jednoho účtu na druhý.

**Peněžní ústavy** – v širším pojetí všechny instituce, u nichž jsou peněžní operace hlavním předmětem činnosti. Patří sem nejen soustava bank a spořitelen, ale také další ústavy, zejména pojišťovny.

**Plátce (daně)** – fyzická nebo právnická osoba, která má povinnost odvádět určitou daň do státního rozpočtu.

**Platební karta** – viz karta platební

[http://www.kurzy.cz/bezne-ucty/Bez\\_ucty.asp?A=PK](http://www.kurzy.cz/bezne-ucty/Bez_ucty.asp?A=PK)

**Platební styk** – soustava různých forem a způsobů placení, které zprostředkují pohyb peněz v národním hospodářství. Jde o různé formy plateb v platebním styku.

**Platební styk hotovostní** - platba se uskutečňuje prostřednictvím pohybu hotových peněz.

**Platební styk bezhotovostní** - platba se provede jako převod mezi účty u peněžních ústavů.

**Plná moc** – zmocnění určité osoby udělené k provedení určitého úkonu nebo k určitému jednání, kterým zastoupený subjekt osvědčuje, kdo a v jakém rozsahu je oprávněn jednat jako jeho zástupce.

**Podnikání** – soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

**Pohledávka** – právo jedné osoby (věřitele) na plnění určitého závazku (dluhu) osobou druhou (dlužníkem). V době splatnosti má věřitel právo pohledávku vymáhat a dlužník povinnost pohledávku uspokojit.

**Pojištění** – přenesení rizika, které hrozí jednotlivým subjektům v důsledku působení určitých nahodilostí na specializovanou instituci. Z pojistného, které platí každý z účastníků pojištění, vytváří pojišťovna pojistný fond, z jehož prostředků hradí škody, které vznikají pojištěným jednotlivcům v důsledku pojistných událostí. Pojištění vzniká buď ze zákona – povinné (např. povinné pojištění motorových vozidel) nebo uzavřením pojistné smlouvy – dobrovolné (např. pojištění majetku proti krádeži nebo živelným pohromám).

**Poplatník** – fyzická nebo právnická osoba, která podléhá daním podle příslušných předpisů. Jde o osobu, která hradí příslušnou daň ze svých prostředků (označuje se též jako daňový subjekt).

**Poptávka** – množství zboží a služeb, které si kupující při daných cenách chtějí koupit.

Jako protipól poptávky vystupuje na trhu nabídka. Poptávka a nabídka spolupůsobí na n

**Práce** – jeden ze základních výrobních faktorů (činitelů).

**Právní norma** – pravidlo chování v podobě příkazu, zákazu či dovolení určitého chování, které je vyjádřené státem uznanou formou.

**Právní řád** – soubor právních norem platných ve státě.

**Produkt čistý domácí** – ukazatel celkového výkonu ekonomiky zahrnující pouze hodnotu nově vytvořenou v daném období. Vychází z hrubého domácího produktu, ale ve srovnání s ním je snížen o odpisy.

**Produkt čistý národní** – ukazatel nově vytvořené hodnoty produkce, který je zjištěný na základě národní příslušnosti tvůrců této produkce. Jde o hrubý národní produkt snížený o odpisy.

**Produkt hrubý domácí** – celkový výkon dané ekonomiky za určitou dobu vyjádřený v peněžních jednotkách. Zahrnuje celkovou produkci na území určitého státu bez ohledu na státní příslušnost podnikatelů, kteří se na ní podílejí. Označení hrubý vyjadřuje skutečnost, že ukazatel započítává i odpisy.

**Produkt hrubý národní** – ukazatel, který měří celkový výkon národní ekonomiky. Na rozdíl od hrubého domácího produktu přihlíží HNP k produktu vytvořenému příslušníky daného státu. (Jde tedy o HDP zvýšený o přínos z činností vlastních příslušníků v zahraničí a snížený o produkci cizích příslušníků na našem území.)

**Půjčka** – souhrnné označení všech dlužních úpisů s pevnou úrokovou sazbou a sjednanou dobou splatnosti. Slouží k opatření dlouhodobých finančních prostředků.

## R

**Renta** – forma trvalého důchodu.

## S

**Sankce** – určit forma postihu jako následek porušení obecně platných zákonných norem. Patří sem penále, pokuty, dodatkové daně, případně různé věcné postihy (např. zastavení výroby při ohrožování životního prostředí).

**Služba** – ekonomická činnost, která uspokojuje lidské potřeby svým průběhem.

**Služby materiální povahy (věcné)** - slouží k uspokojování potřeb nepřímo prostřednictvím údržby statků (např. opravy).

**Služby nemateriální povahy (osobní)** - uspokojují potřeby přímým působením na člověka (např. zdravotnictví, školství, kultura).

**Soud** – státní orgán, který jako jediný vykonává soudní moc, tj. rozhoduje o rozsahu práv a povinností, o sporech mezi fyzickými i právnickými osobami a o vině a trestu. Soustavu soudů v ČR tvoří okresní a krajské soudy a Nejvyšší soud.

**Splátka** – peněžní částka, kterou se postupně splácí dluh.

**Splatnost** – termín, kdy má dojít ke splnění peněžního závazku.

**Společnost obchodní** – je právnickou osobou založenou za účelem podnikání.

Zakladateli společnosti mohou být osoby fyzické i právnické.

**Veřejná obchodní společnost (v. o. s.)** - společnost, ve které alespoň dvě osoby podnikají pod společným obchodním jménem a ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně veškerým svým majetkem.

**Akciová společnost (a. s.)** - společnost, jejíž základní jmění je rozvrženo na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Společnost odpovídá za své závazky celým svým majetkem.

**Společnost s ručením omezeným (s. r. o.)** - společnost, jejíž základní jmění je tvořeno předem stanovenými vklady společníků. Společnost může být založena jednou osobou. Za závazky společnost ručí do výše svého základního jmění zapsaného v obchodním rejstříku.

**Komanditní společnost (k. s.)** - společnost, v níž jeden nebo více společníků ručí za závazky společnosti do výše svého vkladu zapsaného v obchodním rejstříku (komandisté) a jeden nebo více společníků celým svým majetkem (komplementáři).

**Spotřební koš** – suma výdajů za statky a služby, kterou vynaloží za určité období průměrná domácnost.

**Statek** – všechno, co člověku svou existencí slouží k uspokojování jeho potřeb.

Rozlišují se statky hmotné a nehmotné.

Statek hmotný - věc, která slouží k uspokojování potřeb (např. chléb k odstranění pocitu hladu).

Statek nehmotný - určitá schopnost, jejíž existence nám umožňuje uspokojování potřeb (např. schopnost čtení, která nám umožňuje číst knihy).

**Š**

**Šek** – cenný papír, který je sepsaný na formuláři určitého peněžního ústavu. Šekem dává majitel účtu písemný příkaz peněžnímu ústavu, u kterého má tento účet otevřený, aby zaplatil konkrétní peněžní částku majiteli (popř. doručiteli) šeku. Soubor šeků tvoří šekovou knížku.

**T**

**Taxace** – stanovení ceny, taxy za určitý předmět, úkon, odborný odhad, ocenění apod.

**Trh** – oblast ekonomiky, ve které dochází ke směně zboží, tj. výměně výsledků činností mezi jednotlivými ekonomickými subjekty.

Z hlediska územního hovoříme o trhu místním, národním a světovém. Z hlediska věcného se rozlišuje trh statků a služeb a trh výrobních činitelů (tj. práce, půdy a kapitálu). Z hlediska počtu druhů zboží na trhu rozlišujeme trh dílčí (trh automobilů, trh potravin) a trh celkový (agregátní – tj. trh veškerého zboží).

## U

**Účet** – viz též konto.

**Běžný účet** - účet podniku v bance, který soustřeďuje všechny vklady i platby.

**Kontokorentní účet** - forma běžného účtu v bance, na němž se účtují jak vklady (z nichž banka platí úroky), tak úvěr (z něhož platí podnik úrok bance) - nazývá se kontokorentní úvěr.

**Účetní doklad** – písemnost, která slouží k ověření uskutečněné hospodářské operace, aby bylo možné ji zachytit v účetnictví jako účetní případ.

**Úrok** – peněžní částka, kterou je dlužník povinen platit věřiteli za poskytnutí úvěru.

**Úspory** – část osobního důchodu, která nebyla vynaložena na spotřebu.

**Úvěr** – každé zapůjčení peněz někomu jinému na základě dohody, že po určité době se musí stejně velká suma zaplatit zpět. Kromě toho se dohodne placení úroků jako odměna za poskytnutí půjčky.

## V

**VISA** – největší světový platební systém.

**Vklad** - viz depozitum

**Výdaje** – v užším významu představují úbytky peněžních prostředků – protipól příjmů.

**Výnosy** – peněžní vyjádření provedených výkonů (výrobků, prací a služeb) podniku v minulém období.

**Výzkum trhu** – součást marketingové činnosti podniku. Poznávání vývoje trhu.

## Z

**Zboží** – výrobky a služby vyráběné pro trh.

**Zisk** – profit, důchod podnikatele plynoucí z provozování podniku, kladný hospodářský výsledek. Zjišťuje se jako rozdíl mezi výnosy a náklady.



## 8 Seznam použité literatury

- Bílý, J. Výchova k občanství. Praha : Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-187-3.
- Čadová, B.; Petrželová, J.; Čermáková, M. Maturitní otázky občanský a společenskovední základ. Praha : FRAGMENT s.r.o., 2008. ISBN 978-80-253-0600-0.
- Didaktická pomůcka Motanice II. Opava : Modrý slon, 2002. ISBN 80-903170-4-9.
- Didaktická pomůcka Motanice III. Opava : Modrý slon, 2002. ISBN 80-903170-1-4.
- Dudák, V.; Holčák, P.; Mareda, R. Občanská výchova pro 9. ročník základní školy. Praha : SPN, 1999. ISBN 80-7235-122-2.
- Kraft, J.; Bednářová, P. Ekonomie I. Liberec : TUL, 2007. ISBN 978-80-7372-261-6.
- Kusala, J. Internet ve škole. Možnosti využití informací z internetu ve výuce. Praha : Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-709-X.
- Kyriacou, Ch. Klíčové dovednosti učitele. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7178-965-8.
- Maňák, J.; Švec, V. Výukové metody. Brno : Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- Nedomlelová, I. Makroekonomie I – Praktikum. Liberec : TUL, 2009. ISBN 978-80-7372-452-8.
- Němec, J. S hrou na cestě za tvořivostí. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-014-X.
- Občanská výchova. Řada učebnic nakladatelství Fraus, Plzeň.
- Odmaturuj ze společenských věd. Brno : DIDAKTIS, 2003. ISBN 80-86285-68-5.
- Paterson, K. Připravit, pozor, učíme se!: jak vzbudit zájem žáků o učení. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7178-102-9.
- Pešková, S. a Rotport, M. Stručný slovník ekonomických pojmů nejen pro žáky středních škol. Praha : Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-107-5.
- Rámcový vzdělávací program pro ZV: [www.rvp.cz/sekce/58](http://www.rvp.cz/sekce/58)
- Samuelson, P. A.; Nordhaus, W. D. Ekonomie. Praha : NS Svoboda, 2007.

ISBN 978-80-205-0590-3.

- Sokol, J. a kol. Občanské minimum. Praha : TAURIS, 2002.

ISBN 80-211-0410-4.

- Spotřebitelská výchova ve třídě. Základní příručka. Praha: KUFR s.r.o., B.r.v.

ISBN 978-80-254-0149-1.

- Sýkora, M. Učebnice. Její úloha v práci učitele a ve studijní činnosti žáků a studentů. Praha: EM-Effect, 1996. ISBN 80-900566-1-X.

- Symboly dostupné v textovém editoru word

- Šímanovský, Z. a Šímanovská, B. Hry pro rozvoj zdravé osobnosti. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-024-0.

- Šrédli, K. Ekonomika pro pedagogy. Ekonomika a rodina. Praha : Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-038-2.

- Šulová, L. Metodika ke slabikáři dětských práv. Praha : B.I.G. Prague, 2001. ISBN 80-238-7807-7.

- Vzdělávací program ZŠ. Praha : Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-337-X.

- Webový portál <http://www.cnb.cz>

- Webový portál pro interaktivní výuku [www.veskole.cz](http://www.veskole.cz)

### **Seznam internetových zdrojů**

- Česká hymna <http://www.youtube.com/watch?v=JleQ1x1u4GU>
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Kreditn%C3%AD\\_karta](http://cs.wikipedia.org/wiki/Kreditn%C3%AD_karta)
- [http://kralsumavy.files.wordpress.com/2009/02/burza\\_maly4.jpg](http://kralsumavy.files.wordpress.com/2009/02/burza_maly4.jpg)
- <http://penize.org/historie-penez/>
- <http://www.bized.co.uk/>
- <http://www.csfd.cz>
- <http://www.czech.cz/cz/ekonomika-podnikani-veda/podnikani/formy-podnikani/jak-zalozit>
- <http://www.czechtourism.com/cze/cz/docs/interesting/index.html>
- <http://www.hrad.cz>
- <http://www.kurzy.cz/>
- <http://www.merces.cz/index.php?action=categories>
- <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/>

- <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
- <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- Informační materiály komerčních bank
- Slovenská hymna <http://ceskavljka.blog.cz/0509/hymna-slovenske-republiky-nad-tatrou-sa-blyska-poslech>
- [www.ochrance.cz](http://www.ochrance.cz)
- [http://74.125.77.132/search?q=cache:wWKc8J1ys7oJ:davidmyslivec.wz.cz/davidmyslivec\\_soubory/modelsponzorskesmlouvyucelovevazane.doc+sponzorsk%C3%A1+smlouva&cd=14&hl=cs&ct=clnk&gl=cz](http://74.125.77.132/search?q=cache:wWKc8J1ys7oJ:davidmyslivec.wz.cz/davidmyslivec_soubory/modelsponzorskesmlouvyucelovevazane.doc+sponzorsk%C3%A1+smlouva&cd=14&hl=cs&ct=clnk&gl=cz)